

СТЕНОГРАМА
засідання Комітету Верховної Ради України
з питань правової політики
8-14 липня 2026 року
Веде засідання голова Комітету МАСЛОВ Д.В.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, секретаріат, нагадайте членам комітету, посилення ще раз перешліть.

Колеги, на початку нашого засідання, як завжди, у зв'язку з тим, що в нас, на жаль, вакантна посада секретаря комітету, маємо обрати секретаря засідання. Сергій Владиславович Соболев.

СОБОЛЄВ С.В. Не заперечую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Тоді пропонується обрати секретарем засідання Сергія Владиславовича Соболева. Бабій.

БАБІЙ Р.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Божик.

Васюк.

ВАСЮК О.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ватрас.

ВАТРАС В.А. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Власенко.

ВЛАСЕНКО С.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Демченко.

ДЕМЧЕНКО С.О. Демченко – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дирдін.
Калаур.

КАЛАУР І.Р. Калаур – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Князевич.

КНЯЗЕВИЧ Р.П. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Маслов – за.
Німченко.
Новіков.

НОВІКОВ М.М. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Отраднава.

ОТРАДНОВА О.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Павліш.
Пузанов.

ПУЗАНОВ О.Г. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Соболев.

СОБОЛЄВ С.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Стефанчук.

СТЕФАНЧУК М.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Фріс.

Як бачу, 13 – за, проти – 0, утрималось – 0. Отже, рішення прийнято.

БОЖИК В.І. Денис Вячеславович, Божик є також на зв'язку. За. У нас тут в дорозі поганий зв'язок.

ГОЛОВУЮЧИЙ. 14 – за тоді, 0 – проти, 0 – утрималось. Отже, рішення прийнято. Дякую, колеги.

Якщо з якихось причин Сергій Владиславович Соболев не може провести підрахунок голосів, то це роблю я, ми визначалися рішення.

Колеги, пропоную перейти до прийняття порядку денного за основу. Було розіслано народним депутатам завчасно.

Бабій.

БАБІЙ Р.В. Бабій – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Божик.

БОЖИК В.І. Божик – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Васюк.

ВАСЮК О.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ватрас.

ВАТРАС В.А. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Власенко.

ВЛАСЕНКО С.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Демченко.

ДЕМЧЕНКО С.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дирдін.
Калаур.

КАЛАУР І.Р. Калаур – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Князевич.

КНЯЗЕВИЧ Р.П. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Маслов – за.
Німченко.
Новіков.

НОВІКОВ М.М. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Отраднава.

ОТРАДНОВА О.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Павліш.
Пузанов.

ПУЗАНОВ О.Г. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Соболєв.

СОБОЛЄВ С.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Стефанчук.

СТЕФАНЧУК М.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Фріс.

СОБОЛЄВ С.В. 14 – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Проти – 0, утримались – 0. Рішення прийнято. Дякую, колеги.

Чи є пропозиція до порядку денного? Якщо немає пропозицій до порядку денного, пропоную перейти до прийняття порядку денного в цілому.

Бабій.

БАБІЙ Р.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Божик.

БОЖИК В.І. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Васюк.

ВАСЮК О.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ватрас.

ВАТРАС В.А. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Власенко.

ВЛАСЕНКО С.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Демченко.

ДЕМЧЕНКО С.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дирдін.

Калаур.

КАЛАУР І.Р. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Князевич.

КНЯЗЕВИЧ Р.П. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Маслов – за.

Німченко.

Новіков.

НОВІКОВ М.М. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Отрадна.

ОТРАДНОВА О.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Павліш.

Пузанов.

ПУЗАНОВ О.Г. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Соболев. Соболев – за?

СОБОЛЕВ С.В. Да.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Стефанчук.

СТЕФАНЧУК М.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Фріс.

ФРІС І.П. За.

СОБОЛЄВ С.В. 15 – за, 0 – утримались, 0 – проти.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Отже, прийнято рішення.

_____. Ну, і для стенограми.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Для стенограми, протоколу і історії: на засіданні комітету також присутній член комітету Фріс Ігор Павлович і Божик Валерій Іванович, заступник голови комітету.

Колеги, отже, переходимо до розгляду питань порядку денного. У нас першим в порядку денному стоїть проєкт Закону про внесення змін до деяких законів України щодо нерухомого майна, придбаного в іпотеку (реєстраційний номер 15335) авторства народного депутата Козира та інших народних депутатів.

_____. *(Не чути)*... слухати?

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Прошу голову профільного підкомітету доповісти про результати розгляду на підкомітеті зазначеного законопроєкту.

_____. Денис Вячеславович, може, спочатку дамо слово автору, якщо він присутній.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да. А чи є у нас від авторів хтось? Від авторів законопроєкт 15335. Немає від авторів?

ПЕТРУК В.В. Добрий день. Мене звати Віталій Петрук. Я просто одним був із ініціаторів. Працюю заступником міністра економіки, перепрошую. Я просто співпрацював з авторами, тому що це важливий для нас законопроєкт для того, щоб «Оселя працювала якраз для внутрішньо переміщених осіб.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пан Віталій, стоп, стоп, стоп! Дивіться, нам потрібний хтось від авторів. Ви не можете представляти від авторів цей законопроєкт. Тому давайте таким чином, секретаріат, я попрошу, Тимур, зв'яжіться з авторами, можливо колеги також,

спершу з паном Козирем або з іншими авторам, допоможіть, можливо у секретаріату немає контакту, повідомте. Можливо, не побачили, що розглядається законопроект, чи з якихось технічних причин не можуть. Нам потрібний хтось від авторів цього законопроекту.

Колеги, можемо надати слово Міністерству економіки поки що, можливо зв'яжуться автори, заслухаємо. А потім, якщо не буде авторів, то приймемо рішення, чи перенесемо його в кінець, на кінець просто розгляд цього законопроекту.

ВЛАСЕНКО С.В. Так, може, пане голову, давайте перейдемо до інших питань, одразу перенесемо в кінець.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Очевидно, що в нас наступне питання може дещо довго розглядатися, тому якби буде час зв'язатися. Тоді представник Міністерства економіки пан Віталій Петрук.

Колеги, чи є необхідність це окремо голосувати? Якщо немає необхідності окремо голосувати...

_____. Немає.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Просто домовляємося, колеги, давайте поставимо це питання, це важливо, ми всі з вами розуміємо, після розгляду наступного питання, тобто після Антикорупційної стратегії поставимо, можливо тоді вже колеги з'являться. Добре? Все, домовились тоді, так і робимо.

Тоді переходимо до розгляду наступного питання порядку денного. Це проєкт Закону про засади державної антикорупційної політики на 2026-2030 роки (реєстраційний номер 15230), авторства народної депутатки України Радіної Анастасії Олегівни, також альтернативного до нього законопроекту з номером 15230-1, Кабінетом Міністрів ініційований, і проєкт Закону про засади державної антикорупційної політики з реєстраційним номером 15230-2, авторства народного депутата Порошенка Петра Олексійовича та інших.

Отже, колеги, давайте таким чином з вами... Є пропозиція поступити таким чином зробити порядок роботи над цим питанням. Спочатку я пропоную надати слово авторам відповідного законопроекту. Для доповіді максимально стисло, по суті, з аргументами і з огляду, мабуть, що в тому числі на предмет відання нашого комітету, що закладалось,

стратегії, які ідеї для представлення законопроєкту. Після того я, можливо би, надав слово представникам різних інституцій, які запрошені на засідання комітету для висловлення їх позиції, для представлення їх позиції. Після того перейти до серії запитань-відповідей від народних депутатів. Разом з тим, ми всі з вами знаємо, що у нас народні депутати члени комітету мають можливість в будь-який час підняти руку і поставити питання, якщо є необхідність щось з'ясувати. Але, щоб була системна робота, є пропозиція таким чином поступити. Бо, якщо ми будемо розірвано це все розглядати, вийде дещо сумбурно. Добре?

ВЛАСЕНКО С.В. Єдине що, може, регламент встановимо, пане голово, для авторів.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте так, допоки нам регламент не потрібно встановлювати, я звернувся з проханням, всі люди вже не перший раз тут, всі чудово розуміють, як працює комітет. Якщо хтось дуже довго буде говорити, я думаю, що ми механізм навіть без встановлення регламенту, щось знайдемо.

ВЛАСЕНКО С.В. Або не по суті, да.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, все домовились.

Тоді прошу, перший автор законопроєкту пані Анастасія Олегівна Радіна, голова Комітету з питань антикорупційної політики. Вітаємо вас на засіданні комітету з питань правової політики. Вам слово.

РАДІНА А.О. Шановні колеги, доброго дня. Одразу дякую дуже, що розглядаєте на комітеті Антикорупційну стратегію. Це, безумовно, складний законопроєкт, який стосується предметів відання всіх практично без виключення комітетів Верховної Ради. Тож ми в антикорупційному комітеті цінуємо зворотний зв'язок від відповідно профільних комітетів.

У нас Антикорупційна стратегія – це особливий трохи законопроєкт в наступному сенсі. Його відповідно до закону зареєструвати може будь-який суб'єкт права законодавчої ініціативи. До речі, це вже підтвердив регламентний комітет відповідним роз'ясненням. Але розробником законопроєкту знову ж таки відповідно до закону є Національне агентство з питань запобігання корупції, хоча законопроєкт зареєстрований під моїм іменем, мною, власне, зареєстрований, текст розроблено Національним

агентством з питань запобігання корупції в цій його редакції, першій фактично, до того, як інші органи виконавчої влади почали в цей законопроект вносити зміни. Ну мені здалося, що було би правильно, якби Верховна Рада України отримала можливість власне працювати з тим текстом, який НАЗК опрацювало і напрацювало разом з експертами, разом зі зворотним зв'язком від європейських партнерів. І відповідно, щоб цей текст також у нас лежав на столі і ми мали можливість його опрацьовувати до того, як хтось інший вирішить, що якісь норми нам опрацьовувати не треба.

Тож, текст розроблений НАЗК. І, колеги, я одразу тоді мушу, скажімо так, звернутися до вас із пропозицією заслухати по цьому НАЗК.

А від імені Комітету з питань антикорупційної політики наступне хочу сказати. Колеги, ми вже на комітеті власне основний і альтернативні законопроекти заслуховували і наразі в обговоренні зійшлися на тому, що ми готуємо законопроект «д». Відповідно будемо намагатися з усіх трьох законопроектів зробити, як то кажуть, найкраще. На моє переконання, важливо, щоб цей законопроект із позначкою «д» повною мірою відображав наші європейські зобов'язання по вже відкритому кластеру перемовин «Основи». Ну разом з тим, колеги, будемо дуже вдячні...

ВЛАСЕНКО С.В. Вибачте. Пане голово, у мене тоді процедурна пропозиція.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Сергій Володимирович, чекайте, ну давайте не перебивати.

ВЛАСЕНКО С.В. Так, може, немає сенсу слухати, якщо буде дешка якась.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Стоп, стоп, стоп!

ВЛАСЕНКО С.В. Що ми зараз слухаємо тоді?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Сергій Володимирович, давайте з повагою до всіх колег наших відноситися.

ВЛАСЕНКО С.В. З повагою, але ж сказали, що дешка буде. То що ми зараз слухаємо?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Стоп. Сергій Володимирович, давайте покажемо, що ми Комітет, як говорить наш колега Василь Іванович Німченко, з питань правової політики. Так що давайте дамо...

ВЛАСЕНКО С.В. Що ми зараз розглядаємо, хай пояснять тоді, якщо буде дешка.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте дамо закінчити. Буде, не буде, ми розглядаємо те, що зараз зареєстровано.

Пані Анастасіє, прошу, продовжуйте.

РАДІНА А.О. Дякую дуже.

Колеги, як я вже сказала, повторила і з радістю повторю ще раз, я від імені комітету прошу вас все-таки розглядати, дати ваш зворотний зв'язок, тим паче, що у частині, власне, предмету відання Комітету з питань правової політики в частині судоустрою, статусу суддів всі три зареєстровані законопроекти практично не відрізняються. Вже в нас пан Маслов був присутній на Комітеті з питань антикорупційної політики, коли ми розглядали законопроект, і відповідно висловив низку питань слухних, як на мене, щодо того, що ті чи інші норми означають і що саме треба зробити для того, щоб сказати, що ми це виконали. Я так розумію, є, може, принаймні з вашої точки зору, бути низка питань, які заслуговують на висвітлення в Антикорупційній стратегії, але поки там свого місця не знайшла. То ж ще раз, колеги, ваш зворотній зв'язок, пропозиції і рекомендації вітаються.

Єдине, що прошу, це пам'ятати про те, що в нас є європейські зобов'язання, і відповідно ми як країна взяли зобов'язання їх виконувати, то ж було б правильно, щоб Антикорупційна стратегія відображала відповідні зобов'язання України виконувати європейські зобов'язання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пані Анастасія.

Сергій Володимирович, ви щось хочете ще доповнити, сказати?

ВЛАСЕНКО С.В. Пане голову, я ще раз кажу, якщо ми хочемо просто повитратити час, давайте обговорювати щось, що поки що... як сказала пані голова антикорупційного комітету, що буде якийсь новий законопроект, новий, дешка буде. Оскільки є, Регламент дозволяє, дає таку можливість, що якщо є законопроекти альтернативні, створити дешку,

так давайте обговорювати дешку. Ви як голова комітету висловили зауваження комітету, яке ми обговорювали і на нарадах, і в робочому режимі.

Єдине, що може давайте зараз тоді заслухаємо представників зацікавлених, запрошених осіб, щоб люди просто не витрачали теж свій час і далі собі підемо. Не будемо приймати жодного рішення. Якщо буде дешка, будемо розглядати дешку. Зараз ми поки що розглядаємо повітря.

А щодо зобов'язань. Україна не брала зобов'язання. Зобов'язання брав Тарас Качка на себе. Ну, хай несе їх далі. Це його право нести зобов'язання. Це по-перше.

По-друге, при всій повазі до регламентного комітету я не погоджуюся з позицією, що будь-хто може вносити законопроект, розроблений НАЗК. Я ще раз кажу: розроблення – це є юридична процедура, далі є процедура внесення. Хто може вносити розроблений законопроект НАЗК? Це Кабінет Міністрів України. Але це, я ж кажу, це моя персональна позиція, яка може не співпадати з позицією регламентного комітету, з позицією Анастасії Радіної і так далі. Але я вважаю, що ми тоді зараз це просто повинні обговорити в загальному... Це не має сенсу, ми обговорюємо документ, якого немає. А голова комітету сказала, що вони готують «дешний».

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Почули вашу позицію.

Дивіться, я з цього приводу теж висловлюсь. Станом на зараз ми маємо три зареєстровані законопроекти і розглядаємо ми саме три зареєстровані законопроекти. Ідея розгляду і те, що я почув тільки що від автора першого законопроекту, і в чому ідея, власне, і розгляду цих законопроектів на засіданні комітету, – це сформувати ті позиції, ті пропозиції від нашого комітету з огляду на предмет відання нашого комітету, з огляду на позицію тих інституцій, які запрошені на засідання комітету, які ми в тому числі офіційно отримували на наше звернення від різних суб'єктів, це зробити і висловити свою позицію щодо зареєстрованих законопроектів і надіслати на адресу антикорупційного комітету для того, щоб антикорупційний комітет, якщо він прийме рішення, а для цього ще потрібно прийняти рішення, як ви знаєте, зареєструвати «дешний» так званий, тобто комітетський законопроект, врахував наші пропозиції. От для цього ми і маємо розглянути саме те, що зареєстровано станом на зараз з урахуванням позиції основних органів. Якщо буде «дешний», нам ніщо не забороняє розглядати і «дешний».

Прошу, Сергій Демченко.

ДЕМЧЕНКО С.О. Колеги, добрий день. Я хотів висловити ще одну пропозицію з урахуванням того, що сказала пані Радіна і пан Власенко, і шановний пан голова комітету. Пані Анастасія, а ми можемо розглянути, як пропозиція, щоб у нас був максимально конструктивний цей «дешний» варіант, максимально враховано всі найкращі ідеї і пропозиції найкращих умів нашої Верховної Ради та інших органів державних, зробити міжкомітетську робочу групу, яка б цей законопроект «дешний»... *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Щось зі зв'язком.

ДЕМЧЕНКО С.О. Ми як комітет там делегували.. Алло, чути?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тепер да.

ДЕМЧЕНКО С.О. Чути, да? Я вимкну відео, інтернет дуже поганий.

Тобто пропозиція, міжкомітетську робочу групу сформувати, де будуть представники відповідних комітетів і буде в прямому режимі в робочому зразу напрацьована та редакція, яка враховує всі найкращі пропозиції кожного з комітетів, які приймають участь в обговоренні даного законопроекту. І буде це досить доречно. Вам буде дуже зручно, ви будете керувати, пані Анастасія, цим процесом, і зразу чути онлайн пропозиції, а не чекати там на кожен ідею якісь додаткові висновки кожного з комітетів.

От у мене така просто робоча пропозиція, вона б, напевно, спростила і надала б вам більше можливостей охопити всі найкращі інструментарії в кожному комітеті.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло.

Анастасія Олегівна, пропозиція така від народного депутата.

РАДІНА А.О. Колеги, дякую за пропозицію. Дивіться, якби Антикорупційна стратегія була фіналізована, наприклад, в грудні минулого року, як я неодноразово просила і зверталася з відповідними листами до уряду, я би з радістю на цю пропозицію пристала. Разом з тим, ми зараз маємо дуже стислі строки, в які мусимо документ підготувати. Ми відповідно до плану Ukraine Facility маємо документ мати в другому читанні до кінця вересня цього року. Тож, на жаль, як би я цього особисто не хотіла, не переконана просто, що це реалістично. Крім того, у нас, власне, суб'єктами пропозицій є

ж не тільки комітети, уповноважені представників комітетів, а, власне, кожен народний депутат має право і має мати це право подати свої пропозиції і відповідно їх відстоювати. Тож я зі свого боку зараз орієнтуюся на те, що ми будемо працювати в режимі робочої групи, коли у нас будуть пропозиції на друге читання, дай бог ми до нього дійдемо, і відповідно тоді ми будемо мати робочу групу. А як це зробити зараз для того, щоб і всіх почути і все врахувати, і вкластися в строки, я, щиро, не уявляю, колеги.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Почули відповідь.

ДЕМЧЕНКО С.О. Просто я прокоментую. Пані Анастасія, дивіться, воно швидше не буде, так ви зразу отримаєте голоси і перше читання, і може зразу буде в двох читаннях проголосований. А так, на мою думку, воно розтягнеться і буде ще довше ця історія, він може...

ВЛАСЕНКО С.В. Не буде воно в двох читаннях проголосовано.

РАДІНА А.О. Колеги. давайте...

ДЕМЧЕНКО С.О. Ну, добре, все рівно це буде довша історія.

РАДІНА А.О. Давайте на грішній землі будемо, це неможливо...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Стоп-стоп-стоп! Давайте не перетворювати це у «вільний мікрофон».

Була пропозиція, Анастасія Олегівна відповіла, давайте не втрачати час, я думаю, що ми всі можемо поспілкуватися з Анастасією Олегівною про пропозиції пізніше, зараз відповідь почули.

Так, Анастасія Олегівна, я вірно розумію, що ви, так би мовити, передаєте мікрофон для представлення антикорупційного проєкту закону НАЗК?

РАДІНА А.О. З дозволу комітету, я пропоную це зробити, бо НАЗК є розробником в силу закону і саме НАЗК проводили ці консультації, власне, є, як то кажуть, власником тексту.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Сергій Володимирович, чекайте! Чекайте, чекайте, я ще не спитав.

Як ми будемо діяти, якщо у членів комітету виникне питання до вас, бо ви є автором все ж таки законопроєкту? Тобто все одно можуть постати потім питання до вас як до автора законопроєкту.

РАДІНА А.О. Шановні члени комітету...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ви готові бути на засіданні комітету?

РАДІНА А.О. Да-да, я з вами, колеги.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Все, чудово.

Колеги, давайте таким чином тоді. Да, Сергій Володимирович, прошу.

ВЛАСЕНКО С.В. Пане голово, давайте, хай всі автори висловляться, а останнім висловиться НАЗК. Так буде логічніше.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Можемо таким чином, не принципово. Але щось мені підказує, що який би ми порядок не вибрали, все одно відповідати буде НАЗК. Так що...

Ну, давайте, чи є у нас...

ВЛАСЕНКО С.В. Це прокурор вирішить, хто буде відповідати, пане голово.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Суд.

РАДІНА А.О. Суд.

ВЛАСЕНКО С.В. Ну, у нас в нашій країні прокурори це визначають, не суди.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, давайте тоді перейдемо до розгляду проєкту Закону 15230-2. Чи є... Два. Ми вирішили зараз, що перейдемо до розгляду і надамо слово представникам. Чи є автори, хтось від авторів законопроєкту 15230-2 авторства народного депутата

Порошенка Петра Олексійовича та інших народних депутатів? Чи є хтось від авторів цього законопроекту?

ДЕМЧЕНКО С.О. Відкладаємо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Немає від авторів цього законопроекту.

Секретаріат, я попрошу, перевірте, чи повідомлялись автори цього законопроекту про засідання комітету. Якщо можна, ще додатково зв'яжіться, бо минулого разу я бачив певні пости в соціальних мережах, що єдиний, хто з'явився, це автори, а уряд і Анастасія Олегівна проігнорували. Я знаю, ви повідомляли заздалегідь, що були у відрядженні так само, як і представники уряду. Ми ж нічого, просто я сказав, що я бачив в соцмережах і не хочу, щоб це продовжувалося якимось.

Так, добре. Ну тоді НАЗК. Переходимо до розгляду проєкту Закону 15230-1. Хто у нас від Кабінету... Ні, не НАЗК, я зараз розкажу, я зараз все скажу, Сергію... Все одно ми прийдемо до НАЗК.

ВЛАСЕНКО С.В. Всі дороги ведуть в НАЗК, да.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Хто від ініціатора у нас представляє на засіданні комітету зазначений законопроект? З іменем Тарас, з прізвищем Качка є хтось?

ВЛАСЕНКО С.В. Він був приєднаний.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, він був, я його бачив. А тепер не бачу.

КАЧКА Т.А. Я тут з вами, якщо ви про мене.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Все, чудово. Да, від ініціатора законопроекту Кабінету Міністрів України хто – ви уповноважені представляти даний законопроект?

КАЧКА Т.А. Так. А що?

ГОЛОВУЮЧИЙ. В принципі, можете представити. Є така процедура: представлення від авторів.

КАЧКА Т.А. В принципі, у нас насправді три законопроекти, це досить проста вправа, зараз завдяки зусиллям творців антикорупційної політики глобальної, європейської і світової, є такий новий інструмент, як Антикорупційна стратегія як інструмент формування антикорупційної політики. В Україні це буде друге покоління Антикорупційної стратегії, в Європейському Союзі трішки пізніше, тільки цього літа запроваджено правило, що всі держави-члени повинні мати Антикорупційну стратегію в рамках Антикорупційної директиви, тому ми тут трішки (як це?) попереду багатьох держав в цьому плані як інструмент. Інструмент у нас, досвід є, перша Антикорупційна стратегія, яку Верховна Рада схвалила і реалізується, і є Національна державна антикорупційна програма. Прогрес її виконання є на сайті НАЗК.

Вимог щодо змісту Антикорупційної стратегії ніде немає, це, в принципі, тут є загальні якісь пріоритети, якщо ми беремо директиву, тому там немає чіткої методички про те, як їх реалізовувати. Ми дякуємо НАЗК за те, що вони трошки потратили часу більше, але залучили всі можливі і органи влади, і експертів в розробку цієї стратегії. І у нас вийшов дуже комплексний проєкт, більше ніж 100 сторінок, який охоплює, який досить має такі методологічні підходи. Тобто є сфери класичної антикорупційної політики, є сфери, де є корупційні ризики, їх визначили, визначили стратегічні проблеми і очікувані результати. В результаті роботи, коли проєкт був поданий в уряд, ми розуміємо, що, ще раз пройшлися по всіх заходах, експертні, які представив НАЗК з органами виконавчої влади, і в нас є кілька питань, які були визначені такі, які, можливо, співпадають з баченнями у Верховної Ради.

Перше, це те, що дається взнаки і зазвичай досить критично сприймається, це те, що якась проблема, яка полісу проблема, вона сформульована досить гостросюжетно, що там високі корупційні ризики в бібліотечній справі, наприклад, якщо брати... Зазвичай міністерство відповідальне за цю політику, якимось просять, щоб це було менш гостросюжетно визначено. Це ми проходили з Міністерством фінансів найбільше, тому що там митна справа, податкова справа. Тобто, можливо, є проблеми з митною вартістю, але, якщо додавати якогось емоційного забарвлення, можливо, така стилістика стратегії є...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Тарасе, у нас все ж таки є предмет відання нашого комітету, ми ближче до нашого...

КАЧКА Т.А. Да, ми зараз... просто щоб ми зрозуміли контекст.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Щоб ми недалеко через Європейський Союз так обходили, а ближче по суті нашого комітету.

КАЧКА Т.А. Ні, все нормально. Більше по суті, так.

І відповідно в нас... Тому відповідно в нас є розуміння того, що певні заходи в стратегії... А другий аспект – це теж питання того, що де є межі стратегії як такого документа, якогось policy-making, чи він повинен також включати всі без винятку заходи, які так чи інакше можуть теоретично підпадати, чи є певна дискреція щодо того, що можна не включати всі ці історії. І відповідно в нас є кілька заходів, які... Тобто ми бачимо чим відрізняється урядова версія від законопроекту, який є основним. Це якраз-таки ті заходи, які в нас від... заходи, які ми вважаємо так чи інакше будуть предметом роботи Верховної Ради України і діяльності уряду, наприклад, щодо діяльності прокуратури, розвитку її як інституції, щодо Кримінального процесуального кодексу, певних речей. І тому ми вважаємо, що це на розсуд Верховної Ради включати чи не включати.

Ми, власне, з пані Анастасією говорили про те, що консенсус може бути знайдений в частині того, що нам потрібно так чи інакше враховувати ті вимоги Європейського Союзу, які ми назвемо бенчмарки, їх можна брати. В предметах відання комітету в нас, в принципі, немає жодної екзотичної проблематики. Всі проблеми зазвичай ті, які дискутуються в суспільстві так чи інакше. Є певні законопроекти, ми розуміємо, що вони ще не врегульовані, тому що триває дискусія або є певне калібрування. Але, в принципі, вони цілком відповідають європейським вимогам до нас, спільно сформульованим. Тому що вони є або в дорожній карті з верховенства права, яку уряд схвалив весною минулого уряду, або в бенчмарках Європейського Союзу.

Тому ми вважаємо, що Антикорупційна стратегія таким чином є ще одним додатковим інструментом, де ми поєднуємо всі ці речі. Нічого такого надзвичайно, там, екзотичного ми не вимагаємо, в принципі, логіка полягає в тому, що це теж важлива історія, що Антикорупційна стратегія, ну, взагалі верховенство права зараз є в Європейському Союзі, більше сприймається через, якщо там років 20 тому сприймалось через більше практику Страсбурзького суду з Європейського суду з прав людини і балансу інтересів, там, людини проти держави, то зараз великий акцент з боку Європейського Союзу на ефективності роботи інституцій, тому більшість заходів, які є в Антикорупційній стратегії, вони пов'язані з посиленням доброчесності в інституціях, управлінням інституціями, те, що англійською мовою називається government, тобто

періодичністю виборів, механізмів відбору і інших речей, це теж не є новою тенденцією. Тому, в принципі, ми вважаємо, що цілком нормальні параметри, якщо ми говоримо про предмети відання комітету, нормальні параметри заходів. І тому я думаю, що якраз таки наново перезбирати стратегію великого сенсу немає, можна іти по питаннях, там, не знаю, можливо, такого негативного відбору в плані того, як ми бачимо, що певні речі можуть бути надто, як це, політично забарвлені, але в цілому параметр завдань, він лишається цілком зрозумілий і досить добре проговорений, тому що НАЗК справді рік присвятило проговоренню цих всіх заходів.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Так, колеги, давайте тоді, дивіться, я ще раз просто нагадаю, ми домовились, що надамо спочатку слово всім нашим представникам, а потім зможемо поставити питання. Дивіться, у нас є розробник стратегії ще, формально не є ініціатором, але всі знають, що розробляло НАЗК. Можливо, я надам слово перед цим ще НАЗК, а після того... Сергію Олексійовичу, у вас рука піднята. Просто ви щось зараз хотіли чи так, як ми домовились, пізніше?

ДЕМЧЕНКО С.О. Дивіться, як скажете. В мене питання до pana Качки. Тому можемо пізніше після всіх питань.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні, ми узгодили для того, щоб це не перетворювати...

ДЕМЧЕНКО С.О. Я не заперечую. Без питань.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тоді давайте слово НАЗК для представлення. Тільки, пане Вікторе, я так розумію, ви, чи хто буде представляти, питання стисло і по суті, без, розумієте, більш чітко, з урахуванням, бажано, предмету відання нашого комітету, що закладалось, які ідеї, підґрунтя і так далі.

Дякую.

ПАВЛУЩИК В.В. Доброго дня! Голова НАКЗ Віктор Павлушик. Дякую, шановні народні депутати, за увагу до Антикорупційної стратегії. Пан Тарас коротко пройшовся

своїми словами по важливості Антикорупційної стратегії, підтримую ті речі, які є. На час розробки Антикорупційної стратегії витрачено майже 2 роки.

Єдине, що я попрошу, більше по віданню комітету презентувати ті питання, які є, Дмитра Калмикова. Пане Дмитре, дуже прошу вас, з урахуванням прохання пана Дениса коротко, по суті описати і презентувати питання. Буду дуже вдячний.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Пане Дмитре, прошу. Тільки представтеся для стенограми.

КАЛМИКОВ Д.О. Добрий день, шановні колеги! Дмитро Калмиков, заступник Голови НАЗК, який відповідає власне за розробку проєкту Антикорупційної стратегії, яка в тому числі була подана до уряду.

Щоби не повторювати вже сказане Тарасом Андрійовичем і Віктором Володимировичем, дійсно, стратегія розроблена на виконання вимог закону. Вона є зараз для України по суті міжнародним зобов'язанням, передбаченим цілою низкою документів від відповідних interim benchmarks, дорожньої карти, закінчуючи планом заходів верховенства права.

Сама стратегія, її структура і логіка побудови полягає на ідеї суттєвого зниження рівня корупції. Вивчаючи корупцію, ми зрозуміли одну таку дуже важливу істину, що, по-перше, в Україні реальний досвід, реальний рівень корупції за останні 18 років знизився майже в 4 рази. І коли ми вивчали причини цього зниження, ми зрозуміли таку доволі, можливо, не для всіх очевидну річ, що основним джерелом зниження корупції стали не стільки, не тільки саме реформи у сфері запобігання протидії корупції, скільки галузеві якісні реформи, системні, які мали стійкий похідний антикорупційний ефект.

Саме тому концепція нової стратегії, вона закладає такий подвійний підхід. З одного боку, в розділі першому ми передбачаємо ініціативи, спрямовані на вирішення ключових проблем у загальній системі запобігання протидії корупції, починаючи від питань формування, координації, моніторингу Антикорупційної політики і аж закінчуючи невідворотністю кримінальної відповідальності. І, власне, всі ці інститути, підінститути викладені в межах десяти підрозділів. А з іншого боку, ми провели аналіз і ранжування сфер публічної політики, таких у нас вийшло 48. За допомогою спеціальної методології даних ми ранжували їх від найбільш вражених корупцією до найменш. І перші 16 сфер, які є найбільш враженими корупцією, при цьому це стратегічно важливі сфери, стали

об'єктом нашого вивчення. По цих 16 сферах ми 2 роки тому сформували 16 відповідних команд, це такі комбіновані команди, в які увійшли представники НАЗК, відповідних міністерств, науковці, колишні заступники міністрів, міністри і так далі, і ці команди за спеціальною єдиною типовою методологією протягом року вивчали відповідну сферу, виявляли в них проблеми, фокусувалися на найбільш важливих проблемах, формували варіанти вирішення цих проблем, оцінювали їх між собою і пропонували вже на сторінках проєкту Антикорупційної стратегії пропозиції щодо вирішення відповідних проблем. Те, що ми бачимо на сторінках стратегії, в кількох сторінках їм передують власне глибинні дослідження цих проблем. Звичайно, що багато з цих проблем, особливо у сфері судоустрою, є дуже складними і не можна сказати, що єдиний варіант абсолютно правильний. Тому я надзвичайно вдячний вам, колеги, що ми проводимо це засідання сьогодні, ще до формування «д», тому що низка питань – про відкриття даних і про багато інших – вони точно потребують обговорення з вами, вашої думки, тому що вони не мають однозначно правильного рішення.

У контексті відання вашого комітету, в першу чергу ми говоримо про підрозділ 2.1 і 2.3, це підрозділ, присвячений судоустрою, адвокатурі і правничій допомозі, одразу хочу сказати, що 90 плюс відсотків ініціатив, закладених в очікуваних результатах, на щастя чи на жаль, вони вже відображені в тих чи інших документах міжнародно-правового характеру, починаючи від проміжних бенчмарків, дорожньої карти, пакетів розширення і низки інших-інших документів. Знову ж таки, це може бути ще одне з питань про те, наскільки ми готові впроваджувати і наскільки інтенсивно впроваджувати ті, скажімо, зобов'язання міжнародно-правового характеру, які в той чи інший спосіб ми на себе взяли. Ну ми тут керувалися в першу чергу ідеєю і закріпленим в Конституції принципом руху до Європейського Союзу і набуття повноцінного членства в НАТО. Тому ключові положення відповідних документів ми включали в проєкт стратегії, але з вами сьогодні готові обговорити пріоритетність чи непріоритетність тих чи інших положень.

Я радий, що в нас є такий майданчик – до, де, я дуже сподіваюся, що ми зможемо, отримавши від вас зворотний зв'язок, спільно з колегами з антикорупційного комітету врахувати значну частину найважливіших, найпринциповіших речей ще до законопроєкту «д», що суттєво звузить, скажімо так, обсяг тертя і, можливо, підвищить перспективи отримання голосів в першому читанні. Дякую і буду радий, якщо ви колеги долучитеся до робочої групи, яку, як я зрозумів зі слів Анастасії Олегівни, буде створена між першим і другим читанням для опрацювання правок, пропозицій до проєкту стратегії.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Дмитре, за представлення.

Колеги, тепер як ми визначились. У нас... До речі, пане Дмитре, до вас питання. Скажіть, будь ласка, чи залучались до напрацювання проєкту цієї стратегії представники органів судової гілки влади і судді, власне. Дуже коротко.

КАЛМИКОВ Д.О. Проєкт стратегії був оговорений, якщо я не помиляюся, в жовтні і до його обговорення, висловлення пропозицій залучалися представники Вищої кваліфікаційної комісії суддів, в тому числі її голова, представники і члени Вищої ради правосуддя. Якщо буде потрібно, я надам інформацію про конкретних членів, які залучалися. Так само і представники Верховного Суду залучалися. Чи залучалася ДСА і Рада суддів я не готовий так з голосу одразу... *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. А адвокатури? Національна асоціація адвокатів України.

КАЛМИКОВ Д.О. Так само було обговорення. Окремим листом ми запрошували колег з Національної асоціації адвокатів. І на обговоренні, яке тривало доволі довго, думаю, години 4 чи 5, була присутня низка адвокатів і загалом, і в тому числі представники Національної асоціації адвокатів, і це було доволі цікаве обговорення, з ним можна ознайомитися у нас на сайті.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло. Почули, залучались. Добре.

Тепер даємо слово представникам, власне, ті, які запрошені на комітет. Давайте почнемо. Вища рада правосуддя, вам слово щодо висловлення позиції по зазначеному законопроекті 15230...

ДЕМЧЕНКО С.О. А, може, питання поки що? Ні?

ГОЛОВУЮЧИЙ. До кого питання? Так, давайте, ми домовились, дамо слово. Дивіться, давайте так.

ДЕМЧЕНКО С.О. А я думав, що після тих, хто доповідає.

ВЛАСЕНКО С.В. Ми домовлялися, що доповідачі, доповідачам питання, а потім висловлюються всі присутні.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я про інше говорив. Я хотів дати слово якраз представникам інституцій, які залучені, щоб вони висловили свою позицію, а ми з урахуванням уже відповідей, те, що сказали представники інституцій відповідних, зможемо уточнити чи додатково поставити.

ДЕМЧЕНКО С.О. У мене є загальні питання просто.

ГОЛОВУЮЧИЙ. У мене теж купа питань є, просто я боюсь, що тоді Вища рада правосуддя, Верховний, всі будуть з нами тут дуже довгий проміжок часу. Я лише через це. Тому, колеги, якщо ми зайдемо в питання від депутатів, то вони це точно надовго будуть, будуть з нами тут всі сидіти також. Тому давайте подумаємо, чи...

ВЛАСЕНКО С.В. Але, пане голову, немає такого принципу законотворчості, як швидкість.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я дуже радий, що всі готові сьогодні, я теж готовий сьогодні приділити максимальний час і увагу цьому питанню.

Да, Сергій Олексійович, що ви хотіли? Поставити питання, кажіть.

ДЕМЧЕНКО С.О. Можна, да? Дякую, пане голову. Дивіться, я з приводу того, що сказав пан Тарас Качка, можливо, до нього саме і будуть питання. Пан Тарас висловився про те, що жодної вимоги до змісту відповідної антикорстратегії з боку наших партнерів не існує. Тобто фактично ця антикорстратегія, яка зараз напрацьовується, вона містить так звані позитивні фантазії виключно наші, з нашого боку, які мають фактично дати позитивний ефект працювати на нашу державу, а не на держави Європейського Союзу чи інші держави. Фактично, як я сподіваюсь, і інтересами саме нашої держави всі присутні тут фактично керуються, надаючи відповідні пропозиції.

І оскільки дійсно немає, не мусить бути якихось екзотичних положень задля нашого комітету, мене цікавитиме, чому відповідна пропозиція в антикорстратегії на сьогоднішній день містить фактично оцінку роботи органів? І навіть не настільки, що воно містить оцінку органів, а що ця оцінка проводилась в незрозумілий і непередбачений

законом спосіб і в непередбаченими законом уповноваженими особами на це, і в такий спосіб ці органи взагалі не підлягали оцінці, і фактично питання стає не тільки процедурного характеру, але й об'єктивності цієї оцінки. Чому це важливо? Тому що на підставі цих дій чи цих висновків робляться подальші пропозиції в антикорстратегію, зазначаючи на ті чи інші негативні сторони роботи насамперед судових органів.

Крім того, в мене є ще питання наступного характеру, що було висловлення питання щодо періодичності виборів. Я хотів би зрозуміти, чи правильно ми однаково з паном Тарасом розуміємо, що питання періодичності виборів, бо це питання Конституції України, а не стратегії, антикорстратегії, і питання Конституції України – це відання, це предмет відання нашого комітету. І обговорювати чи пропонувати якісь пропозиції, пов'язані з цим напрямком без позиції нашого комітету і не в межах нашого комітету це вже буде порушення саме Конституції, і виборчого, і питання Регламенту Верховної Ради, і так далі. Це другий момент з мого боку.

І останнє питання загальне. До сьогоднішнього дня, пане Тарасе, в нас, наскільки я розумію, діяла якась антикорупційна політика, якась антикорстратегія, яка, по-моєму, і голосувалась у Верховній Раді. І зараз пропонується нова антикорстратегія. Для того щоби приходити до нового чогось на зміну старого, ми мусимо зрозуміти, як спрацювало старе, що було виконано, через які причини не було виконано положення старої стратегії, можливо, було не виконано внаслідок того, що помилково були визначені якісь завдання, які були, навпаки, корупційний характер носили, і ми це розібрались, і вони не мусять бути зазначені в новій стратегії, які позитивні і негативні наслідки по попередній стратегії хотілось би від вас почути.

І в зв'язку з цим потім є логічним переходити до нової антикорстратегії. Ми б зрозуміли тоді, а, можливо, ви також, питання до вас, що пов'язано з попередньою стратегією, що увійшло в нову стратегію з попередньої, і чому воно увійшло як невиконане, як перевиконане, ну, і взагалі дайте оцінку, яке зниження корупції через це все відбулося внаслідок цього.

Дякую. У мене всі питання. Дякую.

_____. Це десять питань як мінімум.

ДЕМЧЕНКО С.О. Ні, три питання я задав, вони загальні.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Сергій Олексійович, по порядку, там перше, друге, якщо Тарас Андрійович не встиг записати.

ВЛАСЕНКО С.В. І компот. Перше, друге і компот.

КАЧКА Т.А. От за компот, я точно запам'ятаю.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Почули?

КАЧКА Т.А. Задавайте питання. Все чудово.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тільки що задав Сергій Олексійович.

КАЧКА Т.А. Єдине, що, Сергій Олексійович, ви казали про вибори. Про які конкретно вибори мова йде? Просто, мені здається, що у нас там по виборах...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Якщо можете, положення...

ДЕМЧЕНКО С.О. Це ви в своїй промові висловилися про це. Ви сказали і питання, пов'язані з антикорполітикою, і я занотував, що питання періодичності виборів, ви про це висловилися. Тому я і це питання вам сформулював. Якщо це помилково, то тоді знімається. Якщо воно є, то давайте тоді, да. Будь ласка.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тарас Андрійович, прошу.

КАЧКА Т.А. Я відповідаю?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да.

КАЧКА Т.А. Хорошо. Добрий день. Коли ми говоримо, значить, у нас є Закон України «Про запобігання корупції», який говорить, в статті 18 визначає за Антикорупційну стратегію. Тобто у нас підстави її розроблення є і вони були. В новій директиві цього року схвалені Європейського Союзу і запроваджується термін в

Національній стратегії антикорупційній в статті 21, яка от визначає цілі, пріоритети і відповідні заходи. Тобто ці три історії.

Тепер питання полягає в тому, я думаю, що НАЗК цілком спокійно розповісти всю роботу, яка була проведена досить ґрунтовно. У нас, по-перше, є чинна стратегія Антикорупційна, яка була схвалена на п'ять років. Вона трохи була із запізненням схвалена, але вона у нас діє. На її основі є державна антикорупційна програма, яка також визначена Законом «Про запобігання корупції» в статті 18.прим. І на сайті НАЗК є дуже гарний звіт постійний з приводу виконання стратегії через виконання заходів державної антикорупційної програми, тобто логіка Закону «Про запобігання корупції» повністю дотримана. Ми бачимо, що у нас щонайменше 52 відсотки повністю виконаних заходів, ще приблизно чверть у нас в силу природи своєї постійно діючі, тобто ми виходимо на показник 75 відсотків, що для національних стратегій і програм є надзвичайно високим взагалі відсотком в порівнянні, там, з іншими. Зрештою треба розуміти, що стратегія – це цілі і те, як ми їх хочемо долати, це перша історія.

З приводу визначення меж. Тут справді ніде немає методички, яка говорить, що має бути обов'язково енергетика, адвокатура і містобудування. Тут якраз-таки НАЗК виходило з того, що був перший етап оцінки якихось там корупційних ризиків, що в суспільстві найбільше дискутується. З цього були вибрані заходи, у нас є там загальна частина і спеціальні частини, потім, пізніше, по цій оцінці, тобто є звіти, не буду рекламувати роботу НАЗК, але це максимально інклюзивна була робота і зрештою тому і затягнулася. Тому що там кількість людей залучених була дуже-дуже велика.

Тому структура у нас цілком об'єктивна, вона відображає публічну дискусію, яка є, якісь експертні думки й інші речі. І тому вона є об'єктивною з тої точки зору. Але з іншого боку, знову ж таки ми маємо певну гнучкість з приводу того, що той чи інший конкретний захід може підлягати дискусії.

Я також поділяю, ще раз хочу сказати, що це була дискусія і на уряді з приводу того, що ці цілі або стратегічні проблеми сформульовані в спосіб, який, якщо у відриві контексту, читається досить гостросюжетно, що у нас там високий корупційний ризик в бібліотечній справі, тобто воно так десь звучить, я не знаю, там, беруть хабарі за повернення книжок, ще якась історія. Тобто мені такий підхід... Я розумію, що коли людина з інституції, читай, вона сприймається апріорі як критик. Ну тут можна з цього приводу дискутувати, ми досить нормально, мені здається, підійшли, ми розуміємо, що це там гіпотетична проблема, якась, ми кажемо, але має свої підстави. Тобто тут це не

говориться про те, що це якось там підтверджено там вироями, ще щось, ще якась історія. І все, і ризик треба, треба якось знімати.

І ще раз хочу сказати з приводу інституційних речей. У нас дуже великий акцент на роботу інституцій, це абсолютно правильно, це відображає всі тенденції, які є всередині Європейського Союзу. Це теж треба говорити, що це не є експеримент там над нами, це така зараз є тенденція, і в принципі, зрештою, цілком нормальна тенденція. І коли ми говоримо про роботу інституцій, у нас досить часто інституції, в яких керівництво призначається на певний строк, його треба там переобирати відповідно до прозорих процедур і так далі, але у відповідності до Конституції України і у відповідності до законодавства. Законодавство у нас в силу Верховної Ради діяльності міняється і може еволюціонувати, тому є там пропозиції щодо, і зміни законодавства – цілком нормальна історія.

Тому і плюс до того всього, треба розуміти, що питання антикорупції і верховенства права є ключовими для вступу в Європейський Союз, це сфера, в якій є багато дискусій, і в самому Європейському Союзі. І тому чим сильніше відповідає Антикорупційна стратегія вимогам Європейського Союзу в цій сфері, ми про це окремо проводили консультації з Європейською комісією, тим краще. Тому в моєму розумінні, якщо ми сприйmemo стиль формування Антикорупційної стратегії, то ми побачимо, що це досить прагматичний і гарний документ, який дає можливість удосконалити роботу наших інституцій, зберігаючи при цьому наш правовий порядок, визначений Конституцією, і розвиваючи далі, роблячи сприйняття корупції в Україні меншим.

Це теж досить важлива історія. Якщо ви прочитаєте вступну частину стратегії Антикорупційної, про що наголошував Дмитро, там досить гарні показники, як за десять років змінилося сприйняття корупції в суспільстві за різними показниками в різних сферах. Це означає, що робота Верховної Ради з розвитку законодавства і в предметах відання комітету дає свої результати, і насправді це досить гарні речі. Тому якщо ми подивимось з такої позитивної точки зору на ті проблеми, які визначені в стратегії, то це дає нам теж гарний дороговказ.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тарас Андрійович, я прошу вас.

КАЧКА Т.А. Рекламую. Рекламую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні, я хотів до цього зупинити, але ви тут сказали, що Верховна Рада, комітет і я вирішив, звичайно, цю позитивну частину не зупиняти.

КАЧКА Т.А. Да, звичайно. Все, доповідь завершив.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Там ще, здається, питання. Сергій Олексійович, на всі питання ваші відповіли чи ні? Добре.

Тоді, Сергій Володимирович Власенко, ви.

ДЕМЧЕНКО С.О. Я перепрошую, вмикав мікрофон. Не на всі питання. А питання було щодо компетентності, процедурності перевірок тих чи інших органів, Національної школи суддів, наприклад, зроблено якісь висновки щодо неякісності чи недосконалості якоїсь роботи, незрозуміло, чим керувалися. І взагалі є процедура відповідна, є відповідна підпорядкованість, є інші звіти, які вказують на інші підстави і так далі, і так далі. Просто якщо це стосується безпосередньо нашого комітету, ви розумієте, я можу завтра піти в Кабінет Міністрів, я не знаю, як депутат, це зрозуміло, як не депутат, як фізична особа і сказати: от у пана Тараса Качки в кабінеті невірно все розставлено і взагалі він користується російською агентурною інформацією, на столі я в нього бачив і все. Висновок, що його треба звільнити. Питання до мене, хто я такий, щоб перевіряти?

КАЧКА Т.А. Звільнити мене, ви мене маєте повне право звільнити.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Стоп! Стоп! Стоп!

ДЕМЧЕНКО С.О. Я сказав... я докажу, договорю.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Сергій Олексійович.

ДЕМЧЕНКО С.О. Я, по-перше, не як депутат. І так само питання. Отут зроблені якісь висновки з незрозумілими компетенціями, повноваженнями і тепер нібито є якісь підстави щось зробити, але є процедурність, є все інше. Чому саме так використано? Я думаю, що були звернення і до Кабміну з відповідних питань, Кабмін про це знає. Я хотів би більш б предметно якимось до цього питання, тому що...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Сергій Олексійович. Сергій Олексійович.

ДЕМЧЕНКО С.О. ... це Кабмін готував, цю стратегію.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Сергій Олексійович, дивіться, і у мене особисто, і я думаю, що у колег теж будуть питання по конкретних розділах, зокрема по Національній школі суддів. Мені там теж незрозуміло, яким чином це сформульовано і так далі. Може, ми якраз, тому і була логіка, може, ми надамо їм слово, спочатку вони зможуть висловити свої позиції, і ми поставити питання, виходячи з конкретних розділів, щоб не говорити взагалі...

ДЕМЧЕНКО С.О. Я не проти конкретики...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Бо інакше, дивіться, ми вже годину просто...

ДЕМЧЕНКО С.О. Пан Тарас, може, загальний принцип, як готувалося це з боку уряду, як проводився цей підготовчий період, що перевірки незрозумілі, на підставі них якісь незрозумілі пропозиції. Просто загальний принцип, чим вони керувались, який був порядок, а потім конкретно ми по кожному органу пройдемося.

Дякую.

КАЧКА Т.А. Дивіться, я ще раз хочу сказати, що питання в тому, що Антикорупційна стратегія визначає якийсь потенційний ризик того, як... або ризик, або якесь покращення, яке ми хочемо досягти. Я думаю, що по Національній школі суддів мова йде не про... знову є такі питання в підходах. Тобто якщо ми реагуємо на критичність формулювання, тоді у нас вся стратегія, вона по суті критична. Критичний, це не означає негативний, це питання того, які сумніви. Те, що ви ставите, наприклад, по мені цілком нормальна історія. Наприклад, вважається для пріоритетів НАБУ народні депутати і члени уряду апріорі є ризиковою зоною, тобто вони собі там апріорі визначають...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тарас Андрійович, давайте з метою ...

КАЧКА Т.А. Це не філософія, це цілком нормальна історія.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тарас Андрійович, стоп, дивіться, з метою економії часу...

КАЧКА Т.А. Згоден.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Розробником Антикорупційної стратегії, ми всі знаємо, було Національне агентство запобігання корупції. Давайте, щоб ми не витрачали час ні народних депутатів, ні осіб, які залучені, запрошених на засідання комітету, ми всі можемо багато говорити і так далі, щоб більш конкретно і по суті предметно було. Розробником було НАЗК, якщо Сергій Олексійович не заперечує, можливо, питання до НАЗК. Наскільки, НАЗК, ви чули питання, за яким принципом, я не буду перефразовувати, ви чули, формувалась експертна, я так розумію, група і організовувався процес, на підставі чого робились висновки. Наскільки я зрозумів.

Пане Дмитре, якщо можете коротко, по суті і все.

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую. Я спробую дуже коротко. Закон «Про запобігання корупції», а також Конвенція ООН проти корупції в статті 5, 6, говорить про що? В кожній державі має бути орган, який забезпечує формування антикорупційної політики. В Україні це Національне агентство з питань запобігання корупції. Наш закон, відповідно конвенція, вимагає формувати якісну антикорупційну політику, яка має фокусуватися як на розвитку загальної системи запобігання і протидії корупції, так і мінімізації корупції в сферах, стратегічно важливих і найбільш вражених корупцією сферах. Це загальний підхід, і він, до речі, закріплений в тому числі в ...бенчмарках і дорожній карті, де говориться про те, узгоджений з Європейською комісією, говориться про те, що стратегія повинна мати ці два вектори і фокусуватися на них. Такий підхід зараз в Європі визнається найбільш продуктивним, зокрема з тих причин, які я зазначав на початку, що мінімізація корупції в сферах і загалом розвиток галузей дають найбільший антикорупційний і галузевий в тому числі ефект.

Тому ось цей підхід, він є загальноприйнятий, він не визначений, як обов'язковий. Але він був предметом аналізу, двох аналізів в межах ОЕСР, в межах Стамбульського плану дій, двох аналізів ОЕСР з точки зору, є такий аналіз доброчесності і розвитку країни в межах цього інструменту, був об'єктом аналізу Європейської комісії. І я можу вам із впевненістю запевнити, що в усіх результатах всіх цих аналізів було констатовано, що впроваджений в Україні підхід є передовою світовою практикою.

На сьогоднішній день ОЕСР запрошує колег з України вже другий рік ділитися з країнами Західної Європи своїми підходами. В чому полягають ці підходи? Це абсолютно класичний підхід. Що означає забезпечувати формування політики? Це означає вивчати сферу, в даному випадку, наприклад, я не знаю, сферу освіти і науки, ідентифіковувати в них проблеми, в подальшому вивчати ці проблеми з точки зору їх змісту, причин, наслідків, масштабу, динаміки, стратегії і так далі, формувати варіанти вирішення і пояснювати, чому пропонується той чи інший.

От весь цей процес глибинного аналізу кожної сфери, виявленої кожної проблеми за типовим підходом і обґрунтування доказів, якими підтверджується існування тих чи інших проблем, статистичних, соціологічних, звітів рахункових палат, аудиторських і так далі, і так далі, і так далі, він міститься в відповідних дослідженнях. Якщо, колеги, ви не проти, ми з радістю поділимося з вами всіма шістнадцятьма дослідженнями, або тими дослідженнями, які стосуються судоустрою адвокатури. В них ви зможете знайти всі докази, якими підтверджується існування цих проблем, обґрунтування, чому саме ці варіанти виглядають якнайкраще.

Тому це не якісь фантазії. Це абсолютно усталений в Європі підхід до забезпечення формування політики, ідентифікації проблем, їх вивчення і пропонування вам. Але обирати спосіб в кінцевому рахунку вирішення цих проблем, якщо ви вважаєте, що вони є, лише вам. І ми саме тому готові сьогодні обговорити. І за потреби, можливо, ми змінимо підхід до вирішення тієї чи іншої проблеми. Ще раз хочу підкреслити, що по низці проблем, цілком ймовірно, ми зможемо разом з вами обрати ще кращий спосіб вирішення проблем. Але національне агентство не те, що не могло вийти за межі чи перевищити свої повноваження, це обов'язок національного агентства вивчати ці сфери у спосіб, який узгоджується з європейськими підходами.

Що стосується питання про попередню стратегію. Так, проводилася оцінка реалізації попередньої стратегії. В кожному дослідженні окремий є підрозділ, який передбачає обов'язок спочатку вивчити стан реалізації попередньої стратегії і всіх стратегічних документів в цій сфері. І вже на цій основі в тому числі пропонувати і пропозиції в нову стратегію.

Чи є положення, які перейшли з старої в нову? Так, є, і їх доволі немало. Які ключові причини недовиконання? В першу це воєнний стан. Тому що попередня стратегія розроблялася до повномасштабного вторгнення, реалізація відбувалася після. Так само є питання бюджетів і деякі інші проблеми, які заважають реалізувати на 100 відсотків. Але

сьогоднішній рівень виконання складає 75 відсотків, і це найвищий рівень виконання стратегічних документів в Європі.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Сергій Володимирович Власенко, і потім, сподіваюсь, перейдемо до інституцій.

ВЛАСЕНКО С.В. Дякую. Пане голово, декілька загальних коментарів і питання.

По-перше, давайте не маніпулювати. Ніякі бенчмарки, дорожні карти, аналізи доброчесності не є міжнародними зобов'язаннями України. Це перша історія. Міжнародними зобов'язаннями України є лише міжнародні угоди і міжнародні документи, ратифіковані Україною. А все інше – це політичні речі, які до юридичних не мають ніякого відношення, і формально юридично вони зобов'язанням України не є. Це позиція номер один.

Позиція номер два. Я щиро радий був почути від пана Тараса про те, що немає вимог, тому ми тут вільні в тому, що ми можемо робити, формуючи цю стратегію. Це насправді це оця стратегічна історія. Але я був не дуже радий почути, коли пан Тарас сказав про те, що там в Європі перейшли від, так би мовити, питань права людини проти держави на питання посилення інституцій, тому що це, знаєте, як перейшли з круглого на зелене, бо воно одне не виключає друге. Звичайно, інституції треба посилювати, але при цьому у взаєминах права людини – держава повинен бути пріоритет прав людини. Це я ж кажу, це як кругле і зелене. Це непорівнювані історії. Далі, коли представник НАЗК каже, що в 4 рази зменшилась корупція, ну це таке, можливо, у нього є підстави статистично для цього говорити, але поки що виглядає це зовсім, зовсім по-іншому.

І, до речі, коли знову ж таки всі говорять про те, що ми тут це робили, виходячи із запиту суспільства, ну ми знаємо це суспільство і ми це суспільство можемо по прізвищах назвати, але до суспільства це не має ніякого відношення. Я би радив перейти на більш професійне юридичне обговорення і тих звинувачень, які зазначені в стратегії по відношенню до певних органів, до речі, дуже вибірково, ну чомусь ніхто не зазначає, що у нас ВАКС в минулому році із 109 вироків мав лише 3 виправдовуваних, що складає 2,5 відсотки, 106 обвинувальних і це така сталінська, сталінська модель, а і з 106 обвинувальних 72 угоди і чогось це ніхто не аналізує. Цю статистику ніхто не аналізує, ну напевно це комусь не вигідно це аналізувати, хтось не хоче це аналізувати, причини цього не аналізуються, не аналізуються високоризикові речі, які пов'язані з роботою,

припустимо, в тому числі і нашого комітету із судовою системою. Це надмірно встановлені застави, які мають величезний корупційний ризик, але оскільки це модно зараз, то всі це підтримують. Так само маніпуляції з розподілом у ВАКС ніхто не розглядає. Розглядають якісь вибіркові речі, там десть хтось на когось пожалівся зі зрозумілих політичних причин і це, значить, зразу іде в стратегію.

Тому висновків є декілька. Ну, по-перше, давайте дійсно сконцентруємось на посиленні інституції, тут я з паном Тарасом повністю погоджуюся. Але давайте з'ясуємо, що таке посилення інституції, що таке прозорий відбір, ким цей відбір здійснюється, як він повинен здійснюватися, а чого якісь невігласи обирають у нас або дають оцінку доброчесності суддів. А чого у нас одна «геошка» контролює Раду доброчесності на сто відсотків, платить вибірково гроші членам Ради доброчесності і так далі, і так далі? Чому це не аналізується все?

Тому от у мене є декілька в зв'язку із цим питань. Ну, по-перше, напевно, треба враховувати, обов'язково треба враховувати запити суспільства, але треба перейти до більш професійної, реальної професійної дискусії тих людей, які пройшли певний шлях і які реально розуміють глибину проблеми, а не слухати людей, які розповідають гасла і так далі. Іще раз наголошую, бенчмарки, дорожні карти, контурні карти, якісь іще карти – це не є міжнародні зобов'язання України в правовому сенсі цього слова. І як висновок, то, можливо, нам треба сконцентруватися на тому, що ми зробимо стратегію на 10 сторінок, яка буде дійсно стратегією, яка не буде занадто деталізованою, яка буде давати нам дороговказ, а далі цей дороговказ будемо розшивати конкретними окремими законами і по законах будемо проводити дискусії в сесійній залі. Тому що мені здається, що стратегія сформована так, щоб низку дискусійних питань уже в цю стратегію запхати, а далі говорити про те, що от дивіться, це вже вирішено в стратегії, тому у нас немає відступу.

І друге питання: чи не варто нам повернутися тут до професійної дискусії? Бо якщо хтось вважає, що, припустимо, ВАС є частина антикорупційної інфраструктури, ну, значить, так ми і живемо. Ну, до речі, так вважають і деякі судді, судячи з їхніх публічних інтерв'ю і так далі. Тобто два питання. Чи, може, нам перейти все-таки на більш загальну стратегію, не деталізуючи її, просто вказавши проблемні напрямки, сказати, що ми в рамках п'ятирічної нашої подальшої роботи будемо над цими напрямками працювати, зробити широке формулювання, які дадуть нам потім можливість розширити ці формулювання в конкретних законах, які будуть голосуватися уже з урахуванням всіх факторів на момент прийняття цих законів.

І друге питання. Чи не треба нам перейти все-таки із політичного обговорення з невідомими людьми, з невідомим мандатом. Я зараз не маю на увазі представників інституцій, які запрошені, я маю на увазі так зване громадянське суспільство, яке не має ні від кого мандата, а всім розповідає, як жити, що вони самі мудрі і так далі. Але при цьому у них ВАКС – це частина антикорупційної інфраструктури. ВАКС на закритих зустрічах і на відкритих зустрічах це заперечує, а насправді вони так себе вважають. До речі, чому не аналізуються НАЗК спільні поїздки на навчання ВАКС, НАБУ і САП? В якій країні світу таке можливо, щоб судді, прокурори і слідчі, які ведуть одну справу, сиділи за одним столом і навчалися разом? Покажіть мені хоч одну таку країну, де так воно працює. Тому два питання в мене є загального характеру, я думаю, що частково до pana Тараса, частково до представників НАЗК питання.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Прошу, колеги. Уряд, НАЗК.

КАЧКА Т.А. Уряд, давайте по міжнародних зобов'язаннях спершу. У нас, я з Сергієм Володимировичем згоден, у нас є... правильно розуміти певні речі, в нас є ціла низка зобов'язань юридичного характеру в антикорупції, Дмитро згадував і конвенції ООН, і конвенції Ради Європи. Ми, в принципі, більшість ратифікували, запросили нас теж і ми приєдналися до Конвенції Організації економічного співробітництва та розвитку щодо боротьби з хабарництвом. Всі ці інституції також мають, всі ці міжнародні зобов'язання, міжнародно-юридичні інструменти мають свою інституційну структуру та оцінку, наприклад, та ж сама GRECO, інші інструменти Ради Європи, які оцінюють всю цю діяльність.

Також у нас є двосторонній механізм з Європейським Союзом – Угода про асоціацію, яка також має статті по запобіганню боротьби з корупцією в другому розділі. Але, крім того, ми юридично знаходимося в процедурі переговорів про вступ України в Європейський Союз. Сформована відповідно українська делегація, є європейська делегація і 15 червня ми відкрили відповідно до процедури переговори по кластеру «Основи», де входить 23-й і 24-й розділ, який охоплює питання і антикорупції в 23-му розділі, верховенство права, прав людини і інших речей. Тому це теж є частиною міжнародних зобов'язань, які в процесі реалізації укладення договору про умови вступу України в Європейський Союз, і це все речі є.

Далі в нас, очевидно, є якісь рекомендації, побажання, поради і інші речі в цій частині, це ми розуміємо, де є гнучкість, де немає гнучкості. Але з приводу того, що вимоги Європейського Союзу, які ми називаємо бенчмарки, це є формально-юридична позиція, це називається документ, щоб просто було чітко і зрозуміло, це переговорна позиція Європейського Союзу, яку нам передали 15 червня 2026 року, де теж містяться зобов'язання по ...

ВЛАСЕНКО С.В. Пане Тарасе, вибачте, що я вас перебиваю, але при всій повазі, переговорна позиція не є нашими зобов'язаннями. Це позиція тієї сторони.

КАЧКА Т.А. Давайте так, дивіться, давайте з приводу фаховості, тобто трошки тут. Я ж не кажу, що наші міжнародні юридичні зобов'язання, я кажу вам юридичний характер обговорення цих всіх речей. Це переговори про умови вступу, які є офіційними, в рамках цих офіційних переговорів про умови вступу між Україною і державами, 27-ма державами-членами Європейського Союзу, є спільна позиція 27 держав-членів Європейського Союзу, яка офіційно була передана 15 червня, в якій містяться вимоги до України, щоб було чітко, вимоги до України щодо антикорупційної політики, які є умовами для успішного завершення цих переговорів. Якщо ми вже говоримо так суто професійно. І я вважаю, до речі, що в нас Антикорупційна стратегія досить фахово підготовлена, і ми знайдемо спільну мову по більшості речей. Тому я тут думаю, що просто можуть бути різні точки зору, але щодо фаховості в мене сумнівів немає щодо роботи НАЗК.

Щодо права людини, інституційний підхід. Я тут теж повністю з вами згоден, права людини як інструментарій надзвичайно важливий. Чому я про це говорю, тому що Україна робила, ну тут в цьому комітеті, на цьому треба наголосити, що Україна зробила за 35 років незалежності і за 30 років функціонування Конституції України великий трансформаційний поворот у правовій системі, правовому порядку щодо поваги до прав людини, захисту прав людини, змагальності процесів, особливо у кримінальному процесі, зміна природи роботи прокуратури, зміна природи роботи адвокатури – всі ці речі, це трансформаційні, і вони також пропагувалися нашими європейськими партнерами, передусім Радою Європи, в 90-ті, в нульові, в 10-ті як головний пріоритет в правовій реформі. Тобто ця збалансованість – захист прав людини – це надзвичайно важлива історія. Але при цьому ми повинні розуміти, що нову тенденцію, там останні 10 років, що на додаток до цих речей у нас є великий акцент на ефективності роботи інституцій. Тобто

вони між собою абсолютно взаємопов'язані, одне не замінює інші, робота інституцій має бути з дотриманням вимог прав людини, але просто той акцент на інституційному аспекті, який є в Антикорупційній стратегії в Розділі II, точніше навіть у підрозділі 2.1 «Судоустрій і статус суддів», відображає дискусію, яка відбувається щонайменше в Європейському Союзі, також в Раді Європи в цих речах. Тому я думаю, що ми тут спокійно знайдемо спільну мову.

Я хотів би сказати, що...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Завершуйте, будь ласка.

КАЧКА Т.А. Так, завершую. Добре. Все. Бо це можна довго дискутувати. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Колеги, ми багато говорили про підсилення інституцій, давайте зрештою дійдемо до бачення цих інституцій, як їх пропонується підсилити згідно з проєктом Антикорупційної стратегії, їх бачення, прийняття чи зауваження, чи рекомендації і так далі, позиції інституцій.

Давайте таким чином. Спершу надамо слово Вищій раді правосуддя. Тільки, знову ж таки, я попрошу коротко, по суті, в якій частині що підтримується, в якій частині що не підтримується, чому і що пропонується.

САВ'ЮК М.І. Доброго дня, колеги. Член Вищої ради правосуддя Сав'юк Максим. Ну коротко якщо, так, і не займати багато вашого часу...

ГОЛОВУЮЧИЙ. І з посиланням на пункти стратегії.

САВ'ЮК М.І. Так, ми висловили свою позицію, був направлений відповідний лист, він на 13 аркушах, там більш детально розписано ті норми, які у нас викликали занепокоєння...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, ми отримали. Тепер дивіться, це засідання не тільки для членів комітету, тут присутні також члени уряду, ініціатори, автори законопроєктів. Тому комітет, звичайно, що бачив, але тут є і інші, зокрема автори, які мають відреагувати. Саме тому всіх прошу озвучувати максимально коротко.

САВ'ЮК М.І. Перш за все хотілось би зацентувати увагу про те, що формування самих органів суддівського самоврядування і врядування, тут виникають певні занепокоєння, оскільки у нас і так сформований доволі такий механізм...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пункт стратегії. Пункт стратегії, ми маємо... Повторіть, будь ласка.

САВ'ЮК М.І. Це пункт 2.1.1 широка дискреція суб'єктів формування органів суддівського врядування, там наявність (*нерозбірливо*) процедури. Все ж таки дивлячись на ці пункти, хотів би звернути увагу, що зараз більше занепокоєння викликає взагалі те, щоб була забезпечена сталість роботи органів і ВРП, і ВККС, а процедура, в принципі, в державі налагоджена, добір відбувається відкрито, прозоро, відбуваються ці конкурсні процедури.

Те, що стосується там пункт 2.1.2, це там, де доброчесність членів органів суддівського врядування...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте чітко по суті 2.1.1. З чим ви не погоджуєтесь з формулюванням, що широка дискреція суб'єктів формування Вищої ради правосуддя і так далі, Вищої кваліфікаційної... процедур... (*Не чути*) ... можливості для зловживання, броня осіб, які не відповідають визначеним критеріям і ризикам до стабільної роботи. Правильно?

САВ'ЮК М.І. Да.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Уряд, позиція уряду як ініціатора законопроекту або НАЗК, розробника. Тарас Андрійович, коротко, по суті, в чому широка дискреція, що не відповідає...

КАЧКА Т.А. Нехай Дмитро доповість, я доповню.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Прошу, пане Дмитре.

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую, колеги. Дуже коротко.

Що малося на увазі під широкою дискрецією? В першу чергу це невизначеність строків оголошення конкурсу для заповнення вакантних посад для членів ВРП за квотою Президента України.

Друге. Це невизначеність строків розгляду рекомендацій Етичної ради та конкурсної комісії з добору членів ВККС. Тому і теоретично, і практично, буває так, що добір може пройти, а особа не буде призначатися роками.

Третє. Це можливість немотивованого відхилення Вищою радою правосуддя рекомендацій конкурсної комісії з добору членів ВККС.

Ну, по суті, виходячи з існуючого законодавчого регулювання, ВРП може як призначити, так і відмовити у призначенні особі до ВККС без жодного обґрунтування ні рішення про призначення, ні рішення про, власне, непризначення відповідної особи.

Крім того, у нас є питання неврегульованості порядку та інструментів встановлення відповідності кандидатів на посади членів ВККС і ВРП, критеріїв професійної компетентності, чи це має бути тестування, чи практичне завдання, чи якийсь інший спосіб.

Все це, звичайно, призводить до того, а ще в сукупності із, скажемо так, відвертими фактами порушення вимог закону і відсутності альтернативних механізмів призводить до того, що сьогодні вже склад ВРП є неповним, і найближчим часом його неповнота буде збільшуватися, і навіть існує ризик взагалі втрати ним повноважень.

Коли я кажу про фактичне порушення, то в першу чергу, зокрема зараз, маю на увазі історію, що у нас вже понад чотири роки не обираються два члени ВРП за квотою з'їзду адвокатів України, відповідно у кожного члена ВРП підвищується навантаження і ефективність роботи цього органу знижується.

Проведення з'їзду представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ заплановано вже з порушенням вимог Закону «Про Вищу раду правосуддя». Тому ще один член ВРП, в даному випадку ми говоримо про Лук'янова Дмитра Васильовича, втратить повноваження раніше ніж навіть теоретично може бути обрано нового члена ВРП за його квотою.

Загалом, якщо ми говоримо про ВРП, в якому у нас 21 член, двох членів ВРП ще досі немає, Лук'янов Дмитро Васильович втратить повноваження через 6 тижнів, Маселко і Мороз втратять повноваження через...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ми знаємо, хто коли, ми знаємо, хто коли втратять повноваження. Тобто широка дискреція суб'єктів формування Вищої ради правосуддя в чому полягає?

ВЛАСЕНКО С.В. І як ви плануєте це змінити? І саме головне, ви хочете примусити органи призначення призначити когось, як?

КАЛМИКОВ Д.О. Пропозиція була така. Ті речі, які я тільки що озвучив, врегулювати, зокрема визначити порядок і строки ті, які не врегульовані. Якщо ми говоримо про порушення, да, тому що ми тут, наприклад, в контексті адвокатури цей процес врегульований добре, то подумати разом з вами над тим, щоб запроваджувати альтернативні ефективні механізми. Наприклад, якщо протягом року Національна асоціація адвокатів України не призначає двох членів за квотою ВРП, то ця квота переходить до Комітету Верховної Ради з питань правової політики чи до іншого суб'єкта, але ВРП і склад має бути сформований. Не може роками не бути доформований... віршіне, може...

ВЛАСЕНКО С.В. Вибачте, а це не конституційна...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Сергій Володимирович, чекайте.

ВЛАСЕНКО С.В. А це не конституційна норма хіба? Може, я щось забув.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дайте завершити.

КАЛМИКОВ Д.О. Колеги, ми зараз говоримо, на даний момент ми не пропонуємо готового рецепту. Але ми бачимо і навряд чи ми будемо говорити, що не існує проблеми, що склад ВРП не є повністю сформованим. Це проблема? Проблема. І відповідно стратегія пропонує в подальшому вами, зокрема як законотворцями, подумати над тим, як в майбутньому через удосконалення законодавства або практикою його реалізації убезпечити себе від такої проблеми.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміле питання. Сергій Володимирович, можете навіть не перевіряти, суб'єкт формування один із членів Вищої ради правосуддя – це якраз адвокатура на рівні Конституції. Зараз, одна хвилинка.

ВЛАСЕНКО С.В. Так що ж ми тоді обговорюємо, зміни до Конституції? Давайте зміни до Конституції обговорювати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Широка дискреція суб'єктів формування Вищої ради правосуддя. Я просто чітко, в чому полягає. В чому полягає дискреція? Бо у нас суб'єктом формування Вищої ради правосуддя є Президент, парламент, з'їзд суддів і з'їзд адвокатів України. Правильно? В чому широка дискреція, наприклад, у Верховної Ради, якщо нам дають два кандидати на одну вакантну посаду?

ВЛАСЕНКО С.В. Так у Верховної Ради стовідсоткова дискреція, бо він орган, який призначає.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я і хочу зрозуміти. Сергій Володимирович, я ж не вам питання ставлю.

ВЛАСЕНКО С.В. Так я ж просто уточнюю. Напевно, просто вони не розуміють питання, бо вони розповідають про процедури, про щось інше. У органа призначення стовідсоткова дискреція призначати або не призначати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Та, ну, дивіться. Верховна Рада, в чому широка дискреція, щоб ми розуміли?

КАЛМИКОВ Д.О. Щодо Верховної Ради не встановлено такої дискреції.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Не встановлено. Президент, в чому широка дискреція?

КАЛМИКОВ Д.О. Невизначеність строків оголошення конкурсу для заповнення вакантних посад членів ВРП за квотою Президента.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, зрозуміло. Значить, у Президента.

З'їзд вищих учбових навчальних закладів.

КАЛМИКОВ Д.О. Немає.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Немає. Добре.

З'їзд суддів...

КАЛМИКОВ Д.О. Немає.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Немає.

Адвокатура.

КАЛМИКОВ Д.О. Так само немає.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тобто получається, у нас проблема, вибачте, в Президенті, в тому що у нього строк...

КАЛМИКОВ Д.О. Ні, ще є у нас питання призначення членів Вищої кваліфікаційної комісії.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Чекайте. Я про суб'єктів формування ВРП. Я не можу говорити про все. Я тільки про конкретні речі говорю.

Правильно я розумію, що широка дискреція суб'єктів формування, бо там у множині висловлено, у нас в частині ВРП стосується лише не визначення строку оголошення конкурсу Президентом. Правильно?

КАЛМИКОВ Д.О. Правильно. В контексті суб'єкта...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Все. Дякую. Дякую. Дякую. Дякую. Дякую.

По Вищій кваліфікаційній комісії суддів, в чому широка дискреція суб'єктів формування? Давайте по суб'єктам формування, хто у нас формує Вищу кваліфікаційну комісію суддів? З'їзд суддів?

КАЛМИКОВ Д.О. Немає.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Немає. Чудово. Так.

Інші у нас суб'єкти формування Вищої кваліфікаційної комісії суддів. Хто у нас, ану, нагадайте, бо я вже...

КАЛМИКОВ Д.О. Так ми ж ВРП...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні, ВККС. Зараз ми говоримо Вищу кваліфікаційну комісію суддів.

_____. Рада адвокатів і Рада суддів.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, да. Скажіть мені, від Ради суддів. Я запитав, сказали немає. Добре.

Рада адвокатів.

КАЛМИКОВ Д.О. Немає.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Немає. Так.

_____. Рада науковців.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Рада науковців?

КАЛМИКОВ Д.О. Немає.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Немає.

В чому тоді широка дискреція? Широта дискреції.

Я хочу нагадати, що нам і так цю дискрецію ми вже урізали до мінімуму, бо добір проводять інші зовнішньо сформовані інституції, які дають максимум дві особи на одне місце. Я і так вважаю, що це є до крайов обмежена дискреція...

ВЛАСЕНКО С.В. В неконституційний спосіб.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ну, це вже на розгляд конституційного судді, він вам дасть відповідь.

Тобто з'ясували, тут немає, але воно записано як проблема. Погоджуетесь?

КАЧКА Т.А. Денис Вячеславович, можливо, давайте просто, щоб ми там не загнали в глухий кут НАЗК в даному випадку. Мова іде про...

ВЛАСЕНКО С.В. А чого? Там хай заганяє. Давайте заганяти. Нормально, нормально.

КАЧКА Т.А. Мені подобається, ваша мотивація мені подобається.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Що ви хотіли запропонувати?

КАЧКА Т.А. Я хочу сказати, дивіться, просто це неодноразово ми підходимо до формування норм такого характеру, як у стратегії. Тобто ми можемо знайти перспективу, в якій представити, що проблеми не існує. Наша задача полягає в тому... Буквально хвилинку, я буду недовго. Наша задача полягає в тому, наша спільна задача, щоб ВРП і ВККС діяли постійно з максимумом, з повним набором людей і так далі. І у нас, теж практично ми бачимо, що ну завжди з інфарктом це працює: там щось закінчується, починається, там з'їзд проводиться, не проводиться, планується. І це завдання. Якщо ми забезпечуємо повноцінне нормальне функціонування в практиці, це не обов'язково треба нам міняти закон чи Конституцію чи ще щось, але ми вийдемо на те, що у нас немає інфарктів постійних з приводу того, що там чи десь... Я ж кажу, що можна з різних перспектив тлумачення підходити до всіх цих речей. Але очевидно, що нам потрібно, щоб ВРП працювала постійно з повним складом. Фактично очікувані стратегічні результати, які...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні. Стоп. Тарас Андрійович.

КАЧКА Т.А. Почекайте. Денис Вячеславович, ну дайте, я просто, дивіться...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тарас Андрійович, сформульована проблема.

КАЧКА Т.А. Дайте мені доформувати думку і я завершу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте.

КАЧКА Т.А. І я завершу. Тому що це важливо. Ми всі юристи і ми розуміємо, наскільки важливо доформулювати думку.

У нас є 2.1.1, це те, що органи суддівського врядування є постійно повноважними – ось оце мета. Як ми її досягнемо: змінами до законів чи практичною роботою – це інша історія.

2.1.1.2, у нас постійно це відповідність критеріям членів цих органів. Це надзвичайно важлива історія, це прям ДНК всього нашого правосуддя, що у нас є два органи, які є постійно діючими, і що люди там працюють, відповідають цим критеріям. Все. Тобто інших речей немає. Вся інша дискусія, вона можлива, але в даному випадку тут немає ніяких інших завдань.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, тепер, Тарас Андрійович, дивіться, якщо б цього не було сформульовано як проблему, а було б залишено пункти, що органи суддівського врядування є постійно повноважними, усі вакантні посади заміщуються і забезпечується безперервне функціонування, то, мабуть, я би цього питання на комітеті не ставив, інші члени комітету теж не ставили. Тому і виникло питання.

Коли формулюється проблема на основі... проблема, констатується проблема на основі проведеного аналізу і це є текстом антикорупційної стратегії, яка є частиною і додатком до законопроекту, який пропонується проголосувати кожному члену і комітету, кожному члену парламенту, ми маємо з'ясувати, в чому ця проблема. І тому підхід давайте на це не звертати уваги, тут очі закриємо, ми ж всі розуміємо, не працює. Це моя суб'єктивна точка зору. Це частина тексту нормативно-правового акта майбутнього, якщо він буде проголосований. Ніхто не говорить, що непотрібно думати про інституційність і так далі, ми хочемо з'ясувати. А ми констатуємо, коли я натисну кнопку «за», я маю констатувати, що у нас є широка дискреція суб'єктів формувань. Я маю розуміти, за що я натискаю кнопку, за що я голосую. Саме тому на комітеті ми це... *(Не чути)*

КАЧКА Т.А. Добре. Дивіться, давайте тоді просто...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Дякую.

У нас є питання від Сергія Володимировича.

КАЧКА Т.А. Давайте, як можна це все врегулювати, бо це важлива історія. Я перепрошую, що я вліз, можливо, без черги. Я вам від самого початку сказав, що формулювання проблем... дивіться, в нас є структура, проблема 2.1.1 – це широка дискреція. І ми дискутуємо з вами проблему, і є очікувані стратегічні результати. І ось в формулюванні проблем я так само, як і ви, кожен раз читаю будь-яку проблему і жахаюся, що в нас прямо нічого не працює, всюди дискреція, всюди зловживання і так далі. Мені не подобається такий підхід, але він...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так і не треба це записувати.

КАЧКА Т.А. Да, дивіться, тут питання в тому, що тут якраз-таки Дмитро, Віктор, НАЗК такий підхід зрозуміли. Я багато разів, захищаючи антикорупційну стратегію, зрозумів, що деколи це надто гостросюжетно, але те, що нас цікавить, – це очікувані стратегічні результати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні, так це не працює. Так не працює. Якщо це частина законопроекту і додати до законопроекту ми не можемо, Тут читаємо, тут ...*(Не чути)* Все, ми дискусію поки що припинили.

Є Сергій Володимирович Власенко, член комітету, піднята рука. Прошу.

ВЛАСЕНКО С.В. Дякую, пане голову.

Насправді це яскравий приклад того, як неправильно ідентифікована проблема і шляхи її вирішення. От дивіться, пане Тарасе, ситуація ж дуже проста. Якщо ми говоримо про ВРП, у нас є конституційні органи призначення, які до всіх цих реформ несли юридичну і політичну відповідальність за призначення, непризначення і так далі, і так далі.

Що ми зробили в період так званих реформ? Ну, по-перше, я ще раз звертаю увагу, що дискреція органу призначення повинна бути 100 відсотків, бо орган призначення повинен обирати, як він це робить, кого він обирає і так далі. Ми ж натомість пішли прямо зворотнім шляхом. Ми зробили все, щоб у органа призначення не було бажання призначати, тому що замість органа призначення у нас обирають якісь невідомі люди.

Ну, це знаєте, як... Я завжди цей приклад наводжу, вибачте, не про вас, про себе скажу. Якби хтось прийшов мені і сказав мені: от Сергій, дивись, є дві гарні дівчини, ти повинен на одній з них одружитися. Я би сказав: хлопці, вибачте, це ж не я обираю, це ви обрали, самі одружуйтесь.

Ви зробили те саме, ви створили умови, коли орган призначення дуже часто, не завжди, але дуже часто не зацікавлений обирати тих людей, яких йому пропонують, якісь невідомі люди. І ці люди, на жаль, не є широко визнаними експертами. От у чому проблема. І нам це треба вирішувати. А у органа призначення завжди є можливість сьогодні кивати на всіх, хто стоїть у цьому ланцюжку призначень, або це буде ГРД, або це буде Громадська рада міжнародних експертів, яка там у нас Конституційний Суд обирає і приводять нам кандидатів, на яких без сліз дивитися не можна, а вони розповідають, що вони там добродішні. Розумієте, в чому... От у чому проблема.

Ваша задача зацікавити орган призначення заповнити свою вакансію, не примушувати його батогам, бо це непрацююча історія. Як ви примусите Верховну Раду заповнити вакансію, якщо Верховна Рада не хоче обирати з тих людей, яких їм запропонував якийсь, хтось невідомий. Я кажу ще раз, якби це були люди суперавторитетні, це була б трошки легша ситуація. І ми самі себе заганяємо в цей кут, коли ми зменшуємо, не зменшуємо, а як правильно сказав пан голова комітету, по суті звели до нуля дискрецію органів призначення, до нуля. Бо наш єдиний вибір – це обрати із двох кандидатів на одне місце, на одну посаду я маю на увазі. Це єдина наша дискреція, у нас більшої дискреції немає ніякої. І кого би ви як не примушували, особливо там, де мова іде про колегіальні органи призначення, не будуть вони обирати того, кого вони не хочуть обирати, кого вони не знають, кого вони не розуміють і хто їх не представляє у Вищій раді правосуддя за казками про те, що від представляє... він чи вона представляє якесь громадянське суспільство, якихось невідомих експертів і так далі, і так далі. Подивіться на співбесіди з кандидатами. Це ж жах жахотливий. Давайте, може... Ви правильно... Вибачте, я 2 хвилини...

КАЧКА Т.А. Можна, я вам...

ВЛАСЕНКО С.В. Хвилину і я завершу. Ви правильно ідентифікували проблему, що нам треба забезпечити сталість роботи відповідних органів. І це правильна ідентифікована проблема. Але шлях реалізації повинен бути максимально інший. Треба створити всі

умови для того, щоб органи призначення були зацікавлені свою квоту заповнити. І тоді це працює все. Дякую.

КАЧКА Т.А. Сергій Володимирович, тоді просто я вам в конструктив скажу. Тоді вам потрібно підтримати Антикорупційну стратегію в такому вигляді як є, можливо, з певними коригуваннями пунктів 2.1, 1.2, наприклад, до другого читання цілком слушно, бо там, як мені здається, що і від уряду ми автопоправку можемо, будемо робити по певних речах. Але ці заходи, якраз цілі, дозволяють, точніше не дозволяють, а навіть змушують врахувати отой досвід, про який ви говорите. Ми зараз, якщо наш підхід як урядовий підхід, у нас зараз стоїть питання по відновленню участі міжнародних експертів в доборі ВККС. Ми просто чесно сказали Європейській комісії, що це можна зробити лише, якщо ми досить чітко пропишемо роль секретаріатів, досить чітко пропишемо просту більшість, яка без вирішального права голосу, інших, інших, інших речей, які дозволяють, власне, нормалізувати і легітимізувати процедуру добору, враховуючи складність, пов'язану з тим, що крім конституційно-правових і законодавчих рамок у нас ще є переговорний процес про вступ в Європейський Союз. Але, те, що ви говорите, це все входить в периметр роботи по Антикорупційній стратегії. Я розумію, що попередній досвід антикорупційних заходів сформував таке радикальне несприйняття тих конструкцій логічних, юридичних, які записані в ці документи.

Але мій підхід полягає в тому, що те, про що ви сказали, про те, що, якщо кандидати, які відібрані, єдиний спосіб... *(Не чути)*, тобто у нас є секретаріати, які добросовісність перевіряють і відкидають неугодних собі, так і потім парламент відкидає неугодних з тих, які виявились угодними. Це таке один один можна сказати. Але від цього страждає держава.

Тому відповідно для того, щоб забезпечити безперервність, постійну повноважність ВРП і ВККС, потрібно вдосконалити інструменти добору таким чином, щоб не було бажань якихось не призначати або недобиралися голоси, якщо там у Верховній Раді голосується або ще щось. Тобто я вважаю, що все ж таки всі ці критичні речі, вони входять в периметр цієї дискусії. Тому треба, це такий підхід, як рухатись вперед таким чином, щоб зменшувати антагонізм і досягати результату, про який і ви теж говорите.

Дякую.

ВЛАСЕНКО С.В. Немає ніякого... Одну хвилину. Немає ніякого антагонізму, ми повністю в конструктиві. Але проблема полягає в тому, якщо є певна система і є певний розподіл повноважень в цій системі, я кажу ще раз, з точки зору Конституції української суб'єкт обрання повинен мати стовідсоткову дискрецію, кого висувати, кого... Інакше це не його вибір, це вибір когось іншого, а в Конституції написано, що він обирає. Як можу обрати собі кандидатку в дружини із двох людей, яких мені запропонували якісь міжнародні експерти? Ну ніяк не можу. Така сама ситуація і тут.

Тому в цьому проблема криється... Я розумію, на якій ви розтяжці зараз, пане Тарасе. Я розумію, що ви взагалі починали з того, що там переважне право міжнародних, я все це розумію. Але робіть спробу донести під час перемовин, що це не працює не тому, що ми не хочемо, а тому що так не може працювати система.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дивіться, тут не буде у нас...

КАЧКА Т.А. Денис Вячеславович, можливо, давайте так, краще день втратити, потім 5 хвилин долетіти...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні, ні, ні, стоп! Ми йдемо по пунктах стратегії. Це чудова дискусія, світоглядна, ми неодноразово про це дискутували, ми ще можемо три години витратити і не розглянути той документ, який представлений на розгляд. Наскільки я знаю, найближчим часом планується розгляд цих законопроектів на антикорупційному комітеті з можливим рішенням по «дешному», тобто комітетській версії законопроекту.

Якщо ми хочемо, щоб щось було враховано в «дешному» і він, можливо, потенційно набрав більшу підтримку, то нам треба пройти по тим текстам, які є зараз. Тому що в тому вигляді, в якому є зараз, у мене є таке відчуття, що багато голосів за нього не буде, коли не зрозуміло, що мається на увазі: тут звертаємо увагу, тут не звертаємо. Про широку дискрецію, коли Верховна Рада України є суб'єктом формування органу, я хочу зрозуміти, про що йде мова. Дякую. Я почув відповідь, що питань немає, є питання до строку, коли Президент оголосить конкурс на Вищу раду правосуддя.

Якщо ми зараз не розуміємо, що оця фраза, яка одна з перших записана як проблема для Верховної Ради, є певним маркером цього законопроекту, де і так обмежена максимальна дискреція єдиного законодавчого органу – парламенту і ми цього не розуміємо і що це зменшує, очевидно, підтримку цього законопроекту, то доки ми це не з'ясуємо, а це сформульовано, то, на жаль, ми не дійдемо до конструктиву.

Так, наступне тоді. Якщо ми вже пішли, давайте тоді підемо просто по пунктах і так буде просте, давайте зробимо таким чином: підемо по пунктах. От зараза 2.1 розділ беремо і підемо тоді по пунктах. Шановні присутні запрошені органи на засіданні комітету, йдемо по пунктах, проблематиці і так далі. У кого є, піднімає руку, і коротко по суті із органів є зауваження, пропозиції чи питання по цьому пункту. Піднімають і говорять максимально стило.

Все. Проблема 2.1.1 зрозуміла в частині широкої дискреції. Питання по... Чекайте. Та вади процедури відбору створюють можливості для зловживання, обрання, призначення осіб, які не відповідають визначеним критеріям і ризикам для стабільної роботи цих органів. Що під цією проблематикою мається на увазі?

Пане Дмитре, коротко.

КАЛМИКОВ Д.О. Власне, я на початку частково це питання вже зачіпав, ми говорили про, по-перше, про те, що наразі не врегульований порядок і не визначені інструменти встановлення відповідності кандидатів на посади, критерії професійної компетентності. Відповідно у нас є...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Це де? Це в якій процедурі, ВРП чи ВККС?

КАЛМИКОВ Д.О. І в тій, і в тій не визначені. Відповідно ми маємо ризики, що одні і ті самі кандидати в межах різних суб'єктів можуть проходити різні оцінки, відповідно є певне порушення принципу рівності і загалом забезпечення відповідності цьому критерію.

І друге. Це вже не стільки про законодавче забезпечення, а за фактичну реалізацію, про те, що я вже казав, що ми маємо факти порушення вимог законодавства. І нам спільно треба буде, мабуть, подумати, чи це управлінське рішення, чи організаційні, чи законодавчі, що нам робити, як вирішувати проблеми, коли положення законодавства не реалізуються з точки зору призначення відповідних членів....

ГОЛОВУЮЧИЙ. Це ви про адвокатуру маєте на увазі?

КАЛМИКОВ Д.О. Зараз, зокрема, так, але ми в тому числі ми маємо проблему вже і з юридичними вищими навчальними закладами, де ми вже матимемо втрату ще одного члена і так далі. Тобто подумати разом, особливо при розробці державної ...*(Не чути)*

програми, як нам вдосконалити процедури і практику їх реалізації, щоб досягти тієї мети, про яку вже неодноразово ми говоримо: про забезпечення...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло.

Рада суддів, бачу, рука піднята, потім ВККС. Коротко і по суті, конкретно...

САЛІХОВ В.В. Дякую за надане слово.

Голова Ради суддів України Віталій Саліхов. Я щодо механізму формування і повноважень Ради суддів хочу сказати, бо в запропонованому законопроекті говориться про те, що зменшити повноваження Ради суддів...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Чекайте, чекайте, чекайте! Ми зараз говоримо про пункт 2.1.1, там про це мови, про Раду суддів не було, не забігайте.

Так, Руслан Сидорович. Дійдемо до якого стосується, скажете.

СИДОРОВИЧ Р.М. Добрий день. Руслан Сидорович, Вища кваліфікаційна комісія суддів України.

Мені здається, що коректно було би в проблему винести, власне, очікуваний результат. Тому що історія з тим, що у нас певний період часу не було повноважень у Вищій ради правосуддя, не було повноважень у Вищій кваліфікаційній комісії суддів майже чотири роки, це і є проблемою, а не дискреція суб'єктів формування у ВРП і ВККС. І от в цьому напрямку, мені здається, що варто було би подумати і попрацювати, тому що проговорювалося питання формування чи доформування ВРП. Але я усім тут присутнім і передусім членам Комітету з питань правової політики, які всі, звичайно, поінформовані про ситуацію, що, наприклад, 1 червня наступного року водночас у п'ятнадцяти з шістнадцяти членів ВККС закінчуються повноваження. І чи вдасться сформувати до того часу нову комісію, ну, це є питання, яке на сьогоднішній день не має однозначної відповіді.

Окрім цього, якщо ми говоримо, наприклад, про ВРП, де де-факто існує певний такий ротаційний підхід, коли, скажемо так, партіями оновлюється склад від тих чи інших суб'єктів формування, то у ВККС такої ситуації нема, можливо, варто подумати про застосування і поступовий перехід до так званого ротаційного принципу там по третині чи по четвертині, для того щоби забезпечувати неперервність...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло.

СИДОРОВИЧ Р.М. ...повноважного складу ВККС у майбутньому...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло. Пане Руслане, зрозуміло. Дивіться, от ми, про широку дискрецію, ви абсолютно, ну як на мій погляд суб'єктивний, правильно зазначили, те, про що ми тут говоримо, що, мабуть, проблема в широкій дискреції, може бути така думка, що ідентифікована ... *(Не чути)* А скоріше дійсно те, що результатом вважається, треба, можливо, зазначати ... *(нерозбірливо)*.

Дмитро Калмиков, позиція.

КАЛМИКОВ Д.О. Денисе Вячеславовичу, по-перше, я хочу дуже подякувати пану Руслану. І на майбутнє хочу запропонувати. Колеги, ну ми ж працюємо якраз зараз для того, щоб сформулювати ідеї для законопроекту «д» в першу чергу, тому, будь ласка, крім критичної частини, будь ласка, пропонуйте конструктивну частину. От ідея пана Руслана мені абсолютно імпонує, ми готові над цим попрацювати. Це зніме а) напругу, зніме, мається на увазі, напругу з точки зору формування проблеми, і спрямує нас краще на шлях досягнення того продукту, який ми спільно хочемо. Тому дякую за пропозицію, ми підтримуємо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Проблематика приблизно така має бути, що окремі недоліки процедури відбору членів Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів створюють ризики для належного і безперервного функціонування цих органів.

КАЛМИКОВ Д.О. Чудово. Ми підтримуємо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ну тобто є сенс нашої роботи тут і зараз.

Олексій Захаров. Рука піднята.

ЗАХАРОВ О.В. Дякую.

Пане головуючий, шановні народні депутати!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Стенограма. Представляйтеся.

ЗАХАРОВ О.В. Олексій Захаров, заступник начальника управління правового забезпечення Служби безпеки України. Я буду надзвичайно коротким. До пункту 2.1.1 підпункту 2 у нас є зауваження щодо того, що в цьому підпункті вносяться пропозиції щодо формування особового складу Вищої ради правосуддя не так, як зараз передбачено в Конституції, а за участі інших осіб, зокрема з незалежними експертами, делегованими міжнародними партнерами, які мають право вирішального голосу. Я хочу звернути увагу, що це суперечить статті 131 Конституції України. На сторінці 32 висновку ГНЕУ викладено аналогічну позицію. Тому ми вважаємо, що це доречно виключити.

Дуже дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. СБУ, неочікувано, чесно кажучи. Але так...

ВЛАСЕНКО С.В. Але мудро.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я думаю, з першим пунктом з переформулювання все ж таки, що проблематика невірно поставлена, я сподіваюсь, ми розуміємо це.

Да, прошу, пан Саліхов.

САЛІХОВ В.В. Дякую, Денис Вячеславович.

Проблема щодо обрання члена Вищої ради правосуддя з'їздом суддів України є проблема, і Вища рада правосуддя, Рада суддів подавали зміни до закону щодо врегулювання порядку призначення таких членів з'їздом суддів, враховуючи те, що на теперішній час якщо ми не оберемо цих восьми членів, то такий з'їзд буде вважатися таким, що не обрав. Процедура складна. Тому просимо спростити процедуру.

І щодо обрання члена ВККС... неодноразово Рада суддів зверталася до Вищої ради правосуддя з приводу початку створення конкурсної комісії, протягом року вона не створена. Спільно звернулися з Радою адвокатів, досі жодного кроку Вищою радою правосуддя не зроблено.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, ми це знаємо.

КАЧКА Т.А. Можна, просто тут давайте коментар просто з приводу цього. Я думаю, що всі ми юристи і все прекрасно, і все чудово. І хочу ще раз сказати, що давати рекомендації, які призводять до зриву переговорів з Європейським Союзом, теж

суперечить Конституції України. Тому що у нас в Конституції написано, що ми прагнемо вступити в Європейський Союз. Тому наше завдання поєднати ці дві норми і забезпечити таким чином, щоб відбір в ВРП і в ВККС відповідали Конституції України статті 131 і Преамбулі Конституції України теж щодо вступити в Європейський Союз.

І хочу ще раз нагадати, що однією з вимог Європейського Союзу є залучення міжнародних експертів у відбір членів ВРП і ВККС. Все. Тобто тут в принципі з приводу того не треба просто робити ілюзій, що ми можемо десь сховатись за там конституційністю чи неконституційністю. І якщо ми ведемо дорослу дискусію, ми розуміємо, що ми повинні вести дискусію про те, як це все поєднати між собою, а не як знайти конструкцію, яка би дозволила і сказала, що це неможливо.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. 2.1.1. Органи суддівського врядування і постійні повноваження... ці посади цих членів цих органів... забезпечують безперервне функціонування цих органів. Я не бачу зауважень щодо цієї проблеми, скоріше... щодо цього очікуваного стратегічного результату, скоріше треба виносити проблему. Ми вже це, здається, тільки що проговорили.

Пункт 2.1.1.2. На посади членів органів суддівського врядування призначаються особи, які відповідають критеріям компетентності, професійної етики та доброчесності, за результатами вдосконаленого процесу відбору за участю незалежних експертів, делегованих міжнародними партнерами, з вирішальним правом голосу. За необхідності вдосконалення правил відбору органів суддівського врядування, що забезпечують безперервне функціонування цих органів та призначення осіб, які відповідають критеріям компетентності, професійної етики та доброчесності.

У зв'язку з цим питання. Дивіться, стратегія у нас на період до 2030 року, діючі норми законів, здається, найдовший конкурс у нас передбачається, участь експертів від організацій міжнародних, які там фінансуються за рахунок міжнародних коштів і так далі, найдовше до 2029 року. Ця стратегія на період до 2030 року.

У зв'язку з цим питання. І вже передбачається в стратегії закласти, що буде за участю незалежних експертів, делегованих саме міжнародними партнерами, з вирішальним правом голосу. Скажіть, будь ласка обґрунтування того, зважаючи, що попередньо, коли голосувались закони відповідні і були висновки Венеційської комісії, і так далі, це тимчасовий захід був на певний період, що спонукає зараз на період до 2030

визначати в законі, якщо не було дискусій в профільних законах про ВРП і так далі, про службу дисциплінарних інспекторів... *(Не чути)*

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую, пане Денису Вячеславовичу.

По-перше, ми ні в якому разі не мали на увазі, що залучення цих експертів має відбуватися за межі 29-го року. Це ж загальна ширина стратегії 2026-2030, а конкретні строки, вони будуть визначатися державною антикорупційною програмою при напрацюванні тих чи інших ініціатив.

По-друге, звичайно, що я цілком підтримую, я думаю, що і вона загальновідома теза, що Україна не набуде повноцінного членства в Європейському Союзі з такого типу інструментаріями. Очевидно, що це інструментарій тимчасовий для, назовемо це умовно-перехідного періоду.

Ось цей пункт 2.1.1.2, очевидно, буде, мабуть, найскладнішим для нашої сьогоднішньої дискусії. І в чому, яка його основа? Основа в тому, що з одного боку конкурсна комісія вже припинила своє існування відповідне до попереднього законодавчого регулювання, строк функціонування Етичної ради сплине в листопаді 2027 року, відповідно вони вичерпують своє легітимне існування відповідно до законодавчого регулювання. Але що ми маємо, з точки зору європейської нашої інтеграції? Я не називаю це міжнародно-правовими зобов'язаннями...

ГОЛОВУЮЧИЙ. От давайте в розрізі, міжнародно-правові зобов'язання і не міжнародно-правові зобов'язання, тоді який характер вони мають, чому вони закладались в стратегію...

КАЛМИКОВ Д.О. Міжнародно-правових зобов'язань в розумінні юридично чистому, в тому розумінні, який був зазначений паном Сергієм Володимировичем, звичайно, в Україні немає, немає такого ратифікованого документа в Україні, який би передбачав таке залучення. Але Україна в процесі набуття членства в Європейському Союзі має від Європейського Союзу певний набір умов. Ну, наприклад, зокрема, ми маємо такі умови у вигляді так званих бенчмарків, в яких Європейська комісія окреслює, що якщо ви ці умови не виконуєте, ви не рухаєтеся на шляху євроінтеграції, і відповідно ми не набудемо відповідного членства.

Кожен квартал, і ви, до речі так само берете в цьому участь, я бачив, кожен квартал ми звітуємо перед Європейською комісією про динаміку і в межах бенчмарків, і в межах

дорожніх карт. Тому чи це міжнародно-правові зобов'язання в чистому вигляді? Ні. Але без виконання цих умов прогресу в набутті членства в Європейському Союзі Україна не досягає, а значить, і не виконує вимоги Конституції, в якій визначено стратегічний курс і пріоритет на набуття повноцінного членства в Європейському Союзі. Так от, в бенчмарках 23.1.1 і 23.2.1 йдеться про необхідність залучення незалежних експертів до процесу відбору членів ВРП, ВККС. Єдиний спосіб це реалізувати – це внести зміни в поточне законодавство, очевидно тимчасові. Тобто природа з'явлення цих положень – це наявність оцих умов руху України до набуття членства в Європейському Союзі. А звичайне рішення тут буде прийматися винятково парламентом, і в першу чергу вами, тому, мені здається, що якраз ця дискусія, в цьому її цінність, чи готові ми брати на себе таке рішення, якщо не готові, то як ми будемо комунікувати це з міжнародними партнерами і так далі.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло.

Пане Дмитре, одне уточнення. Скажіть, будь ласка, наскільки я пам'ятаю в бенчмарках там про ВРП мова не йде, там йде про ВККС і, по-моєму, Верховний Суд. Якщо можете, скажіть, в якому пункті про ВРП там стоїть.

КАЛМИКОВ Д.О. Наприклад, бенчмарки, 23.2.1 зазначають таке. «Україні необхідно розширити суттєве залучення незалежних експертів до відбору членів Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів доти, доки національні органи та відповідні процедури відбору та призначення не будуть належним чином реформовані для забезпечення прозорого та заснованого на заслугах відбору, включаючи надійні перевірки доброчесності та професіоналізму». Це цитата ... *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тобто це мається на увазі, ну, продовження залучення незалежних експертів?

КАЛМИКОВ Д.О. Так, мається на увазі внесення змін до законодавства...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Там про вирішальний голос щось говориться?

КАЛМИКОВ Д.О. Тут вживається такий термін «розширити суттєве залучення».

ГОЛОВУЮЧИЙ. Як, ми намагаємося зрозуміти...

ВЛАСЕНКО С.В. Так і там незалежні експерти, ніде не зазначено, що вони повинні бути кимось делеговані. А може органи призначення можуть призначати незалежних експертів, які їм будуть радити, радити, я підкреслюю, кого призначати, кого обирати. Може так ми протлумачимо цю норму разом?

КАЛМИКОВ Д.О. Шановні колеги, так, як ми це почули, зрозуміли, ми виклали. Давайте разом поговоримо і...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Саме про вирішальний голос там мова не йде, а це теж важливо.

КАЧКА Т.А. Давайте, колеги, будемо по тлумаченню бенчмарк, це ми можемо, я, давайте, своє слово скажу...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Прошу.

КАЧКА Т.А. У нас йде мова про (*нерозбірливо*), тобто це таке змістовне залучення. Я думаю, що НАЗК, я теж розумію, що переважне вирішальне право голосу бере з тої практики, яка склалася раніше, в 22-му, 23-му, 24-му роках, яка була схвалена Верховною Радою. Це не є наше міжнародне зобов'язання, це та практика, яка була ухвалена. З приводу – зобов'язання чи не зобов'язання, я думаю, що теж ми можемо підняти, що ті заходи, які схвалювались раніше по залученню, про вирішальне право голосу, інших речах, ця практика була сформована в діалозі щодо виконання умов, в тому числі й фінансування України, яка була в попередні роки, там, за програмою МВФ, за програмами Європейського Союзу, Світового банку, що було і лишається нашими міжнародно-правовими зобов'язаннями. Це теж просто, щоб ми не входили в якусь схоластику з приводу того, чи є це зобов'язанням, чи нема це зобов'язанням.

У бенчмарку є термін (*нерозбірливо*). Ми готові говорити про те, яке це залучення має бути по нюансах. У вирішальному право голосу – це та практика, яка була раніше. Якщо ми маємо від неї там відійти, а я, наприклад, говорю про те, що ми маємо від неї відійти і ми маємо рівні права голосу мати, це абсолютно правильна історія. Тому тут головне розуміти, що, там, дискредитувати ті чи інші речі, які раніше були проголосовані

Верховною Радою України, теж не до кінця доречно. Тобто говорити про те, як ми маємо коригувати ті речі...

ГОЛОВУЮЧИЙ. А хто дискредитує, просто щоб...

КАЧКА Т.А. Щоб ми розуміли, до чого ця дискусія має призвести. Вона має призвести до конструктивного рішення. як ми...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Мені здається, ми саме це і робимо.

КАЧКА Т.А. Абсолютно, я згоден.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Мені здається, що ми намагаємось з цим розібратись, щоб зібрати максимальну підтримку.

КАЧКА Т.А. Так точно.

ГОЛОВУЮЧИЙ. І кожне слово, воно не просто так, воно ж має значення, в тому числі і підтримку, і розуміння тих пунктів, які закладені. Правильно?

КАЧКА Т.А. Так.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Чи це політичні зобов'язання, які викладаються у вигляді нормативно-правового акта не просто, а закону (закону!), тобто політичні зобов'язання, якщо їх немає юридично, ми для цього приводу і з'ясовуємо, ми, Верховна Рада, трансформуємо в рівень закону. А закон – одна із підстав, власне, зобов'язань і регулює відповідні суспільні відносини. І далі потім в нашій політиці і в переговорах нам з вами, пане Тарасе, ми маємо певний досвід (да?) участі, ми маємо виходити з того, що вже записано в законі. Тому дуже важливо розібратися з тим, що ми запишемо станом на зараз в закон, щоб потім це реалізувати, між іншим.

Так. Сергій Володимирович Власенко, потім – Віталій Гацелюк.

ВЛАСЕНКО С.В. Так, пане голово, дивіться, нам важлива ще інша історія. Нам важлива історія визнати, що те, що ми зробили до цього, було помилкою. Те, що ми зараз

перебуваємо в такому стані, тут я з паном Тарасом погоджуюсь, нам треба чітко розрізняти дві речі. Нам треба розрізняти пропозиції Європейського Союзу, які стосуються вступу, - це одна історія, пропозиції, які пов'язані з фінансування, – це друга історія. Давайте це розрізняти. І давайте тоді ми скажемо, що да, ми сьогодні знаходимося в такій... Я ж теж реаліст, да, я ж не космонавт. Я реалістична людина, я розумію, про що говорить пан Тарас, що ми перебуваємо там, де ми перебуваємо, що у нас є, як він каже, практика. Але це не означає, що якщо ми зробили один раз помилку, ми не повинні все-таки торувати шлях в іншому напрямку. Давайте тоді чесно скажемо самі собі в першу чергу, що це була помилка – раз. Да, це була сумнівна, як написала в своєму висновку в першому Венеційська комісія, це є питання, яке викликає питання щодо конституційності. Але ми змушені це робити, да, ми будемо боротися за зменшення, але давайте говорити, що наш подальший шлях повинен бути скерований на то, щоб це взагалі знімати. От я про що хочу сказати.

Я ж розумію, що сьогодні ви нікуди не дінетесь, ми не можемо викинути міжнародників із всіх цих речей, в яких ми їх самі і внесли законами. Але давайте говорити про інше. Якщо ми пишемо стратегію на 5 років і ми далі записуємо в стратегію на 5 років, що ми і далі будемо збільшувати участь міжнародників – ну це ж шлях неправильний.

Я ще раз кажу, тому, може, давайте оберемо формулу, яка з одного боку зафіксує якісь речі там, які нам треба сьогодні з точки зору успішного проведення перемовин, але давайте їх не зафіксуємо так, щоб потім нас знову не били по голові нашими же рішеннями і щоб нам далі не говорили: «Ну ви ж на це погодилися на 5 років!». От в цьому проблема.

Я ж кажу ще раз, я реалістично розумію пана Тараса, я теж не хочу, я ще раз, я 10 разів буду підкреслювати, що це неконституційно, але це точно не вирішить нам проблему на сьогоднішній день. І знов-таки але я би просив колег теж не маніпулювати преамбулою Конституції і говорити, що ми виконуємо преамбулу, а не виконуємо інші статті. Це теж неправильна історія.

Тому давайте знайдемо якусь формулу, що на перехідний період, давайте цей перехідний період може визначимо, давайте скажемо, що на якийсь там перехідний період ми це робимо, але знов там без вирішального голосу, без цього, без цього, без цього, а в подальшому наш напрямок буде на відновлення дії української Конституції в повному обсязі. Знов я зараз не даю формулювання, я просто висловлюю думку. Але зараз сказати, що на п'ять років ми далі йдемо в режим, що у нас буде ...*(Не чути)* якійсь ці, а

нам надалі будуть морковкою по губах водити і говорити, що в Євросоюз ви прийдете через 20 років і всі 20 років у вас тут будуть формувати судову систему країни якісь невідомі люди. Ще б питання, якби вони призначали якісних людей нам на це. Я ж кажу, подивіться на склад ГРД, який оцінює доброчесність. Ну, це ж невідомо хто і невідомо як, і звати їх ніяк, і сформовано одною «геошкою», Фундацією DEJURE і Жернаковим особисто. Про що ми говоримо? Про які реформи ми говоримо?

Але політично давайте визначимося, що, так, ми знаходимося в такій ситуації, в якій ми є, але наші подальші рухи будуть в іншому напрямку. Знов-таки чи треба про це писати, не знаю. Але давайте хоча б це визнаємо.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Почули.

Віталій Гацелюк.

ГАЦЕЛЮК В.О. Дякую.

Добрий день, шановні колеги. Дякуємо за можливість долучитися. Комісія брала участь в обговоренні...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Представтесь.

ГАЦЕЛЮК В.О. Віталій Гацелюк, член ВККС, прошу вибачення.

Ми надсилали два листа в травні і в червні. Звертали увагу в основному на пункт, який стосувався під час воєнного стану оприлюднення чи неоприлюднення в загальний доступ декларації суддівських досьє.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ми ж ще до цього не дійшли.

ГАЦЕЛЮК В.О. Я маю сказати, що офіційна позиція стосувалася цього. Але якщо ви пропонуєте пройти ще по деяких речах, я це підтримую. І дуже коротко зверну увагу на те, що законопроекти реєструвалися в травні, після чого відбулося багато подій, в тому числі бенчмарки, про які ми казали, був ухвалений Закон по деклараціям доброчесності, був трохи змінений План Ukraine Facility. Всі ці документи стосуються тих положень, про які йдеться в законопроекті сьогоднішньому, у всіх трьох, власне. І там уже є, очевидно, необхідність приведення тексту так, щоб він у всіх документах був

однаковий. Тут вже про це говорилося, що, наприклад, в Ukraine Facility, там є новий на 124 мільйони індикатор і там якраз стосується залучення міжнародників до відбору членів ВККС, пропонується врахувати якраз той текст, який от в цьому документі є.

І загальне таке зауваження, окрім того, що я сказав. У бенчмарках від Єврокомісії йдеться в тому числі про таку проблему, як незаповнені вакансії. У законопроектах настільки, скажімо так, яскраво ця проблема не підкреслена, а вона, мені здається, має значення у цих подальших корупційних ризиках.

ГОЛОВУЮЧИЙ. В яких законопроектах?

ГАЦЕЛЮК В.О. Ну всі ці варіанти Антикорстратегії, мені здається, треба доповнити це тим, що є проблематика незаповненості значної кількості суддівських вакансій, вона не може не впливати на наявність ризиків корупційних.

Дякую. До подальших пунктів ще будуть у нас зауваження.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так. Добре. Тоді рухаємося далі. Одне уточнення насамкінець просто. Скажіть, будь ласка, саме формулювання вирішального голосу, «з вирішальним правом голосу міжнародних партнерів» при участі в усіх доборах і ВККС, і ВРП, ну тут «органи суддівського врядування» передбачене. Щоб члени комітету також розуміли і всі, хто присутній, це є станом на сьогоднішній день саме вирішальний голос? Не участь міжнародних партнерів, а meaningful, це таке широке формулювання, meaningful, як на мене, і зараз є meaningful, тому що власне їх голосами вирішується, хто взагалі може бути, а хто не може бути, тоді ще більше meaningful. Чи є саме вирішальне право голосу у міжнародно-правових зобов'язаннях зараз?

КАЧКА Т.А. Ні, немає.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Все. Дякую.

КАЧКА Т.А. Це я просто можу чітко говорити, і ми про це теж говоримо.

РАДІНА А.О. Колеги, я перепрошую. Ви дозволите, я також встрягну в дискусію?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, прошу. Тільки бажано руку підіймати.

РАДІНА А.О. Да, я підняла. Я перепрошую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні, там кнопка є.

РАДІНА А.О. А, перепрошую. Вибачте. З повагою. Надалі буду натискати.

Я дивлюся на формулювання бенчмарку 23.2 і тут ідеться зокрема про кваліфікаційну комісію суддів із значним залученням незалежних експертів, призначених міжнародними партнерами. Це переклад за версією Міністерства юстиції. Я, власне, дивлюся, де документ, от з реквізитами СЕДО Міністерства юстиції, там в формулюванні, да, значне залучення експертів, призначених міжнародними партнерами. Отак це тут звучить. Переклад не мій, Мін'юсту.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Чудово. Ми, здається, все, що потрібно було, прояснили, чули щодо вирішального голосу.

Добре. Тоді йдемо далі. 2.1.2, спеціальні механізми підтримання доброчесності членів органів суддівського врядування Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів відсутні, що зумовлює ризики зловживання цими особами своїми повноваженнями. Частина членів органів суддівського врядування незахищені від неправомірних втручань в їхню діяльність, що створює загрози для інституційної незалежності цих органів. І є декілька очікуваних результатів під цю проблематику. Це вдосконалено гарантій незалежності членів органів суддівського врядування з метою мінімізації ризиків втручання в їх діяльність.

2.1.2.2, забезпечена невідворотність відповідальності включно з дисциплінарною за вчинення членом органу суддівського врядування неправомірного діяння з урахуванням принципу співмірності. От два таких очікуваних стратегічних результати і так сформульована проблематика.

Слово, мабуть, Національному агентству запобігання корупції. Що мається на увазі під проблематикою у зв'язку з цим... *(Не чути)* результат?

Пане Дмитре. Спеціальні механізми підтримання доброчесності членів органів суддівського врядування відсутні, що зумовлює ризики зловживань і далі по тексту. Що під цим мається на увазі?

КАЛМИКОВ Д.О. Вітаю ще раз, колеги,. По-перше, що ми мали на увазі в конструкції спеціальні механізми підтримання доброчесності. Тут було чотири ключових складових. По-перше, це гарантії незалежності відповідні в членів органів суддівського врядування, інструменти захисту від тиску через дисциплінарні та кримінальні провадження, питання перевірки декларації тепер вже доброчесності та родинних зв'язків та наслідки такої перевірки і процедури дисциплінарної відповідальності та підстави для звільнення. Тут ми запропонували два шляхи вирішення цієї проблеми.

Перше. Очікуваний результат 2.1.2.1. Про що йдеться? Що гарантії незалежності членів ВРП та ВККС за винятком суддів і прокурорів та органів в цілому в законі не визначені. Законом не передбачено запобіжників від необґрунтованого притягнення членів ВРП та ВККС до дисциплінарної відповідальності з підстав та в порядку, передбаченому відповідними профільними законами. З нашої точки зору, це проблема, інструмент тиску і втручання в діяльність відповідних органів. Відповідно це може призводити до зниження реальної незалежності цих органів, зробити їх діяльність вразливою до зовнішнього тиску...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло. Зрозуміло, мені здається по цьому, а в частині все ж таки спеціальних механізмів підтримання доброчесності членів... В тому проблема, в чому вона полягає, і як ви бачите її вирішення? Підтримання доброчесності.

КАЛМИКОВ Д.О. Тут ми в першу чергу думали про такі дві основні складові. По-перше, це про питання того, що порядок звільнення членів ВРП і ВККС з посади за допущені порушення в законі практично не визначені, дуже в такому загальному обсязі, загальних рисах, що може зокрема призводити до різного підходу, до різного розгляду проведення відповідних дисциплінарних проваджень. І закон не передбачає спеціальної процедури притягнення членів ВРП, ВККС до дисциплінарної відповідальності у випадках допущених ними порушень, які не є настільки серйозними, що буде підставою для звільнення. Тобто може ідея полягала в тому, щоб передбачити процедури і більш м'які форми реагування на ці порушення.

І третє тут була складова, але вона потребуватиме переоцінки, переосмислення у зв'язку з набранням чинності законодавчими змінами в частині декларацій доброчесності та родинних зв'язків. Власне, на той момент ми констатували, що порядок здійснення перевірки, а також правові наслідки в законі не визначені. Власне, наразі цю складову як мінімум треба переоцінити з точки зору вже чинного нового регулювання.

Тому ключові ініціативи були в тому, щоб деталізувати порядок звільнення членів ВРП, ВККС, зокрема визначити строки, гарантії прозорості, стандарт (*нерозбірливо*) і так далі. Врегулювати особливості здійснення перевірки декларацій доброчесності, власне, зараз ви це вже зробили. І визначити види заходів дисциплінарного впливу, який може застосовуватися до членів ВРП, ВККС та спеціальний порядок їх застосування.

Ось, власне, такі ініціативи були...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло. Дякую.

Давайте позицію ВРП, чи є позиція у ВРП з цього приводу? Позиція ВККС потім...

САВ'ЮК М.І. Дякую. Наша позиція все ж таки полягає в тому, що тут важливо не допустити того, щоб було втручання в нашу таку самостійність нашої діяльності, оскільки як тільки будуть встановлені такі критерії відповідальності. Тим більше ми всі знаємо, що ми обираємося членами ВРП на чотири роки, процедура обрання наша, в принципі, вона прозора, вона сама по собі передбачає, що сюди заходять люди, які мають певну доброчесність, професійні якості, тобто питання ставите ще додаткові, що в ході в цих чотирьох років ще нас якось перевіряти, воно якось нелогічно.

Стосовно дисциплінарної відповідальності. Тут теж це чотири роки, протягом цих років хто має тоді притягувати нас до дисциплінарної відповідальності? Якщо це буде незалежний якийсь інший орган, то тут втрачається самостійність. В той же час хочу зауважити, що Велика Палата, нам робили зауваження з цього приводу, і тут зараз йдуть дискусії всередині, щоб створити цей механізм всередині Вищої ради правосуддя щось на зразок Конституційного Суду для того, щоб була створена певна комісія, яка би тут же визначала певні порушення можливі в діях членів Вищої ради правосуддя всередині, щоб це відбувалось.

Тому, на нашу думку, тут треба все ж таки дуже ретельно зважати, щоб не втручатися і не зменшити самостійність. І, навпаки, коли ми хочемо визначити щось настільки ретельно, щоб це не призвело до негативних наслідків, що члени Вищої ради правосуддя фактично будуть сто разів думати, чи є у них така можливість, чи вони незалежні, чи не призведуть їх дії в подальшому, що до них почнуть застосовувати дисциплінарну і іншу відповідальність. Фактично законами це і так передбачено, це і антикорупційні норми, адміністративна, кримінальна відповідальність, все воно розповсюджується на членів Вищої ради правосуддя.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. ВККС.

ГАЦЕЛЮК В.О. Дякую дуже.

Я, по-перше, хотів би звернути увагу на формулювання проблеми 2.1.2 у зв'язку з проблемою 2.1.5. Тут йдеться про спеціальні механізми підтримання доброчесності. 2.1.5 інструменти моніторингу і підтримання суддівської доброчесності. Ми пропонували би узгодити формулювання, щоб на рівні законодавства ми не запровадили декілька різних механізмів, інструментів, таким чином.

Також в останньому результаті 2.1.2.2 згадується лише принцип співмірності. Це лише один з... Ну, це принцип пропорційності по-іншому. Один з принципів, який враховується при притягненні до будь-якого виду юридичної відповідальності. Можливо, треба або іншими принципами доповнити або його прибрати, бо він апріорі мав би бути врахований.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Віталію, дивіться, ви почули тільки що позицію НАЗК з цього приводу, що недостатньо механізмів, наскільки я зрозумів, притягнення вас до дисциплінарної відповідальності чи не врегулювання ...*(Не чути)*

ГАЦЕЛЮК В.О. Я про те, щоб на рівні закону не створювали окремо юридичний феномен, як спеціальний механізм підтримання доброчесності, і окремо інструмент моніторингу...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тому саме ми і розбираємось з цим. Бо потім знову ж таки маємо виконувати. На підставі цієї стратегії формується урядом, не Верховною Радою, а урядом державна антикорупційна програма, виходячи зі основ, що закладено в законі. Якщо це в законі залишається, відповідно уряд буде щось розробляти, щось вносити. А ми будемо приймати з урахуванням того, що ми прийmemo в цьому законі як засадничі речі. Тому я і запитав. Оцей спеціальний механізм, як ви вважаєте, додатковий механізм підтримання доброчесності у членів ВККС на сьогоднішній день потрібен і який?

ГАЦЕЛЮК В.О. Я не думаю, що це варто назвати додатковим механізмом. Скажу на експертному рівні. Але підвищити правову визначеність законодавства в цьому ключі Верховна Рада, безумовно, може.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Максим Дирдін, потім Сергій Власенко. Тільки максимально коротко.

ДИРДІН М.Є. Доброго дня. У мене запитання до Дмитра Калмикова. Я правильно вас зрозумів, у вас тут прозвучало речення щодо безпідставного притягнення членів ВРП та ВККС до дисциплінарної відповідальності. Готуючи дану пропозицію, чи є якась інформація, що такі процеси відбувалися, чи мають місце, щоб це питання додатково врегулювати в законі щодо притягнення членів ВРП або ВККС до дисциплінарної відповідальності? Це перше питання. Звідки виявилася така необхідність його врегулювати через законодавчий механізм? Це перше питання, а потім друге питання я задам.

Дякую.

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую за запитання, пане Максиме. Я так розумію, ви в контексті першого очікуваного результату, там, де ми пропонуємо поширити на членів ВРП, ВККС гарантії незалежності, а також визначити, що до членів ВРП, ВККС не можуть застосовуватися дисциплінарні процедури, що впливають з їхнього попереднього статусу, правильно?

ДИРДІН М.Є. Дивіться, я так зрозумів вас, може, я неправильно зрозумів, але хотів уточнити, що мені здалося, що це ви хочете законодавчо врегулювати для того, щоб можна було прописати конкретні притягнення або непритягнення членів ВРП, ВККС до дисциплінарної відповідальності. Правильно я зрозумів?

КАЛМИКОВ Д.О. В даному випадку йдеться про непритягнення по попередньому статусу. От, наприклад, у нас є член ВРП Роман Маселко, який зокрема його справа розглядається в межах дисциплінарної процедури як адвоката.

ДИРДІН М.Є. Ні, я це зрозумів. Ви мали на увазі щодо його попереднього статусу чи уже як члена ВРП під час його виконання повноважень уже після того, як людина була призначена членом ВРП або членом ВККС.

КАЛМИКОВ Д.О. В тій частині, що я доповідав, я мав на увазі очікуваний результат перший і саме про неприпустимість притягнення до дисциплінарної відповідальності по попередньому статусу.

ДИРДІН М.Є. По попередньому статусу. Зрозуміло.

І тоді друге питання. Ці пропозиції щодо взагалі врегулювати цей дисциплінарний порядок і ...*(Не чути)* незалежність, можна говорити про те, що цей механізм як проведення конкурсів на посади членів ВРП і на ВККС вони потребують ще додаткового регулювання, тобто проходження конкурсних відкритих процедур. Вони не дають, на ваш погляд, розуміння про те, що люди, які вже призначені на ці посади, вони будуть незалежними. Тобто ви кажете, я так розумію, що вони все одно, на ваш погляд, мають певний ризик щодо їхнього там втручання або самі вони можуть робити, на ваш погляд, там мати ознаки дисциплінарних правопорушень. Я правильно зрозумів чи неправильно?

Дякую.

КАЛМИКОВ Д.О. Будь-яка процедура, звичайно, що існуючі процедури, які б ми не передбачили, вони спрямовані на те, щоби член ВРП, ВККС чи багато інших конкурсів задача забезпечити і призначення доброчесної людини. Але як і будь-яка процедура, вона неідеальна, недосконала. Це, по-перше. А, по-друге, люди так само можуть змінюватися під впливом різних обставин. Тому абсолютно в усіх, ну, відомі мені посади, незалежно від органів існує процедура притягнення до дисциплінарної відповідальності, тому що особа може порушувати ті чи інші норми від норм права до норм етики. Тому вся наша суть пропозиції, не збільшити підстави, не розширити чийсь повноваження, а лише коли ми говоримо про дисциплінарну відповідальність і порядок звільнення, чіткіше ніж є зараз визначити строки, етапи, гарантії прозорості, стандарт доказування. Що зробить цю процедуру на користь навіть самої особи, вона стане зрозумілою, чіткою і однаково буде застосовуватися, ні більше, ні менше. Ніяких пропозицій щодо розширення кола чи там втручання в діяльність органів ми не планували і не плануємо передбачати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Сергій Володимирович Власенко.

ВЛАСЕНКО С.В. Да. Дякую, пане голову. Ну, по-перше, мені здається, що нам треба почати аб ово, тобто від яйця почати. А давайте ми взагалі запишемо в Антикорупційну стратегію, що нам треба визначення, що таке доброчесність. Тому що, на жаль, сьогодні цим маніпулюють направо/наліво. Це все суб'єктивізоване до різних людей з однаковими проблемами, одних вважають доброчесними, других вважають недоброчесними, і це якраз і є елемент маніпуляції, і так далі.

Я ж кажу ще раз, подивіться будь-які конкурси, коли людину питають, скільки разів він порушував правила дорожнього руху, а потім пишуть, що він недоброчесний. У нас колеги в комітеті проходили через це все, і тому ми по суті на власній шкірі розуміємо, що це таке. Тому нам потрібно визначення доброчесності, для того щоб говорити про подальші механізми, треба спочатку визначення отримати, яке, я ще раз підкреслю, має бути максимально об'єктивним, а не суб'єктивним, тобто суб'єктивними критеріями. Наскільки я знаю, у всьому світі поняття доброчесності стосується в першу чергу фінансової доброчесності, а не чогось іншого. Це перша історія.

Друга історія. Питання в мене до НАЗК. А скажіть, будь ласка, а в якій країні світу існують імунітети за попередню діяльність? То що це таке? Хорошо, а якщо з'ясується, що Маселко, там, будучи адвокатом, я не знаю, займався шахрайськими діями, тобто його не можна притягати до відповідальності, чи як? Що це за абсурд? У нас країна налаштована на те, щоб взагалі зняти всі імунітети, а ви розповідаєте, що нам треба комусь розширювати імунітети.

Його незалежність гарантується законом, законом. І я ще раз кажу, я би навпаки, і, до речі, у нас абсолютно спотворена картина, припустимо, у ВРП, коли у нас одні судді залишаються, одні члени ВРП, які були, які є суддями, вони залишаються з суддівською недоторканністю, незрозуміло чого. Я хочу нагадати, що недоторканність пов'язана з відправленням правосуддя, з відправленням правосуддя, вони у ВРП не відправляють правосуддя. А тому яка до біса недоторканність? Всі повинні бути доторканні і відповідати перед законом. Якщо ти порушив, не грає ролі, це не є гарантією, так давайте всій країні дамо недоторканність, всі будуть недоторканні і всі будемо ходити з гарантіями незалежності і буде в нас незалежна країна. А я ще раз кажу, якщо можна мені хоча б приклад однієї країни, де є імунітети діють у зворотній бік, тобто ти став на посаду і це, що ти зробив до цього, то нічого тобі не може бути зроблено. Ну це абсурдна конструкція, як на мене, вибачте.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

КАЛМИКОВ Д.О. Денисе Вячеславовичу, дозволите?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, тільки дуже коротко.

КАЛМИКОВ Д.О. Шановні колеги, я, можливо, неточно висловився. Коли я кажу про попередній статус, мається на увазі не те, що член ВРП чи ВККС, зокрема пан Роман Маселко, не підлягає чи не може підлягати відповідальності за вчинки, вчинені, перебуваючи в цьому статусі, наприклад, адвоката, мається на увазі ситуація, що зараз він має члена Вищої ради правосуддя. На нього поширюються норми права етики, службової дисципліни і відповідно існує дисциплінарна процедура притягнення його до відповідальності як члена Вищої ради правосуддя. Тобто він має певний статус, правову етичну рамку і забезпечує дотримання, забезпечує це існуючими процедурами як щодо члена ВРП. І зараз проблема в тому, що паралельно щодо актів діяльності члена ВРП, ВККС під час статусу члена ВРП окремі суб'єкти, в даному випадку, якщо ми кажемо про пана Романа, члена органу, який забезпечує притягнення до дисциплінарної відповідальності як адвоката за акти, вчинені особою у статусі члена ВРП, накладається дві, по суті, правових моделі, два різних суб'єкта, дві різні процедури, а враховуючи, що він не виконує роль адвоката, а роль члена ВРП, з нашої точки зору це неприпустимо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло. Врегулювати процедуру...

ВЛАСЕНКО С.В. Якщо дозволите, пане голово, я хотів би уточнити.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка.

ВЛАСЕНКО С.В. Але дивіться, на членів ВРП, які є суддями, розповсюджуються правила суддівської етики. За ними залишається статус судді. Тобто це означає, що вони в своїй діяльності повинні відповідати статусу судді, а відтак підкорятися правилам суддівської етики. Тоді, я ще раз кажу, або давайте всіх ми вирівняємо і скажемо про те, що всі, тоді ми знімаємо суддів на період роботи ВРП, ми знімаємо з них недоторканність, нема питань, вони не відправляють правосуддя, яка, до біса, недоторканність як гарантія?

Немає її. Це спеціальна гарантія, яка надається для відправлення правосуддя. Давайте знімаємо це, давайте говоримо, що на період і судді, по суті, призупиняють статус судді і адвокати призупиняють статус адвоката і на них не розповсюджується тоді правило відповідно адвокатської і суддівської етики, і суддівських правил поведінки. Хай собі створять окремий етичний кодекс члена ВРП, нема з цим жодним питань, тоді це все логічно. Але взяти і зробити це, виокремити лише, там, для Маселка окремого, ну, це неправильна історія. Я розумію бажання захистити Маселка з його всіма історіями і так далі, але це все нелогічно.

Тоді давайте говорити про те, що треба врегулювати статус члена ВРП.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло, Сергій Володимирович. Давайте ми вже, ви вже висловились, ну чесно, давайте далі.

ВЛАСЕНКО С.В. Да, да, дякую. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Вже зрозуміла ваша позиція. Колеги, Руслан Сидорович вже неодноразово там показує, що хоче висловитись.

СИДОРОВИЧ Р.М. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. У нас багато цікавих пунктів зараз далі, і є представники.

СИДОРОВИЧ Р.М. Я постараюсь максимально конденсовано.

Перше. Мені здається, у нас є певна недосконалість нормопроєктувальної техніки у пункті 2.1.2.2, коли ми говоримо «забезпечення невідворотності відповідальності включно з дисциплінарною». Очевидно, що ми говоримо про види юридичної відповідальності, а не якоїсь моральної.

Мені видається, що як члени ВРП, так і члени ВККС у разі вчинення кримінального проступку, адміністративного правопорушення, цивільного правопорушення, фінансового, по сплаті, наприклад, податків, тощо, тощо несуть відповідальність точно так само, як усі громадяни України, за винятком тих членів органів суддівського врядування, які володіють суддівським імунітетом, які потребують дозволу, вірніше, рішення ВРП на притягнення їх до відповідальності.

Тому мені, відверто, от запитання тут до pana Дмитра, про які види відповідальності, тому що тут включно з дисциплінарною, тобто якісь ще види відповідальності необхідно забезпечити невідворотність. Про які види відповідальності ми тут говоримо? І відповідно коли ми говоримо про дисциплінарну?

Я просто хочу всім тут нагадати, що окрім одного члена ВРП, ще двох членів ВККС, це включно зі мною, органи адвокатського самоврядування намагаються притягнути до дисциплінарної відповідальності за прийняті рішення в ході виконання своїх обов'язків як члена органу суддівського врядування. Разом з тим, я не зовсім підтримую позицію, що до будь-якого виду дисциплінарної відповідальності член суддівського врядування не може бути притягнутий, оскільки, як слушно зауважив пан Сергій Власенко, суддя, який виконує повноваження члена органу суддівського врядування, підлягає дисциплінарній відповідальності за порушення Кодексу суддівської етики. І очевидно, тут ми можемо говорити виключно про якийсь функціональний імунітет, пов'язаний безпосередньо із самими рішеннями, але аж ніяк не вчиненням будь-яких інших дій аморальних (так?), які порушують норми і професійної етики, і зрештою будь-якої нормальної людської етики.

Тому мені видається, пане Дмитро, тут є проблеми нормопроєктувальної техніки, їх потрібно уточнити, про які види відповідальності ми говоримо. І очевидно, що якщо ми говоримо про якийсь імунітет, він може носити виключно функціональний характер, пов'язаний з виконанням безпосередньо самих повноважень і рішень, а не щодо будь-яких інших сфер.

І друге питання, уточнення. У проблемі є зазначено, що, цитую, що зумовлює ризики зловживань. Я виходжу з презумпції, якщо НАЗК зазначає про те, що існують певні ризики, то НАЗК у межах своїх повноважень такі ризики констатувало, ідентифікувало і саме ці ризики ми намагаємося усунути. Я думаю, що було би корисно для нас усіх зрозуміти, про які ризики в діях членів ВРП і ВККС в даному випадку йде мова, тому що коли ми намагаємося знайти спосіб вирішення проблеми, у нас має бути чітко ідентифікована проблема, тоді у нас забезпечується когерентність проблеми і методів її вирішення.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Дмитре.

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую вам дуже, пане Руслане.

Я спробую дуже коротко на більшу частину... По-перше, я цілком погоджуюся з думкою про те, що якщо ми говоримо про імунітет, то винятково про функціональний імунітет. У контексті юридичної коректності, звичайно, що ми говоримо про юридичну відповідальність. Відверто кажучи, станом на зараз з точки зору заходів, систем заходів, які ми на даний момент плануємо закласти у державну антикорупційну програму, вони стосуються лише дисциплінарної відповідальності. Тому теоретично при доопрацюванні ми можемо звужити і зробити більш коректно конструкцію пункту 2.1.2.2 для того, щоб не утворювалось відчуття, що йдеться про інші види юридичної відповідальності, крім цієї.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Фактично мова йде про вдосконалення механізмів дисциплінарної відповідальності для членів ВККС і ВРП. Зрозуміли, да? Все, тоді йдемо далі. Будуть пропозиції нашого комітету з цього приводу.

Тоді переходимо. 2.1.3, проблема, механізм формування. А тут вже пан Віталій Валерійович, мабуть, механізм формування Ради суддів України не відповідає її ролі в утвердженні стандартів доброчесності у системі правосуддя, що може негативно вплинути на ефективність роботи цього та довіру до його рішень. Механізм формування не відповідає. І очікувані результати – обсяг повноважень Ради суддів України переглянуто та виключено ті повноваження, які непридатні для органу суддівського самоврядування.

Наступний очікуваний результат 2.1.3.2. Удосконалено процедуру формування Ради суддів України, а також запроваджено інструменти підтримання довіри до її членів та авторитету правосуддя зокрема шляхом і тут підвищення прозорості та якості відбору кандидатів за результатами проведеного незалежного аналізу щодо спроможності органів суддівського врядування і так далі, уточнення вимог до кандидатів, запровадження механізму дострокового припинення повноважень члена Ради суддів, зокрема у випадку неналежного виконання покладених обов'язків або допущення поведінки, і так далі по тексту.

Прошу, позиція Ради суддів.

КАЛМИКОВ Д.О. Можливо, б я кілька слів на початку...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте вже дамо позицію, а ви скажете.

САЛІХОВ В.В. На жаль, Рада суддів не була залучена до обговорення цього законопроекту, тому можу сказати лише зараз, що в цьому законопроекті щодо повноважень Ради суддів зазначена неприцатанність. Це поняття дуже не визначено, оскільки саме повноваження визначено Конституцією, статтею 130 прим., більше розтлумачене статтею 126 Закону про судоустрій. Цей закон писався в тому числі за допомогою наших партнерів. І цей закон при написанні ґрунтувався на практиці Європейського Союзу з приводу рад суддів. Тому говорити про те, що деякі речі неприцатанні, я вважаю, що як мінімум некоректно.

Що стосується проблеми формування Ради суддів, то також законопроект, закон писався за допомогою партнерів. І на думку Ради суддів залучення зовнішніх суб'єктів для формування – це перш за все зазіхання на незалежність органу, ...*(Не чути)* основний Ради суддів самоврядування. Тому вважаю, що така пропозиція повинна бути виключена. Рада суддів неодноразово виступала за прозорість своїх процедур, в тому числі надавала комітету Верховної Ради свої пропозиції щодо поліпшення своєї роботи, є над чим працювати, але не шляхом залучення зовнішніх суб'єктів для формування.

Що стосується самої процедури таємного голосування, чи ще ми зайшли... Денис Вячеславович, я вже може всі проблеми...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні, ми тоді втратимо...

САЛІХОВ В.В. ...*(Не чути)* взагалі нам незрозуміло, хто давав таке визначення. А щодо формування, це протирічить практиці європейських рад.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло. Дякую. І від мене одразу буде декілька питань.

Дивіться, питання перше. Чи справді Рада суддів не була долучена і чому, якщо її це безпосередньо стосується, до напрацювання проекту Антикорупційної стратегії?

В чому полягає висновок, на підставі чого він зроблений, що.... формування Ради суддів не відповідає саме її ролі в утвердженні стандартів доброчесності в системі правосуддя, зокрема з огляду на те, що, здається, тут має повноваження Вища рада правосуддя, а не Рада суддів по певних утвердженях стандартів, на рівні закону це визначено?

І з чого зроблений висновок, що обсяг повноважень Ради суддів вже має бути переглянuto і вже точно мають бути виключені ті повноваження, які неприцатанні. Тобто

навіть з формулювання виходить те, що вже зроблений висновок про те, що є якісь неприйнятні функції, їх необхідно виключити. Тобто тоді необхідно зрозуміти, які неприйнятні, на підставі чого зроблений такий висновок. Ну, далі вже там...

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую за запитання. Дякую колегам з Ради суддів. Хотів би одразу і відповісти на головне, мені здається, питання, яке було другим, колег з Ради суддів. В проєкті стратегії і команда розробників національного агентства ніколи не висловлює і не планує висловлювати ідею щодо залучення незалежних експертів, рекомендованих міжнародними інституціями чи донорами і так далі. Ніколи ми такої ідеї не висловлювали, в проєкті стратегії вона також не відображена, тому такої ідеї ні в якому разі не було в принципі. Це щодо міжнародних експертів в процедурі добору членів Ради суддів України.

Тепер я зроблю такий невеличкий крок назад, трошки спробую пояснити нашу логіку і відповім по ходу на ваші питання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте не дуже назад, у нас час іде, ми і так дуже багато працюємо. Краще коротко, чому не залучили Раду суддів.

КАЛМИКОВ Д.О. Добре. Раду суддів ми всі залучали однаково. У нас було 26 обговорень і на ці самі обговорення голова ВККС, члени ВККС приходили, тобто у нас не було персонально запрошених, це публічна була оферта для всіх, члени ВККС були, члени ВРП були, ну тобто хто хотів, ті і долучалися. Ми не слали персональну розсилку на всі органи. Хотіла, приходила громадськість, приходили народні депутати, голови комітетів...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло. Зрозуміла позиція. Не надсилали безпосередньо, навіть якщо це їх стосується. Просто це була широка оферта. Зрозуміло.

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую. Яка загалом велика була робота по цьому пункту? Ми вивчили...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Чекайте, чекайте! Механізм формування Ради суддів не відповідає її ролі в утвердженні стандартів доброчесності. В чому полягає? В чому полягає роль в утвердженні стандартів?

КАЛМИКОВ Д.О. Дайте ж мені пояснити логіку, а ми потім поговоримо про удосконалення.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я просто не хочу заходити в широку... Окей.

КАЛМИКОВ Д.О. Вивчаючи документи міжнародного правохарактеру, до чого ми дійшли у висновку? Що наші міжнародні партнери – Європейська комісія, ОЕСР вже в низці документів зазначає нам таке: шановні колеги, Рада суддів України має бути або ліквідована, або переглянуті її функції в такий спосіб, щоб вона знайшла своє логічне місце в системі органів суддівського врядування та самоврядування. Зокрема, в скринінговому звіті йдеться таке: потреба в Раді суддів має бути переглянута, а далі по тексту, допоки не переглянута тимчасово може залишатися. ОЕСР: ліквідація Ради суддів наблизила б систему судового управління до європейських стандартів та рекомендацій Венеційської комісії. Далі багато, власне, рекомендацій. Але допоки вона існує.

Наша логіка була яка? Що оскільки є такі вже зобов'язання міжнародно-правового характеру, а вони є нашими в контексті євроінтеграції, наша задача зберегти Раду суддів України, але при цьому продемонструвати нашим європейським партнерам розуміння і вивчення питання місця, ролі і значення Ради суддів в загальній системі органів суддівського врядування та самоврядування. Тому загальна наша ідея полягала в такому: а) вивчити, провести аналітичне дослідження в першу чергу ВРП, ВККС і сама Раду суддів, провести аналітичне дослідження щодо місця та ролі і функціоналу. У разі, якщо виявиться, і це є певний дійсно недолік тексту, на який ви звернули увагу, у разі, якщо виявиться, що є неприцпанні повноваження, зараз скажу, які попередньо можуть такими бути, то прибрати неприцпанні. А з іншого боку, якщо буде виявлено, що є якийсь сегмент, який Рада суддів могла би бути більш ефективною з точки зору там професійного розвитку суддів, їхніх потреб і так далі, то можна подумати над розширенням цього повноваження.

Тому наша логіка була в такому: провести аналітичне дослідження (не нам, а ВРП, ВККС, Ради суддів) і подумати над створенням законопроекту щодо оптимізації її ролі, що дозволить нас зберегти цей орган на тривалий період, можливо, і назавжди. Бо зараз європейські партнери в кожному наступному документі пишуть нам про те, що його треба ліквідовувати з огляду на те, що ключові функції в цій сфері вже виконують ВРП, ВККС.

Тепер кілька слів про ті повноваження, які могли би бути, але для цього планується в проєкті, да, передбачити аналітичне дослідження. По-перше, що це можуть бути за повноваження? Це можуть бути повноваження для повноцінної реалізації, яких Рада суддів може просто не мати достатніх ресурсів та можливостей. Наприклад, відповідно до пункту 1 частини восьмої статті 133 Рада суддів реалізує заходи щодо поліпшення стану організаційного забезпечення діяльності судів. Ніби як би правильно, утім виникає питання, чи Рада суддів має всі необхідні фінансові та інші можливості для того, щоб успішно та повноцінно реалізовувати ці зобов'язання. З іншого боку, зі змісту положень частини першої 151-ої закону випливає, що саме з цією метою утворюється та функціонує Державна судова адміністрація. Належна реалізація цих функцій є прямим і безпосереднім обов'язком цієї інституції, саме ДСА має нести відповідальність за належне організаційне забезпечення діяльності судів. Чи правомірно вимагаємо в якійсь мірі від Ради суддів забезпечення власне оцього організаційного забезпечення? Тому розглянути це питання. Імовірно воно має залишитися для ДСА і знято з повноважень, а з іншого боку, і обов'язку Ради суддів.

Далі. Є деякі повноваження, які, на мою думку попередню, можуть характеризуватися дублюванням. Наприклад, у пункті 3 частини восьмої 130-ої говориться про те, що Рада суддів заслуховує голову ДСА, його заступників, керівників структурних підрозділів і так далі, і так далі. По суті ДСА виходить підзвітною Раді суддів. Але зі змісту частини другої 151-ої цього ж закону випливає, що ДСА є підзвітною винятково Вищій раді правосуддя. Чи правильно це, чи ні – також було би добре, щоб воно було елементом аналізу. На сьогодні я не готовий стверджувати, що власне...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло.

КАЛМИКОВ Д.О. І ще одне, знову ж таки, на рівні попереднього припущення.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте з повноваженнями. На рівні припущень зрозуміли. Тобто ви навели чіткі норми, які є необхідні за наслідками... Чи вірно я розумію, що... Я ж не про це питаю. Я питаю трошки інше. Я питаю, що в проблемі, як проблема, тобто ідентифікована Національним агентством із запобігання корупції при розробці антикорупційної стратегії, що має підтримати парламент як існуюча проблема, є наступна: механізм формування Ради суддів не відповідає її ролі в утвердженні стандартів доброчесності у системі правосуддя. За яку цю проблему, за що я маю проголосувати

«за»? В чому вона полягає, саме механізм формування Ради суддів не відповідає її ролі в утвердженні стандартів доброчесності у системі правосуддя?

КАЛМИКОВ Д.О. У цій частині ми мали на увазі те, що на Раду суддів покладається доволі широкий спектр функцій, який вимагає, крім, власне, статусу і знань як судді, низку інших знань і ...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Механізм формування там зазначено, механізм формування. Це як обирають, я так розумію, ради суддів, оце саме механізм не відповідає ролі утвердження стандартів доброчесності.

КАЛМИКОВ Д.О. Ну, дивіться, проблема, просто ми описом не змогли охопити всі ідеї, тому і намагались розкривати їх комплексно. Коли ми говоримо про механізм формування, саме про механізм формування, то в першу чергу говоримо про те, що на сьогоднішній день Рада суддів обирається делегатами, а в окремих випадках, якщо ми говоримо про місцеві суди, делегатами делегатів, і обираються кандидати, яких самі судді, суддівська спільнота не бачила, не вивчала, не аналізувала попередньо.

Тому одна з ідей полягала в тому, щоби при формуванні, по-перше, попередньо оприлюднювати інформацію про кандидатів, надавати можливість суддівській спільноті з нею ознайомлюватись, і щоби делегати, їдучи представляти їхню думку, були проінформовані про думку тих, чий інтерес вони їдуть представляти. Це перше.

А друге, це ідея наша, вона поки що орієнтовно в 29-й, 30-й рік, розробити технічне рішення, і якщо воно буде забезпечувати належну безпеку і достовірність, забезпечити пряму демократію суддівську через голосування: один голос – один суддя. Там є свої ризики. Я думаю, колеги про це скажуть, там є ризики свої, в існуючій процедурі є ризики свої. От наша ідея полягала в тому, щоби обрані члени Ради суддів більшою мірою відповідали думці і позиції суддівської спільноти.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло. Дуже чітке пояснення, як це корелюється з утвердженням стандартів доброчесності в системі правосуддя. Ну просто, щоб ми розуміли, от сам механізм формування.

КАЧКА Т.А. Я можу ще раз повернутись, просто прокоментую. Знову ж таки підхід в основному, як ви бачите, всюди інституціональний, тобто нормальна робота

інституції, вона створює відчуття і практики, які посилюють доброчесність. Тобто тут не процедурний аспект, а інституційний, як ми всюди бачимо. Тобто це пояснення таке на весь підхід, тобто що ми фактично проблематику і розвиток інституцій поєднуємо в такий спосіб.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Дивіться, я б нічого не казав, якщо б це не була проблема. Чітко, давайте простими словами, як сказано. Теперішній механізм формування Ради суддів фактично призводить до того, що недостатньо Рада суддів займається утвердженням стандартів доброчесності в системі правосуддя. Фактично, що ми маємо констатувати. У нас якраз за підтримання доброчесності, затвердження стандартів на рівні закону відповідає Вища рада правосуддя, не Рада суддів. Тому я і питаю, запитую, бо звучить красиво, мені треба розуміти, що там є для того, щоб підтримати чи не підтримати, чи висловити свою позицію. Саме тому я і запитую. Якщо всюди було би зазначено, що необхідно підвищити інституційну спроможність ради суддів, у мене не було б питань. Ми б, можливо, одразу проголосували би і все. Якщо було б зазначено, що проблематика така і очікувані результати – підвищити інституційну спроможність Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів, не було б питань. Я чогось впевнений, що не було б питань і все пройшло б. Але ж воно трошки по-іншому сформульовано.

Прошу, пан Саліхов, потім Руслан Сидорович.

САЛІХОВ В.В. Дякую, Денис Вячеславович. Я просто хочу нагадати представникам НАЗК про те, що наші повноваження чітко визначені в Конституції, статті 130 зі значком прим. Тому саме в розрізі цієї статті наші повноваження, ми наділені повноваженнями відповідно до статті Закону «Про судоустрій і статус суддів». Я думаю, якщо б нас запросили на обговорення цих питань, у нас взагалі б вони не виникали щодо повноважень.

Щодо процедури формування нагадаю, що більшість суддів пройшли перевірку, в тому числі і доброчесності, а деякі судді, які працюють, в тому числі пройшли перевірку доброчесності Етичної ради. Тому говорити, що це процедура недосконала і потребує удосконалення, на мою думку, теж є таке собі поняття.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я дуже коротко. Пане Дмитре, чи погоджуєтесь з тим, що фактично мова йде про те, що механізм формування Ради суддів, можливо, десь там недостатньо регламентований і, можливо, потребує більшої залученості професійної спільноти, да?

КАЛМИКОВ Д.О. Денис Вячеславович, я думаю, що таке формулювання більш точно відображалось в змісті очікуваних результатів.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Пан Руслан Сидорович.

СИДОРОВИЧ Р.М. Дуже коротенький рефлекс з приводу одного пункту. Це з приводу таємного електронного голосування. У мене запитання до пана Дмитра. У який спосіб електронне голосування, яке передбачає, очевидно, що ідентифікацію, бо інакше незрозуміло взагалі хто бере участь в голосуванні, може бути таємним. Все.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Дмитре.

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую. На цьому етапі наша логіка полягала в тому, щоби створити модуль, який має таку двоетапну функціональність. На першому етапі суддя зі своїм КЕПом підтверджує, що він суддя, а значить він може бути учасником такого голосування. В подальшому система його деперсоніфікує, тобто він повноважний суб'єкт надати свій голос. В подальшому він в системі функціонує без ідентифікації і віддає свій голос для того, щоб воно, це голосування, в цілому стало таємним.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло.

Одне коротке питання. Чи знаєте ви практику технічної реалізації десь таємного електронного, успішну, таємного електронного голосування, яке відповідає цим критеріям?

КАЛМИКОВ Д.О. З голосу я не готовий навести. Якщо ваша ласка, я можу проаналізувати це. Прямо зараз не готовий сказати, в яких країнах це реалізовано.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, ми просто аналізували, здається, що немає поки що.

Добре, тоді йдемо... Віталій Валерійович, у вас рука піднята, це з минулого разу чи...

САЛІХОВ В.В. Одне речення. Це питання неодноразово обговорювалось і, до речі, громадські організації, до яких ми критично ставимося, також одноголосно сказали, що ця процедура на теперішній час не може бути запроваджена.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Це стосовно 2.1.3.3.

САЛІХОВ В.В. Так, Стосовно голосування, да, таємного.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозумів.

Як би, дивіться, тільки за, ну, я особисто за те, щоб були технічні можливості розвинути і так далі, чесно, особисто. Якщо цей пункт залишиться і щоб всі судді приймали участь шляхом електронного і при цьому одночасно таємного голосування, не знаю, де це вдалось реалізувати, але тим не менш.

У мене одне тільки прохання буде. Якщо цей пункт залишиться, пан Тарас, до вас як до представника уряду, при формуванні... Пане Тарасе, чуєте, да? При формуванні державної антикорупційної програми, програми, будь ласка, зазначте відповідальними за виконання цього пункту або уряд, або НАЗК, але не, наприклад, Державну судову адміністрацію. І наділіть фінансами. Бо, якщо це не змогли провідні ІТ-компанії України реалізувати, щоб не було такого, що в ДАПі зазначать виконавцями ВРП, ДСА без ресурсів належних матеріально-технічних за розроблення такого унікального програмного комплексу. Добре? Але я точно не заперечую, хай залишається.

КАЧКА Т.А. Якщо ви схвалите стратегію, то так, за умови голосів «за»...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Можете навіть себе визначити.

КАЧКА Т.А. ...всіх членів комітету.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Добре.

2.1.4. Робота Національної школи суддів є недостатньо прозорою та підзвітною, не ґрунтується на аналізі потреб судової системи та не враховує їх, що негативно впливає на рівень професійної компетентності суддів.

І очікувані стратегічні результати, тут статус керівного складу суб'єкта підтримання та удосконалення шляхом запровадження конкурсного відбору та поширення на нього вимог антикорупційного законодавства. Проведено прозорий конкурс на посаду керівного складу суб'єкта підтримання та підвищення кваліфікації. І ще декілька, ряд очікуваних результатів.

У нас присутні і ВККС, і Національна школа суддів, наскільки я розумію, нехай вони висловлять свою позицію з цього приводу. Спочатку Національна школа суддів.

Я скажу загалом. Особисто я вважаю неприйнятним, просто неприйнятним, коли орган виконавчої гілки влади в законопроекті, який він подає, формує таким чином проблематику, що фактично оцінює, надає оцінку роботи органу судової гілки влади причому в дискредитаційний спосіб. Просто неприйнятно. На жаль, уряд так вніс, такими формулюваннями. Це теж багато про що говорить. Це перша історія.

Історія друга. В мене коротке питання. На підставі чого, точніше не так, чи опитувались судді при формуванні цієї проблематики? Бо вони саме головні споживачі, так би мовити, від роботи Національної школи суддів. А потім Національна школа суддів, наприклад. Пане Дмитре.

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую вам за дуже цікаве запитання. Дивіться, для того, щоб констатувати той факт, що діяльність школи суддів, вибачте, зараз я зацитую, щоб бути максимально точним, не ґрунтується на аналізі потреб судової системи, мені не потрібно проводити і будь-кому проводити дослідження. Чи ґрунтується воно на аналізі, це треба проводити дослідження Національній школі суддів, думки суддів щодо тих проблем, які їх турбують.

Тобто якщо є репрезентативне опитування суддів, репрезентативне опитування суддів щодо їх потреб і навчальні програми та інші навчальні матеріали формуються на підставі такого аналізу, то тоді ми говоримо про те, що ця система працює правильно. Не я маю підтвердити соціологічним дослідженням, а школа має підтвердити, що її освітні програми ґрунтуються на аналізі репрезентативних потреб. І такого документа ми не знайшли, як не знайшли ще низки інституцій, які проводили аналіз діяльності Національної школи судді.

З вашого дозволу, я дуже коротко лише деякі. Наприклад, є звіт ТАІЕХ, в якому зазначається про те, що за результатами аналізу, власне, діяльності Національної школи суддів не було знайдено результатів опитування суддів репрезентативного чи іншого комплексного аналізу потреб. І відповідно навчальні програми потребують коригування відповідно до подальшої розбудованої комплексної системи аналізу потреб. Про такі речі зокрема йдеться в бенчмарці 23.3.5 як українські, назвемо це, нехай будуть, умови. Необхідно вдосконалити правову базу щодо статусу підзвітності внутрішньої організації, ну там окремо, що стосується конкурсів. В дорожній карті йдеться про те, що необхідно запровадити навчання на основі навчальних, вивчення навчальних потреб.

Пакет розширення 24-го року. Необхідно провести інституційну реформу. Національна школа суддів має запровадити, кажуть європейські колеги, вивчаючи діяльність Національної школи суддів, має запровадити, якщо колеги кажуть запровадити, мабуть, її не існує, комплексну оцінку навчальних потреб, а також модернізувати навчальні плани та методи навчання. Я цитую звіт по пакету розширення 24-го року. Аналогічні у звіті по пакету розширення 25-го року і так далі.

Таким чином, діяльність Національної школи суддів була об'єктом аналізу колег, які готували звіт ТАІЕХ, вони були об'єктом аналізу нашої команди, яка готувала дослідження, вона була об'єктом аналізу Європейської комісії, і всі ці інституції, вивчаючи діяльність, не знайшли чи не змогли ідентифікувати комплексну систему оцінки навчальних потреб. Тому і констатовано, що діяльність, вона ґрунтується на аналізі потреб у певний спосіб, і цей спосіб описаний колегами в різних документах, але він не є комплексним, репрезентативним.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Дмитре, я ж не даремно поставив питання. От ви сказали, ґрунтується, але не повністю. Але ж сформульовано урядом не так при внесенні законопроєкту.

КАЛМИКОВ Д.О. Воно сформульовано майже дослівно, як сформульовано в трьох аналітичних звітах Європейської комісії.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Сформульовано наступним чином: не ґрунтується. Тобто фактично визначено, дана оцінка, що не ґрунтується на аналізі потреб судової системи та не враховує їх. При цьому, при цьому я ознайомився з тими документами, на підставі яких готувалася відповідна частина антикорупційної стратегії, там немає ні проведення

опитування суддів, там є посилання на сторінки громадських організацій, є посилання на звіти ТАІЕХ і так далі, немає цього. І зроблено висновок тут же ж у проблематиці фактично, що це ще негативно впливає на рівень професійної компетентності суддів.

В принципі я свою думку сформулював, що це, м'яко кажучи, некоректно. Це моя суб'єктивна точка зору. На підставі звіту ТАІЕХ, на підставі звіту кого завгодно, що суб'єкт права законодавчої ініціативи орган виконавчої гілки влади навіть не опитуючи. Я не знаю, можливо, воно підтвердилось, але тих про кого говорять, що це ще і негативно впливає на рівень професійної компетентності суддів, приходять до таких висновків і формулює проблему, от про що йшла мова.

Тепер Національна школа суддів.

_____ . Доброго дня. Дякую за запрошення. Я хочу тут звернутися до віце-прем'єр-міністра. Тарас Андрійович, ви у своєму виступі на початках, можливо, свідомо зауважили про гостросюжетність окремих положень, які варто усунути. От коли йдеться про Національну школу суддів, це якраз той випадок, коли чи свідомо, чи несвідомо низка положень стратегії сформульовані неприйнятно, гостросюжетно. Не просто гостросюжетно, а неприйнятно.

Зверніть увагу на одну цікаву обставину, зараз пан Дмитро поклав обов'язок доводити свою невинуватість школі, наперед сформувавши по суті негативну оцінку. Я підтверджую слова зараз голови комітету про те, що в жодних названих, пане Дмитре, вами документах, а, звісно, що ми їх детально аналізували, більше того, ми були ініціаторами проведення відповідного обстеження ТАІЕХ, такі висновки не зроблені. Вони говорять про потребу і можливий вид удосконалення і оцінку ефективності навчання, і оцінку виявлення потреб суддів, що є природним для будь-якої установи, коли йдеться про можливість удосконалення її роботи. Але такого висновку, це пряма дифамація. Ми про це вам написали, на жаль, не отримали від вас належної відповіді. Тобто це безпрецедентна дифамація, яку собі дозволив орган державної влади.

За цивільні правовідносини, це взагалі було предметом відповідної відповідальності. Але давайте зараз поговоримо про більш конструктивну складову. Ми надали свої пропозиції, як ми бачимо формулювання, можливо, пункту 2.1.4, які б відповідали і, до речі, і дорожній карті, і місії ТАІЕХ, як вона це сформулювала, і бенчмаркету... Вибачте, ну, документа Європейського Союзу, який визначив відповідні критерії і параметри. Тож ми просимо і звертаємось і до комітету і до голови профільного комітету з питань антикорупційної політики, і до НАЗК, все ж таки проявити

поміркованість, поміркованість, коли йдеться про потребу удосконалення діяльності одного із найбільш стабільно працюючих елементів судової системи. Ви знаєте, у нас були проблеми, пов'язані з неповноважністю і Вищої кваліфікаційної комісії, і Вищої ради правосуддя, але Національна школа за всі ці роки, власне, забезпечила стабільність суддівської освіти і її, як ми вважаємо, якісність. Тож, шановні колеги, я сподіваюся, що це таке непорозуміння, його так назвемо, буде усунуте під час наступного доопрацювання. Це перше.

Друге. Чого немає в документах, які були названі, власне, шановним паном Дмитром? Там немає низки положень, які присутні відповідно в пункті там 2.1.4.1, 2.1.4.2, 2.1.4.3. Там є положення, з якими ви погодилися. І, до речі, ми вважаємо це коректним. Тому що, як я вже сказав, будь-яка установа має резерв для удосконалення, ми, власне, це робимо і сьогодні. І Вища кваліфікаційна комісія, до речі, про це добре знає.

Перше. Відбулася підміна, на жаль, я змушений про це говорити, змісту дорожньої карти і того бенчмаркету Європейського Союзу. Там йшлося про необхідність запровадження проведення конкурсного порядку заміщення вакантних посад Національної школи суддів. У стратегії ця частина вилучена безпідставно. На жаль, школа, як і Рада суддів, не була учасником робочої групи. До речі, я зауважу пану Дмитру, що у взаєминах державних установ і органів, і це вже усталена практика, вони не працюють на рівні публічної оферти. Завжди запрошення стосовно, бо це відповідальна державна робота, стосовно представників національних органів, а Національна школа суддів є однією з шести національних органів в системі правосуддя, взяти участь у її роботі. І я думаю, що сьогодні наша розмова мала б іншу тональність і, власне, інший зміст, якби це було виконано.

Наступне положення. Йдеться зокрема про визначення підстав для дострокового звільнення керівного складу школи. Насправді, з чим ми погоджуємося, і це, до речі, корелюється із позицією Вищої кваліфікаційної комісії, і наради, розширеної наради, яка була проведена у Вищій кваліфікаційній комісії, ідеться про запровадження конкурсного добору на вакантні посади в Національній школі суддів з укладенням відповідних контрактів, раз строковість, то контракт, інакше буде не мати. І в такому контракті, оскільки йдеться про запровадження строковості, відповідно і передбачаються показники роботи і все, що з цим пов'язано. В тому числі, я думаю, це може бути і підставою невиконання умов контракту і відповідно відповідних наслідків. Але у інший спосіб забезпечити виконання цього положення просто неможливо. Або ми діємо на підставі трудового законодавства, як це є сьогодні, оскільки працівники Національної школи

суддів не є державними службовцями, або на підставі Закону "Про державну службу. Інших варіантів просто не існує.

Тож ми вважаємо, що це також має бути вилучено, оскільки воно охоплюється попереднім положенням про запровадження конкурсності добору із строковим характером призначення на посаду за результатами конкурсу і укладення відповідного трудового контракту, який і визначить в тому числі і показники роботи, і все, про що я говорив.

Ну, я сподіваюсь, що нас також чує і профільний комітет, який буде готувати. І сподіваюсь, що Національна школа буде залучена до підготовки остаточної версії. Наша спільна мета, шановні колеги, полягає не в тому, щоб рухатися привнесеними, і я це свідомо протокольно говорю, ідеями, в тому числі громадських організацій-грантоїдів, про які я говорив, до речі, і Рада суддів, а оцінювати ситуацію з точки зору, що це може дати у даному випадку для якості суддівської освіти.

Дякую за увагу і сподіваюся, що я буду почутий і, власне, колектив національної школи буде почутий, і сподіваюсь також на відповідну позицію народних депутатів під час розгляду законопроєкту в першому читанні і на наступних етапах.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Вища кваліфікаційна комісія суддів.

ГАЦЕЛЮК В.О. Дякую, шановні колеги. Вища кваліфікаційна комісія в межах своїх повноважень виконує положення дорожньої карти. Я ще раз зверну увагу на те, що бенчмарк є комплексним документом, який робить посилання на дорожню карту з питань верховенства права, де питання, пов'язані з школою суддів окремо в декількох кроках визначені, дійсно є звіт ще місії ТАІЕХ, за результатами якого в червні відбулася комплексна нарада в межах комісії, на якій обговорювалися різні шляхи руху для того, щоб досягти якраз виконання положень дорожньої карти. А самих бенчмарках я тут ще раз, я вже написав в коментарях, зверну увагу, що документ, або я щось неправильно розумію, той, на який ми орієнтуємося, останній, червневий, він текстуальний має характер і там питання судової системи на початку трохи зачеплені. І потім є окремий текст, де написано, що Україна виконає цей бенчмарк, якщо – і там десь півтори сторінки тексту без нумерації. Я виключно на це звертаю увагу, щоб ми, створюючи ще один текст у вигляді цього майбутнього закону, зараз законопроєкту, узгодили всі формулювання з

тими документами, про які я вже сказав, які вже існують, щоб ми потім не мали проблем з реалізацією.

Дякую.

КАЧКА Т.А. Давайте я одразу прокоментую... Перепрошую, Прем'єр-міністр дзвонить.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, да. Ну, поки дзвонить Прем'єр-міністр... Вітання, до речі. Дивіться, перед тим, як надам слово пану Дмитру, може, потім повторю це для пана Тараса Андрійовича, дивіться, от мені здається, що проблема сформована некоректно. Моя особиста точка зору. Не хочу вдаватись в свій types, тут їх немає просто, теж з радістю б обговорив, це питання, до речі, не піднімалося на нараді щодо виконання наших євроінтеграційних зобов'язань, яке було б з радістю на це б теж відреагував. Але, тим не менш, мені здається, що мова не про те, щоби, скажімо так, з проблеми констатувати без опитування суддів, я не говорю, чи відповідає, чи не відповідає, але без опитування суддів, а посилаючись на звіт чи якісь там сторінки фейсбук і так далі, констатувати неналежність роботи відповідного органу і що те, що це має наслідком того, що кваліфікація погіршується у суддів, мені здається, що розумніше було би перейти до формулювання проблеми в інший спосіб, а саме підвищення інституційної спроможності Національної школи суддів і так далі, тобто перегорнути це трошки в інший бік.

Пан Тарас, сподіваюсь, теж чує, що проблематика, мені здається, варто сформулювати якраз на підсилення інституційної спроможності замість того, щоб на підставі якихось звітів, при всій повазі, знову ж таки без опитування професійної спільноти констатувати, що в нас орган судової гілки влади якось там не так працює, і це призводить до ще і зниження кваліфікації суддів.

З цього приводу теж попрошу висловитись.

КАЧКА Т.А. Дивіться, я, чесно, ображатись там на формулювання проблематики я не вважаю за доцільне. Тобто НАЗК, в принципі, в даному випадку всю стратегію написало з в'їдливістю і з відвертою нелюбов'ю до всіх інших, крім себе. Тобто я розумію пана Дмитра, на тому фоні НАЗК виглядає ідеальним, а всі інші виглядають, ну відверто, там, не знаю, шкідниками. Але якщо на це там реагувати, то тоді нам треба повністю все міняти. Ну, є такий от в'їдливий підхід до формулювання проблематики.

Але з іншого боку, ну це так, це з гумором, да, але при цьому по суті. Тому що можна довго ображатись на те, що там є чинник якийсь там зловживань, ще щось, ми це проходили по інших органах і так далі. Це можна, я думаю, що спокійно нейтралізувати, робити не таким гостросюжетним, я з цього почав свій виступ. Але по суті, тобто якщо є така увага і така дискусія по школі суддів щодо покращення її роботи, то очевидно, що це має бути відображено. Вона прожила достатньо довгий час ця проблематика, вона була досліджена, була продискутована, вона є в дорожній карті по верховенству права, вона є відображена в переговорній позиції ЄС.

Бенчмарки і їх нумерація – це вже технічний термін, але переговорна позиція ЄС (*нерозбірливо*). Значить, відповідно ми це повинні відобразити. Тут щодо цього немає сумнівів, я не бачу, що тут є десь заперечення. Знову ж таки тут не робиться оцінка чи школа суддів є дуже гарною чи поганою, чи ще щось. Але зрозуміло, що інституційна школа суддів може відігравати ще більш ефективну і значущу роль в посиленні якості правосуддя і зменшенні сприйняття того, що нефаховість або недостатня фаховість суддівського корпусу сприймається як її корумпованість. Я думаю, що це, навпаки, визнання значення школи суддів, що є ціла проблема і цілих п'ять стратегічних результатів. У нас по ВРП, ВККС менше стратегічних результатів очікуваних, ніж по школі суддів. Це означає, що є увага.

Тому, якщо ми готові там його трансформувати до другого читання, переходити на більш нейтральні речі, я тільки – за, ми таке проробляли з усіма. Але в процесі роботи в уряді я три рази виносив цей документ на урядовий комітет, три рази. І жодного разу це питання не було підняте. Це не в плані того, що я умиваю руки, але просто я кажу про те, що Міністерство фінансів, наприклад, досить активно трансформувало ці всі речі. Тобто якщо школа суддів є десь там на якомусь рівні, що не було доступу до розгляду цих питань, можливо, це процедурна проблема уряду. Але мені здається, якщо документ тричі виносився на урядовий комітет і по цьому пункту не було зауважень, це означає, що або є сприйняття, що така проблематика існує або немає там якоїсь структури, яка би там активно боролася за зміну цих речей. Це теж важлива історія. Тому комітет це добре, що тут це питання піднялося, цілком абсолютно доречне і нормальне. Мені нормальна ця історія.

Просто скажу, що проблематика є? Є. Формулювання можна міняти, тут великої проблеми немає. Все. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Тарас Андрійович.

Ми саме цим і займаємось. Ми ж підготуємо, я думаю, рішення комітету за наслідками цих засідань комітету і обговорень, проєкт рішення комітету і надішлемо все ще раз просто суть. І надішлемо до головного комітету, тобто антикорупційного комітету, який, як ми чули, збирається виносити на розгляд комітетську версію законопроєкту. І від того, наскільки будуть враховані, очевидно, рекомендації зокрема нашого комітету і, я думаю, інші комітети будуть розглядати, я думаю, що також кожен член комітету буде визначатися голосуванням за ту чи іншу версію законопроєкту не те, що в другому, а ще в першому читанні. Тому що, щоб дійти до другого, потрібно в першому проголосувати, а от саме від цього і буде залежати, мабуть, і позиція членів комітету і, можливо, інших народних депутатів.

Так. Почули. Можемо рухатися? Чи, пане Дмитре, прошу, відреагуйте далі.

КАЛМИКОВ Д.О. Да, да, я доволі коротко. По-перше, дякую, ... *(Не чути)*, за ваш зворотній зв'язок. Ми в наступному будемо залучати зокрема прямими зверненнями, будемо раді вас бачити на різного типу обговореннях цієї проблематики. Зокрема, у нас попереду буде державна антикорупційна програма, будемо залучати до розробки відповідних систем заходів вас разом, звичайно, з ВККС. Тому перепрошуємо за такий спосіб загальної *(нерозбірливо)*.

Що стосується формулювання проблеми. Попри те, що, на мою думку, більшість з цих підтверджень хоч і відповідає дійсності, але ми не наполягаємо на такому формулюванні. Ми не проти зробити його в такий розвитковий спосіб, як те, що діяльність Національної школи потребує вдосконалення з метою там підвищення ефективності і так далі, і так далі. Ми відкриті, і я про це сказав на початку ще, і вкотре хочу сказати, колеги, давайте більше говорити про конструктив і перспективу. Ми ж ніби над цим працюємо. Ми витрачаємо 90 відсотків на те, щоби говорити про одне чи два слова, хоча ми не наполягаємо на кожному. Я готовий представити. Давайте поговоримо, і говорити про потенціал. Тому ми відкриті до того і готові разом з комітетом підкоригувати опис проблеми, щоб він не був образливим, щоб він не був некоректним. А в іншому контексті практично всі ініціативи вони дійсно узгоджуються з тими ініціативами, які вже закріплені в низці документів, зокрема в дорожній карті. Я думаю, що в нас є чітке бачення, куди рухатись.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Рухаємося далі.

Тоді 2.1.5. Інструменти моніторингу та підтримання суддівської доброчесності не забезпечують оперативного і повного виявлення допущених суддями порушень, що негативно впливає на превентивну функцію цих інструментів.

Очікувані стратегічні результати:

Проведено перевірку декларацій доброчесності та родинних зв'язків суддів Верховного Суду та вищих спеціалізованих судів за удосконаленням відповідно до рекомендацій Європейської Комісії механізмом їх подання та перевірки.

Унормовано процедуру встановлення дотримання суддею обов'язку підтвердити законність джерел походження майна та забезпечено автономність дисциплінарного провадження.

2.1.5.3. Розширено обсяг доступної публічної інформації про судову систему, зокрема у формі відкритих даних.

2.1.5.4. Забезпечено дієві механізми запобігання, виявлення та реагування на зловживання в автоматизованому розподілі справ і доступі до Єдиного державного реєстру судових рішень, у тому числі через аналітичні інструменти і так далі, і тому подібне.

2.1.5.5. Обмеження доступу (загального чи повного) до судових рішень є обґрунтованими, пропорційними, строковими та здійснюються винятково за процедурами, що визначені законом.

2.1.5.6. Суддівські дос'є (дос'є кандидатів на посаду судді) і декларації родинних зв'язків та доброчесності оприлюднені для загального доступу на офіційному вебсайті регулярно оновлюються та надаються на запити з урахуванням законодавчих обмежень.

По цьому. Так і хочеться спитати, які ще інструменти моніторингу та підтримання суддівської доброчесності нам не вистачає, бо здається, ви згадували звіт OECD (ОЕСР), там же ми в питаннях доброчесності в системі правосуддя за нормативним забезпеченням маємо показник 97, за рівнем імплементації 92, в середньому в країнах ЄС ці показники відповідно десь приблизно 60 і 44. Тобто ми і так вже попереду всіх країн ОЕСР. Нам, здається, до ідеалу залишилось 3 відсотки. Я так розумію, що про ці 3 відсотки у вас тут мова йде ідеалу. Давайте почуємо, що нам ще вистачає, як нам необхідно перевірити суддів ще Верховного Суду за окремими механізмами подання та перевірки декларації доброчесності.

Давайте спочатку, ну, кому слово надати, я навіть не знаю. Давайте спочатку, пане Дмитре, вам, а потім Верховний Суд і ВККС.

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую, Денисе Вячеславовичу.

З точки зору знову ж таки формулювання проблеми, якщо буде на те ласка, ми готові її доформулювати. Ще тут, якщо коротко, малось на увазі під інструментами моніторингу та підтримання суддівської доброчесності, це, власне, ті інструменти, які ви бачите в шести очікуваних результатах, вони доволі стратегічні, важливі. Тому я пропоную не зупинятись зараз на вичитуванні проблеми, а поговорити по кожному очікуваному результату окремо, тому що він має свою систему і проблем, і позицій, і так далі.

Перший очікуваний результат 2.1.5.1. Він, не знаю, на щастя чи на жаль, він породжений в першу чергу, в першу чергу оцими, скажімо так, зобов'язаннями міжнародно-правового характеру. Зокрема, в interim benchmarks 23.2.2. говориться таке: вдосконалити декларації про доброчесність та перевірки, що здійснюються ВККС щодо суддів Верховного Суду та інших вищих судів, передбачаючи тимчасове залучення незалежних експертів.

В Plan Ukraine Facility зазначається таке: корупційні ризики у Верховному Суді та інших судах будуть ефективно подолані, в тому числі шляхом посилення системи перевірки декларацій доброчесності суддів.

Звіт Пакета розширення 24-25-й роки: рекомендовано прийняти законодавство щодо вдосконалення процедури перевірки декларацій доброчесності суддів, далі в дужках (для суддів вищих судів процедура перевірки має передбачати тимчасову, але істотну участь незалежних експертів). От, власне, цей очікуваний результат в першу чергу обумовлений зобов'язаннями міжнародно-правового характеру. В першу чергу давайте в цьому контексті говорити, чи ми готові їх виконувати. Якщо ні, то відповідно думати про те, як нам закривати потім ці бенчмарки.

Ну, а друга і, власне, змістовна ідея полягає в тому, що, будемо відвертими, регулярний контроль за достовірністю декларації тепер чи доброчесності та родинних зв'язків в принципі не здійснюється, оскільки перевірка здійснюється лише у разі одержання відповідної інформації. Самі декларації на сьогоднішній день є закриті, тому, скажемо так, будемо відвертими, механізм не дуже поки що ефективний. Наскільки я розумію європейських колег, враховуючи значний обсяг загальної маси суддів, пропозиції колеги роблять такі ризико-орієнтовані з огляду на категорії справ і обіймання посад суддів Верховного Суду. Їхня ідея полягає в тому, щоб у межах принципу рівності, але диференційованого підходу з огляду на ризики реалізувати ідею перевірки цих декларацій саме щодо суддів Верховного Суду і вищих спеціалізованих судів.

Це все, якщо дуже коротко. Пропоную заслухати колег, тому що я впевнений, що у них є контраргументи.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, почуємо, чому механізми не працюють. Спочатку Верховний Суд.

БАБАНЛИ Р.Ш. Добрий день, Денис Вячеславович.

Тимчасово виконуючий обов'язки керівника Апарату Расім Бабанли. Добрий день, шановні народні депутати, члени комітету, усі присутні. З приємністю знову візьму участь у діалозі по цим питанням, оскільки вже неодноразово в цих цифрових стінах цього комітету Верховної Ради поставало питання про те, які є очікування Європейського Союзу в контексті перевірки декларацій доброчесності Верховного Суду. У нас була постанова пленуму Верховного Суду, в якій пленум Верховного Суду неодноразово повторив, що ad hoc перевірка всіх декларацій, навіть по новим процедурам вона не відповідає принципу незалежності суддів Верховного Суду. До речі, в переговорній позиції на одній із перших сторінок визначено, що саме посилення незалежності суддів Верховного Суду – це є очікування відповідно до переговорної позиції Європейського Союзу.

Також мені здається, що сама Верховна Рада сформулювала свою позицію щодо перевірок суддів Верховного Суду, ухваливши законопроект, який коли був законопроектом мав номер 13165-2, і там скрізь іде мова про зміну процедури перевірки декларацій і саме реформування перевірки декларацій. Шановний пан Дмитро щойно нам процитував і Ukraine Facility, і бенчмарк, і щось, по-моєму, ще був скринінговий звіт, і скрізь він говорив про те, що мають бути вдосконалені декларації і має бути посилена система їх перевірки, також має бути в контексті Верховного Суду посилена істотна участь міжнародних експертів. Водночас в тексті антикорстратегії ми бачимо, що ідеться не про систему перевірки, а ідеться про, власне, перевірку декларації доброчесності та родинних зв'язків суддів Верховного Суду, що на мою думку і на думку Верховного Суду, відображене в листі не відповідає тим позиціям, які були в пленумі у Верховній Раді і в законопроекті 13165-2 та і, власне, тим документами названим Європейського Союзу.

На нашу думку, ключовими має бути додано до цього пункту щонайменше два слова. По-перше, має йти мова про індивідуальну перевірку декларацій Верховного Суду. По-друге, ця перевірка має здійснюватись відповідно до визначених законом підстав. У дорожній карті ось цей останній зворот, про який я згадав, названо ризик – орієнтованим підходом. І саме на таку термінологію ми погодились, не погодились, а ми дійшли згоди

щодо саме такої термінології, коли ми вели мову із представниками Єврокомісії, коли дорожню карту писали.

А також у переговорній позиції, знову ж таки хотів би я вже процитувати, у тій, яку нам ласкаво надіслав пан Віталій Гацелюк у чат. Про що тут йде мова, англійською мовою це сформульовано, як *(вислів іноземною мовою)*. Тобто знову ж таки йде мова про перегляд саме процедури перевірки декларацій. І з приводу участі міжнародних експертів щодо цього також ще на етапі розробки дорожньої карти відповідно погоджень не було. І саме у цьому і полягала та особливість, до якої ми постійно повертаємося. Тоді домовленість була така, що парламент ухвалює закон, що він вже зробив, про нові декларації доброчесності. І в тих випадках, коли будуть визначені законом підстави для перевірки цих декларацій доброчесності, коли мова йде про суддів Верховного Суду і вищих спеціалізованих судів, то Вища кваліфікаційна комісія перевірятиме ці декларації за участю міжнародних експертів, а по всіх інших судам Вища кваліфікаційна комісія справлятиметься своїми силами.

Тому хотів би підкреслити, що таких особливостей, які б передбачали всеохопну перевірку суддів Верховного Суду, їх наразі в документах не відображено. І ми б хотіли, щоб цей аспект він був сформульований відповідним чином.

Щодо цього заходу, це все. Денис Вячеславович, якщо дозволите анонсувати, ще потім будуть застереження щодо заходу 2.1.5.6...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Говоріть одразу.

БАБАНЛИ Р.Ш. Говорю одразу. Перше питання, про яке я говорив, воно не нове, а друге питання, про яке я буду говорити, воно нове.

Отже, пунктом 2.1.5.6 передбачено, що є очікуваний результат, що суддівські досьє будуть оприлюднені для загального доступу на офіційному вебсайті Вищої кваліфікаційної комісії та Єдиного вебпорталу відкритих даних, регулярно вони оновлюються та надаються запити з врахуванням законодавчих обмежень.

Тут я би хотів передати застереги, які висловлюються суддями Верховного Суду. І полягають вони в тому, що судді Верховного Суду, коли ознайомились із своїми досьє, виглядало так, що по окремим суддям ці досьє вони мають обсяг до тисячі аркушів, і туди в ті досьє потрапляє все. Чому так відбувається? Тому що у нас чинний закон він визначає певну дискрецію, не дуже чіткий перелік того, що включається в суддівське досьє, тобто там є перелік чітких параметрів, а також інше може вважатись, що там на розсуд ВККС

може потрапляти. І судді констатують, що в окремих, наприклад, там до Вищої кваліфікаційної комісії чи до Вищої ради правосуддя надійшло якесь звернення як скарга на суддю. Воно може бути абсолютно необґрунтоване, але в цій скарзі наводиться велика кількість сенситивної інформації щодо судді, яка може бути достовірною, недостовірною і стосуватись його родичів і іншого майна. І судді вважають, що таке оприлюднення, ну, принаймні в умовах воєнного стану, та і загалом і на майбутнє, воно становить доволі-таки серйозну загрозу незалежності, тому що ця інформація вона фактично не фільтрується, тобто судді констатують, що наданий момент ця інформація не є відфільтрованою. Тобто одна мова якби йшло про те, що там якісь статистичні дані, скільки суддя розглянув, які там на нього скарги були і чи притягувався чи не притягувався до дисциплінарної відповідальності, це одне. Але враховуючи те, що там є дуже багато інформації про яку я вже сказав, це становить загрозу для незалежності. І на нашу думку, цілком достатньо того, щоби оприлюднювались декларації майнові, ті, які ми подаємо всі до НАЗК, і на нашу думку, це би цілком би відповідало тим потребам, які на сьогодні має антикорстратегія. А ось тут, ми якраз-таки, запровадивши ось цю, на думку Верховного Суду, надмірну транспарентність, якраз-таки будемо дещо загрожувати суддівській незалежності. Тому пропозиція в пункті 2.1.5 використати формулювання, які не допускать взятих на себе зобов'язань щодо оприлюднення саме суддівських дос'є.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Расім, одне уточнення. Те, що стосується перевірки декларацій суддів Верховного Суду і вищих спеціалізованих судів, тобто ви пропонуєте взяти формулювання, яке є у нас в дорожній карті. Да?

БАБАНЛИ Р.Ш. В дорожній карті або взяти те формулювання, яке є в Прикінцевих положеннях того закону, який недавно парламент прийняв, щодо декларації доброчесності, там також відображено і індивідуальні перевірки, і...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ну, там бралось просто воно з дорожньої карти. Зрозуміло.
Позиція уряду, НАЗК.

КАЛМИКОВ Д.О. По-перше, пане Расім, дякую вам. Всі уточнення, я хочу просто підтвердити під запис, що все, що сказав Расім, абсолютно відповідає дійсності, це абсолютно коректні уточнення. І, дійсно, в дорожній карті з питань верховенства права

йдеться про запровадження тимчасової процедури індивідуальної перевірки декларації доброчесності на основі дійсно ризик-орієнтованого підходу за участі незалежних експертів з правом дорадчого голосу. Це набагато більш точно відображає і, власне, і узгоджену, я так розумію, позицію, тому що дорожня картка узгоджувалась з колегами з Європейської комісії. Тому ми як розробник, тут я підкреслюю як розробник, нам така ідея імпонує і здається, що вона гарно корелюється з документами міжнародного права, характеру і сформованою позицією, узгодженою позицією між Україною і Європейським Союзом. Але зрозуміло, що, я думаю, що оскільки це питання сенситивне, воно ще, можливо, буде предметом обговорення профільного комітету. Тому, звичайно, що я ні в якому разі не можу... я можу сказати, що... як розробник, нам здаються ваші пропозиції конструктивними і слушними.

В контексті пункту 2.1.5.1, не знаю, можливо, буде сенс ще заслухати інших колег, я переконаний, що це питання турбує і представників інших інституцій. Ми розуміємо, що, власне, оприлюднення і поширення більшої інформації щодо суддів, зокрема суддівських досьє і декларації родинних зв'язків, воно підвищує ризики і втручання, і, чесно кажучи, і безпеки, особливо під час воєнного стану. Тому в нас як розробника була би пропозиція піти одним зі шляхів. Або безпосередньо в очікуваному результаті передбачити уточнення, що вони публікуються з урахуванням тимчасових безпекових обмежень, пов'язаних з воєнним станом. Але тоді зрозуміло, що треба буде провести аналіз цих документів, зрозуміти, які категорії інформації можна публікувати, які ні. Або другий варіант, ми би могли, дійсно, передбачити таке більш грубе уточнення, що таке оприлюднення відбувається після припинення або скасування воєнного стану.

Але в будь-якому випадку, що перше рішення, що друге, воно, мабуть, має бути прийняте за результатами аналізу і зважування. Да будь-яке поширення збільшення інформації публічної навіть не у воєнний час збільшує ризики. Будь-яке звуження інформації зменшує ризики для суддів чи для декларантів, наприклад, але збільшує інші ризики непублічності, неправомірні вигоди чи якісь інші, девіантної поведінки і так далі. Тому це завжди вибір, це завжди зважування.

Тому мені здається, от питання зважування, де тут переважає більше користь від потенційного доступу цієї інформації, це ризики, чи ризики, це в першу чергу те, що й має стати предметом обговорення в першу чергу вашого комітету, можливо навіть із залученням СБУ й інших інституцій.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Почув.

Расім, ви щось додати хотіли?

БАБАНЛИ Р.Ш. Дуже коротко, якщо дозволите Денисе Вячеславовичу.

По досьє я в своєму виступі забув сказати, що нам тут потрібно зважати ще й на вимоги Європейського Союзу щодо персональних даних, оскільки саме в суддівському досьє, там надзвичайно велика їх кількість може бути, і щоб ми ось тут, не створивши тут транспарентність, не створили для себе проблему з іншого боку.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло, але це трошки не предмет Антикорупційної стратегії і взагалі використання персональних даних і так далі, у багатьох... по конкурсних процедурах є питання, навіть немає досі відповіді.

Почули позицію. Сподіваюсь, пані Анастасія Олегівна теж з нами, чує хід дискусію, буде розуміти, в чому будуть полягати зміст, мабуть, і рішення комітету в подальшому. Я просто принагідно...

Да, пані Анастасія.

РАДІНА А.О. Колеги, я просто показую, що я з вами і все дуже уважно слухаю всі 3 години 40 хвилин.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так що ж, такий великий документ...

РАДІНА А.О. Я без претензій, навпаки, я вдячна, я просто показую, що я слухаю всю цю дискусію також, безумовно, як і обіцяла.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

ВККС, потім Рада суддів. Колеги, якщо в когось іншого є з цього приводу висловлення, то...

ГАЦЕЛЮК В.О. Дякую, Денис Вячеславович. Дякую.

Стосовно пункту 2.1.5.6, ми вже за нього говорили, це якраз той пункт, який зазначений в наших листах. Ми пропонуємо все ж таки зважити на ризик воєнного часу.

І друге питання. Стосовно обсягу і мети такого оприлюднення. Якщо стосовно декларації суддів можна виникати в цьому контексті після завершення воєнного часу менше запитань, оскільки люди на публічних посадах.

Стосовно досьє кандидатів, це, по-перше, великий обсяг інформації, по-друге, більша частина цих людей протягом певних етапів конкурсу втрачають статус кандидатів і тут треба визначитися, чи є легітимна мета втручання такого в приватне життя шляхом оприлюднення цього великого обсягу інформації.

Повертаючись до 2.1.5.1. Прямо зараз триває засідання пленарного складу ВККС, де, я сподіваюсь, будуть внесені до Регламенту, а також затверджена нова форма декларації доброчесності та родинних зв'язків і правил її заповнення в зв'язку з законом, який набрав чинності 25 червня чи 26-го. І ми таким чином закриємо виконання відповідного пункту Ukraine Facility. І пропонується оці оновлені нормативні акти і закон, і нашу нормативну базу врахувати при доопрацюванні цього формулювання, яке там є.

Зокрема, наприклад, вже звертав Расім Шагінович на різницю між вдосконаленням процедури і проведенням перевірки. Якщо подивитися на прикінцеві і останні положення відповідного закону, там говориться про проведення індивідуальної перевірки декларацій доброчесності суддів Верховного Суду і вищих спеціалізованих. В положенні стратегії йдеться про декларації доброчесності і родинних зв'язків. Це треба врахувати. І на майбутнє взагалі, ще раз кажу, декларації родинних зв'язків як окремого документа не буде. Це текстуальне зауваження, але воно суттєво, нам здається, впливає на зміст.

І підтримую Верховний Суд в том плані, що узгодити формулювання всіх відповідних документів, це закон, дорожня карта і останні бенчмарки...

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Рада суддів.

САЛІХОВ В.В. Дякую, Денис Вячеславович.

Рада суддів неодноразово висловлює свою позицію з приводу суддівського досьє і щодо відкритості цього на загал, оскільки сама мета створення цього досьє не історія про підзвітність. Тому вважаємо за можливе не включати такий пункт до проєкту закону, оскільки на теперішній час кількість декларацій, які заповнює суддя, я думаю, дуже перевищує ті декларації, які заповнюють інші службовці в цій державі. Більш того, нещодавно була посилена відповідальність за декларування в тому числі і родинних зв'язків, і доброчесності. Тому от така пропозиція.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Зрозуміло.

У мене є питання 2.3.5.2, це унормована процедура встановлення дотримання суддею обов'язку підтвердити законність джерел походження майна та забезпечену автономність дисциплінарного провадження. По-перше, воно там, здається, трошки ми не дійшли, але 2.1.6 пункт, там теж дещо з цим перетинається зміст цього. І чи вірно я розумію, що НАЗК як розробник на підставі тих документів, які готувались, прийшло до висновку, що оскільки це є, якщо я не помиляюся, самостійної підставою конституційною для звільнення судді, що непідтвердження законності джерел походження майна має розглядатися не в межах дисциплінарної процедури, а в межах якоїсь іншої процедури. Про це даний пункт?

КАЛМИКОВ Д.О. Дозволите, Денис Вячеславович.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, звичайно.

КАЛМИКОВ Д.О. Дійсно, ви маєте рацію. Згідно з пунктом 6 частиною шостою статті 126 Конституції як окрема підстава для звільнення зазначається порушення обов'язку підтвердити законність джерел походження майна. Ми колись командою по цій сфері вивчали це питання. З огляду на те, що це окрема підстава для звільнення, у нас складається враження і думка про те, що це окремий обов'язок. Якщо це окремий обов'язок відмінний від декларування і перевірки цих декларацій Національним агентством, то тоді було би правильно якби регулятивне законодавство на рівні Закону «Про судоустрій і статус суддів» визначало зміст та обсяг цього обов'язку, як суддя має його підтвердити, порядок перевірки дотримання цього обов'язку і так далі. Тобто нам, по-перше, все-таки треба завершити, в який спосіб в будь-якому випадку на рівні закону дискусію про те чи це окрема підстава і окремий обов'язок, тоді його треба врегулювати. Якщо законодавець, автор Конституції мав на увазі, що це просто подання декларацій і перевірки їх НАЗК, хоча навряд чи, тому що це і так передбачено, без такого пункту декларації суддів і так би підлягали перевірці в межах існуючої процедури, зокрема пріоритизації і так далі. Тоді він не має сенсу. У будь-якому випадку ми мали би, мені здається, як держава надати відповідь на рівні закону, що мається на увазі. Це перше.

І друге, в чому є проблема. Проблема є в тому, що наскільки я розумію, частина членів ВРП вважає, що ось суддя, подаючи декларацію, по суті підтверджує законність

походження майна, а якщо в когось є претензії, то ці претензії мають бути з боку НАЗК під час здійснення різних заходів фінансового контролю. Це інша парадигма, але тут є все рівно певна пастка, тому що ініціювання з боку НАЗК, повідомлення з боку НАЗК про те, що за результатами фінансового контролю були виявлені ті чи інші порушення, не є підставою для проведення дисциплінарного провадження.

Тобто наша ініціатива полягає в чому? Визначити цю процедуру чітко і зрозуміти, в чому вона полягає. І друге. Не прив'язувати процедуру підтвердження законності джерел походження майна і її перевірку з будь-якими актами Національного агентства. Вона має бути окремо, і Вища рада правосуддя повинна мати самостійність у визначенні цього питання, а наявність чи відсутність якогось документа від НАЗК не може перевищувати і мати іншу якусь там вагу в цьому процесі, от і все.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло. Дякую. Почули позицію.

До речі, я, здається, не побачив у відповіді ВРП нічого, нічого стосовно цього пункту, можливо, просто не побачив.

Можна позицію Вищої ради правосуддя.

САВ'ЮК М.І. Я коротко прокоментую ці моменти. Насправді нам дійсно здається, що вже той рівень підзвітності суддів, той рівень документів, які заповнює суддя, він... безпрецедентно, напевно, у світі, в Європі, і тут, напевно, ставити ще якісь вимоги до суддів і додатково їх обтяжувати, це вже переходить, напевно, розумні межі. І тут треба думати, як оптимізувати цей процес, оскільки насправді суддя замість того, щоб займатися правосуддям, здійснювати правосуддя, дуже часто займається, багато часу витрачає на заповнення певних декларацій, повідомлень, і тому це все надзвичайно обтяжливо для судді. Напевно, ми вже маємо зупинитися, на думку Вищої ради правосуддя. Звичайно, це все важливо, оптимізація і десь розумний підхід до цього потрібен, однак та сама дисциплінарна відповідальність вона, в принципі, потребує певного такого унормування і більш воно буде зроблено згідно тих законопроектів, які є. А все інше, напевно, да, вже немає межі, скажемо так, досконалості, але ми дійсно вже, напевно, наблизились до цього порогу.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Колеги, зрозуміло.

Тоді 2.1.6. Механізми забезпечення підзвітності суддів містять недоліки, що може сприяти уникненню суддями окремих процедур або відповідальності за допущені порушення.

Очікувані результати. Забезпечено єдині стандарти кваліфікаційного оцінювання для всіх суддів, а саме усунуто практику, коли частина суддів не проходила цю процедуру, уникнула її шляхом звільнення у відставку (я підкреслюю: уникнула кваліфікаційного оцінювання шляхом звільнення у відставку) або завершувала її автоматично.

Забезпечено ефективність дисциплінарної відповідальності суддів через усунення нормативних прогалин та дисбалансів у процедурі.

2.1.6.3. Забезпечено адекватну й прозору процедуру розгляду заяв про відставку з метою забезпечення авторитету та суспільної довіри до правосуддя і судової влади; унеможливлено ситуації, коли відставка використовується як спосіб уникнення дисциплінарної відповідальності.

Давайте позиція, якщо можна, з цього приводу НАЗК, а потім будуть висловлення і питання від органів. Будь ласка, піднімайте руку ті, хто бажають виступити.

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую, Денисе Вячеславовичу.

Це, мабуть, друге, можливо одне з найсенситивніших питань, які би ми дуже насправді хотіли почути сьогодні думки комітету й інших учасників. Я коротко спробую окреслити, про що йдеться, особливо в контексті так званого уникнення проходження шляхом... У нас тут є три категорії: не проходила цю процедуру, уникнули її шляхом звільнення у відставку і завершили її автоматично. Я спробую коротко пояснити, що малосся на увазі. А далі я би пропонував про кожну з цих категорій поговорити і спільно ухвалити рішення.

Кого ми маємо на увазі, коли говоримо, що частина суддів не проходила кваліфікаційне оцінювання. Йдеться про так зване первинне кваліфікаційне оцінювання, яке, ви пам'ятаєте, було запроваджене Законом «Про забезпечення права на справедливий суд». І за цією процедурою за різними оцінками пройшло, ну, за даними, які у нас є з ВККС, 203 судді, за даними, які є в різних засобах масової інформації, 288 суддів. У нас утворилася ситуація, що, з одного боку, пункт 21 Прикінцевих і перехідних положень Закону «Про судоустрій і статус суддів», як мені здається, доволі чітко визначив, що ці судді і пройдене ним первинне кваліфікаційне оцінювання є належним і вони не підлягають подальшому кваліфікаційному оцінюванню за правилами нового наразі

чинного законодавства. Але тут виникає питання, і давайте про це поговоримо, про принцип рівності, чи це справедливо, чи це правильно з точки зору, що частина суддів пройшли первинне кваліфікаційне оцінювання очевидно за, ну будемо відвертими, доволі спрощеної процедури, тому що там і сама процедура простіша і кількість суб'єктів менше, і не може бути наслідком, наприклад, звільнення особи з посади, не могло бути, і так далі.

Тому перше питання, мабуть, в першу чергу до дискусії. Чи повинні, з нашої точки зору, ці 200 плюс суддів пройти кваліфікаційне оцінювання таке, як проходили, проходять і ще точно кілька років будуть проходити інші судді такі самі?

Друге. Частина суддів, які, ну ми таке слово вжили, уникла процедури кваліфікаційного оцінювання шляхом звільнення у відставку. Ну, звичайно, що не йдеться про порушення права судді на відставку. Звичайно, що воно має бути гарантоване законом. Але є випадки, наприклад, коли ВККС вже прийняло рішення в межах кваліфікаційного оцінювання про невідповідність особи займаній посаді, і відповідно починається процедура подальша щодо звільнення судді з посади, тобто по суті вже визнано, що особа не відповідає займаній посаді, і в цей момент особа подає заяву щодо звільнення у відставку, отримав відповідний статус особи, звільненої у відставку, відповідні гарантії, фінансове забезпечення і так далі. Давайте от про це поговоримо, наскільки це справедливо з точки зору нас як держави, з точки зору фінансових витрат і так далі. Чи правильно, якщо держава, яку державний орган Вища кваліфікаційна комісія визнала особою такою, що не відповідає займаній посаді, довічно забезпечувати цій особі такий статус? Можливо, наше питання, яке ми окреслюємо, можливо, є сенс призупинити розгляд заяви про відставку от саме в таких випадках до завершення розгляду питання про невідповідність особи займаній посаді. Якщо буде прийнято рішення, яке не передбачає звільнення, особа спокійно пішла у відставку. Якщо завершена процедура прийняттям рішення про звільнення з посади, ну, вибачте, мабуть, ця особа не відповідає за результатами цієї процедури тим вимогам до своєї посади, відповідно і не може мати статус особи, звільненої у відставку з відповідними гарантіями і так далі.

Ну і третя категорія, це, ну тут кілька підкатегорій, особи, які завершили автоматично. У нас є дві такі складні історії. Одна з них пов'язана із, так званим, законом Бабія, і там є історія щодо 300 суддів, щодо частини яких є висновок Громадської ради доброчесності, і один період часу існувала одна практика подальшої роботи відповідно в таких випадках, потім власне після цього закону утворилася інша практика. І, знову ж таки, виникає питання, як правильно далі діяти зокрема з точки зору принципу рівності. І є ще, так звана, справа Усатого, в якій суд, вивчаючи редакції Закону «Про судоустрій і

статус суддів» до 30 грудня 23-го року і після, порівнюючи їх, доходять висновку про те, що це були дві різні процедури, і в першій із них відповідно до 30 грудня виключно колегії ВККС були наділені повноваженнями ухвалювати рішення про відповідність чи невідповідність судді. І відповідно, з одного боку, це призвело до того, що такий висновок вже вийшов таким, що суперечить усталеній практиці ВККС.

Ну, я думаю, що от в контексті третьої категорії було би доцільно ще заслухати колег з ВККС, тому що саме вони стикаються з цими проблемами, ну і разом обговорити, наскільки окреслені мною оці випадки потребують вирішення чи ні.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Я пізніше, після представників органів суддівського врядування, самоврядування з цього приводу висловлюсь.

Пан Віталій Гацелюк, рука піднята.

ГАЦЕЛЮК В.О. Дякую дуже, Денисе Вячеславовичу.

Шановні колеги, стало зрозуміло, про що ідеться, тому що в самому тексті документа ідеться про просто кваліфікаційне оцінювання, тобто варто чіткіше називати процедуру, це було первинне кваліфіоцінювання, а зараз це процедура кваліфіоцінювання на відповідність займаній посаді.

Я вважаю, що можна рухатись у напрямі формулювання проблеми 2.1.6 чіткіше, щоби було простіше потім зрозуміти, чи очікувані результати допомагають у вирішенні чи ні. Зокрема, напевно, точно можна говорити про те, що потребує удосконалення практика застосування відповідного законодавства, воно в ... *(Не чути)* вимірі було різним: було законодавство до 16-го року одне, після 16-го року друге. І існує доволі вже великий масив практики рішень вищих кваліфікомісій суддів, Вищої ради ВРП і Верховного Суду, зокрема Касаційного адміністративного суду у складі Верховного, і Великої Палати Верховного Суду, яка в таких справах виконує роль апеляційної інстанції, коли оскаржуються рішення відповідно Великої Палати. І в 23-му році, нагадаю, ще була вдосконалена ця процедура, зокрема, наприклад, надано підстави і процедура повернення ВРП наших подань про звільнення відповідного судді, якщо Вища рада правосуддя не знаходить наразі підстав для звільнення такого судді. Вдосконалена, унормована ця процедура краще, чіткіше, ніж це було в 23-му році.

Тому я пропоную формулювати відповідний результат і проблему таким чином, щоб ми рухались, по-перше, в бік забезпечення правової визначеності для всіх суб'єктів цього процесу, в першу чергу для самих суддів, і по-друге, до уніфікації практики. Оскільки про проблематику деяких позицій Верховного Суду Дмитро сказав уже, ми як суб'єкт певних повноважень не просто враховуємо, а виконуємо практику відповідно Великої Палати. Це все в комплексі треба брати до уваги і відповідно рухатись до виконання кроку дорожньої карти, який говорить про те, що ми всі ці процедури маємо завершити. У нас ще 1200 приблизно суддів цю процедуру не завершили.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Рада суддів.

САЛІХОВ В.В. Дякую, Денис Вячеславович.

По першому питанню, на мою думку, я думав, що в 23-му році з прийняттям відповідного закону, який поставив крапку щодо первинного оцінювання 280 суддів, питання уже не підлягає вирішенню, оскільки Верховна Рада України зазначила, що якщо суддя проходить первинне оцінювання за процедурою, яка існувала, він вважається таким, що підтвердив здатність здійснювати правосуддя.

Повертаюсь до преамбули нашого законопроекту. Він говорить про верховенство права і визначеність правову. Якщо уже законодавець визначив і... *(Не чути)* ставиться питання, чи пройшов суддя таке первинне оцінювання, чи може він здійснювати правосуддя і ставити під питанням в тому числі його здатність, для мене викликає великі сумніви і занепокоєння, оскільки кожного року таке питання піднімається.

Щодо процедури автоматичного проходження. Така процедура була задіяна для того, щоб забезпечити в складний для країни період заповнення вакантних посад, 300 суддів було вирішено. І ця процедура також була визначена Верховною Радою України. На той час Громадська рада доброчесності фактично відмовилась приймати участь самостійно від таких процедур, тому ставити під сумнів їх проведення теж нелогічно.

Що стосується суддів, які автоматично отримують суддівську винагороду, на думку НАЗК, це питання виникає. Дійсно, в 16-му році, коли був прийнятий Закон про первинне оцінювання, він передбачав, що після проходження такого оцінювання суддя буде отримувати винагороду в межах, визначених законом, нового закону. Потім було рішення Конституційного Суду, яке визначило це неконституційним. Тому говорити про

те при наявності рішення Конституційного Суду, що нам повторно або втретє, або вчетверте ставить питання, тогдa ставить під сумнів легітимність самого Конституційного Суду.

І що стосується процедур закінчення дисциплінарних проваджень. На жаль, сама процедура у нас недосконала, я знаю, що комітет працює над її вдосконаленням. По-друге, працюючи у Вищій раді правосуддя, я неодноразово звертав увагу про те, що певні громадські організації за день, за два до визначення і прийняття рішення щодо звільнення судді закидають в тому числі скаргами суддю. Чи за відсутності такого запобіжника ми допоможемо вирішити питання дисциплінарної відповідальності? Або це буде зведення певних громадських організацій рахунків з певними суддями? Ну для мене питання однозначно – так. Поки не існує запобіжника, говорити про те, що без розгляду всіх, наприклад, там питань щодо дисциплінарного провадження суддя не може піти у відставку говорити не можна, оскільки відповідно статті 126 Конституції підстава виходу у відставку є заява. І єдина підстава, на якій може бути цей процес призупинений, коли Дисциплінарна палата відкрилася за дисциплінарним порушенням, яке передбачає звільнення судді. Причому, увага, цей суддя не повинен досягати 65-річного віку. Після закінчення автоматично наказом голови суду він виключається зі складу колег, які працюють в цьому суді, і він фактично не здійснює правосуддя.

Тому питань велика кількість, на мою думку, всі вони вирішені в законодавчому руслі в тому числі, або прийняттям законів, або прийняттям рішення Конституційного Суду. Тому подальшого їх вирішення не потребує і зосереджуватись на їх вирішенні немає сенсу взагалі.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Вища рада правосуддя.

САВ'ЮК М.І. Дякую.

Ну, на нашу думку, чи справедливо це, що одні судді пройшли кваліфікаційні, а інші не пройшли, ну, звичайно, несправедливо. Коли цей процес починався в 2017 році, а зараз 2026 рік, звичайно, це не дуже, скажемо так, гарно, одні працюють і пройшли кваліфікаційне, а інші не працюють і не пройшли таке кваліфікаційне. Однак, знову ж таки, тут треба підходити з питань здорового глузду, чи винен суддя в цій проблемі, яка виникла. Звичайно, що він теж не винен, і тому якусь там перекладати

відповідальність на суддів, тут теж неправильно. В той же час оцей момент, те, що відправлення суддів у відставку, ну, тут слід погодитись з Радою суддів, з тим, що все ж таки це право встановлено Конституцією, воно першочергово надає право судді на відставку. І ми тут змушені враховувати і позицію Великої Палати, і Верховного Суду з того питання, що все ж таки ми першочергово враховуємо, що є така заява і це право судді, і фактично обмежити його дійсно може його тільки дисциплінарне провадження і те за такими обставинами, які передбачають звільнення судді, тут ми нікуди не можемо дітись, це слід враховувати.

Наступне, що хотілось би сказати, тут теж от просто питання по кваліфіоцінюванню. Приходять відповідні висновки і виникає запитання якраз, з якого моменту рахувати, що суддя має це право чи не має. Тобто дуже часто виникає питання, що суддя не пройшов кваліфіоцінювання, але документи ще у ВРП не надійшли. Суддя про це знає, він подає заяву на відставку і Вища рада правосуддя має місяць для того, щоб розглянути таку заяву. А часто вже буває, що це надходження документів відбувається після того навіть, як пройшов цей місячний термін. Тому тут дійсно, напевно, треба якесь нормативне врегулювання законами цієї проблеми.

Однак Вища рада правосуддя діє виключно на підставі тих законів, які у нас зараз є, й іншого варіанту немає.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Вища рада правосуддя, до вас уточнююче питання. Дивіться, у нас є обов'язок суддів пройти кваліфікаційне оцінювання. Разом з цим кваліфікаційне оцінювання – це оцінювання, я так це розумію, на те, чи займає суддя, маючи достатній рівень в питанні доброчесності, в питаннях професійності, ту посаду, яку він займає, на тепер і на майбутнє. А одна із гарантій суддівської незалежності, здається, це право виходу у відставку. Якщо суддя не хоче проходити кваліфікаційне оцінювання, не хоче далі займати цю посаду, не хоче в майбутньому здійснювати правосуддя, чи є, на вашу думку, передумовою виходу у відставку проходження кваліфікаційної оцінки?

САВ'ЮК М.І. Тут вже більше таке питання до законодавця. Ми виходимо з того, що враховуючи з Конституції, це 20 років передбачено. Тобто ми самі вже в законі передбачали цей критерій для того, щоб суддя мав право піти у відставку. Якщо він не має 20 років вислуги, відповідно він може тільки звільнитися за власним бажанням.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Стоп, стоп! Я не про це спитав. Для мене процедура кваліфікаційного оцінювання – це оцінювання судді щодо тієї посади, яку він займає зараз, можливість його здійснення займати цю посаду і можливість здійснювати правосуддя в подальшому. Якщо суддя, маючи право на відставку згідно закону, будучи скористатися цим правом, тобто не здійснювати в подальшому правосуддя, чи має бути позитивне проходження процедури кваліфікаційного оцінювання передумовою для виходу у відставку?

САВ'ЮК М.І. Дивіться, я би тут міг сказати, на мою особисту думку, так, що все ж таки не може суддя піти у відставку без... Бо все ж таки відставка – це почесна річ, яка має бути, суддя має мати бездоганну репутацію і заслуговувати, щоб ні в кого не виникало сумніву, що він має право на таку річ, як відставка, бо в подальшому йому до кінця життя держава виплачує відповідні виплати, за ним зберігаються відповідні гарантії.

ГОЛОВУЮЧИЙ. А можна позицію як би Вищої ради правосуддя? Ви ж надавали лист.

САВ'ЮК М.І. Да, лист надавався. І саме з цього приводу немає усталеної нашої практики. Скажемо так, у багатьох членів з цього приводу різні думки складаються.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тобто у вашій відповіді про це ви не зазначили?

САВ'ЮК М.І. Не зазначили.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні про які зауваження стосовно цього пункту.

САВ'ЮК М.І. Не зазначили, оскільки позиції розійшлися. Тут слід вважати, що орган сформований з багатьох представників інших професій, скажемо так. У суддів з цього приводу одна позиція...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Нам важливо зафіксувати позицію, що Вища рада правосуддя не має позиції з цього приводу. Це достатньо.

САВ'ЮК М.І. Добре. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Руслан Сидорович, потім пан Саліхов.

СИДОРОВИЧ Р.М. Дякую.

Я дві тези хотів тільки зазначити. Теза перша. Ну я згадаю, що у мене якесь базове розуміння у практиці ЄСПЛ є присутнє і я, виходячи з тих знань, якими я володію, мені здається, що відмова відпускати суддю у відставку це порушення статті 8: втручання у приватне життя. Але це моя особиста точка зору і певні подібні рішення ЄСПЛ більше того у нас вже є. Але я сьогодні в розмові, в дискусії, і це, пане Дмитре, я хочу вам передусім наголосити, щоб ви розуміли, бо це є стратегічний документ до 30-го року, процедура кваліфікаційного оцінювання на відповідність займаній посаді є тимчасовою процедурою, яка, ми сподіваємося, ближчим часом буде завершена остаточно й існувати не буде. Щоб ми, не дай бог, десь не почали сприймати це як вічний процес, який діючі судді будуть ходити по колу, тому що це однозначно буде втручанням у незалежність. Тому, мені здається, це важливо, щоб НАЗК, формуючи надалі свою політику в частині антикорупційної стратегії, пам'ятали, що це є тимчасова процедура.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Прошу, Віталій Володимирович.

САЛІХОВ В.В. Дякую.

Я теж хочу нагадати про те, що, приймаючи відповідно Закон про проходження первинного кваліфікаційного оцінювання, в тому числі Венеціанська комісія, даючи висновок, говорила, що це відбувається єдиножды в роботі судді, тому сподіваюся, що так воно і буде.

Що стосується відповіді представника ВРП, ну оскільки певний досвід роботи в органі є, і мій колега сказав, що більше суддів ВРП голосують за те, що такого не може бути, а у ВРП більшість в принципі і виносить рішення, тому можна говорити про те, що думка ВРП, що суддя може бути звільнений у відставку без проходження такого оцінювання є переважною. Більше того, в самій Конституції, як вже зазначив представник НАЗК, чітко зазначені підстави, коли суддя може бути звільнений з посади. Такої підстави, як непроходження кваліфікаційного оцінювання, в Конституції немає. Тому така от моя думка.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Всі висловились, да? Дивіться, в мене уточнююче питання до НАЗК таке ж саме, як до ВРП. Скажіть, будь ласка, чи вірно ми розуміємо цей пункт стратегії? Чому? Тому що я ознайомлювався з документами, на підставі чого складена стратегія. Там, в принципі, зазначено, що це спосіб уникнення проходження кваліфікаційного оцінювання, звільнення і відставка.

Дивіться, для мене проходження кваліфікаційного оцінювання судді, для чого вводилась процедура? Оцінити, чи суддя спроможний займати дану посаду в силу професійних якостей, питання доброчесності і здійснювати правосуддя в подальшому, бо в ретроспективі не можна, тоді всі його рішення ставлять під сумнів, це нонсенс. А звільнення у відставку – це одна з базових гарантій, право на відставку – одна з базових гарантій незалежності суддів. При чому одна з базових гарантій з самого початку, коли особа починає здійснювати правосуддя на все його майбутнє..

І стратегія сформульована, положення таким чином, що дають зрозуміти, і документ, на підставі яких він складався, що можливість звільнення у відставку за думкою авторів стратегії може бути прив'язана к позитивному, тобто успішному проходженню кваліфікаційного оцінювання, що на мою суб'єктивну точку зору несе просто як мінімум порушення однією з гарантій суддівської належності, гарантій здійснення їх професійної діяльності.

Скажіть, будь ласка, чи це от чітко мали на увазі ви, розробляючи цю стратегію?

КАЛМИКОВ Д.О. Якщо ми говоримо про звільнення у відставку, то ми мали на увазі випадки, коли Вища кваліфікаційна комісія суддів вже прийняла рішення про невідповідність особи займаній посаді, і в цей момент суддя, щодо якого є вже це рішення і подання ВРП про звільнення, подає заяву у відставку. Логіка була в подальшому розробити позицію у вигляді законопроекту разом з вами, колеги, із тим, щоб врегулювати це питання, що от саме в такому випадку, коли вже залишилося, це не про десятки років, а коли залишилося питання в місяцях, чи недоречно було би призупинити розгляд заяви про відставку до ухвалення логічного рішення ВРП щодо відповідності або невідповідності. От це те, що по суті закладалося в контексті.

Я цілком погоджуюся з тим, що це точно неоднозначне рішення з точки зору правової визначеності, з точки зору прогнозованості поведінки судді, може навіть з точки зору статті 58, яка визначає перспективно виняткову дію нових актів і так далі. Тому ми

тут відкриті і в першу чергу покладаємося при доопрацюванні на вашу експертизу і на вашу мудрість. Ті ризики, про які ви говорите, я цілком з ними погоджуюсь, давайте їх зважувати і приймати виважені рішення.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Дякую за конструктивну позицію.

І одне уточнення я маю уточнити щодо дисциплінарних проваджень. Станом на зараз, бо там є аналогічна по суті норма, яка стосується, коли суддя йде у відставку, маючи при цьому дисциплінарне провадження щодо нього. Станом на зараз у Вищій ради правосуддя як колегіального органу, вищого органу суддівського врядування, а тим більше обраного на найпрозоріших, найвідкритіших процедурах добору, є таке дискреційне повноваження, що може зупинити розгляд подання про відставку.

З іншого боку, за рекомендацією наших міжнародних партнерів і за активною позицією Вищої ради правосуддя закон, який стосується дисциплінарних процедур, ми вносили відповідні зміни, що початок дисциплінарного провадження починається з моменту подання скарги суддів. Фактично, що це означає на практиці. І дійсно були такі випадки, пан Віталій *(Не чути)*... член Вищої ради правосуддя про це зазначив, що буквально за день-два до розгляду подання про відставку судді надходить заява. Від кого? У нас будь-яка особа, навіть не будучи учасником провадження, ну просто, або дві або три, десь так. І для цього є дискреція Вищої ради правосуддя. Якщо вона бачить... Вже в діючих механізмах. Якщо вона бачить і є підстави, і так далі, то вона може зупинити. А може не зупинити з огляду ну на те, що вона побачить. Ви говорите, що всі механізми необхідно переглянути, якось вдосконалити. Скажіть, будь ласка, в чому, на вашу думку, це має полягати?

І окреме підпитання. Чи це має на вашу думку полягати? Бо я чув і навіть бачив деякі ініціативи стосовно того, що автоматично має зупинитися розгляд подання про відставку. А враховуючи, знову ж таки, що кожен раз заява може надходити, то принципово можна не піти у відставку багато-багато років. Ще бачив пропозиції, де 6 місяців строк розгляду заяви про відставку. От можна почути відповідь? Це важливо для всієї, здається, професійної спільноти.

КАЛМИКОВ Д.О. Так. Дякую. В первинній редакції, а я так розумію, ми говоримо зараз про 2.1.6.3, логіка закладалася, да, дійсно так, щоби це рішення було не дискреційним, а імперативним, що призупиняється, а в подальшому залежно від ухваленого рішення продовжується відповідна процедура. Знову ж таки для обговорення.

Тут насправді також дуже суміжно з іншим питанням відставки, так само тут логіка і ризику, мені здається, дуже подібні.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозумів.

І Вища ради правосуддя, будь ласка, ваша позиція, що ви зазначили стосовно 2.1.6.3?

САВ'ЮК М.І. Насправді там процедуру внормовано. У нас немає ніяких проблем в застосуванні даної норми. Те, що це надається право дискреційності Вищій раді правосуддя, це наша дискреція, це дуже важливо. І насправді це і зроблено, певно, для того, щоб мінімізувати оці ризику, коли дійсно за день, за два до розгляду заяви про відставку заходить скарга і фактично вона може поставити на стоп деколи обґрунтовано, необґрунтовано заяву про відставку. Коли відкрите провадження, тут трішки легше, оскільки вже ти розумієш те, що саме ставиться в провину судді, які пункти, чи може це тягти за собою звільнення або, скажемо, попередження, тоді це максимальне там покарання, це не може там перешкодити. В той же час коли тільки заходить скарга, ну тут же важче, і насправді кожен раз виникають певні проблеми ...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Скажіть, будь ласка, я скорочу, дякую. Скажіть, будь ласка, скорочу, щодо цього пункту, сформульованого в стратегії. Чи є, на вашу думку, необхідність в цій частині...

САВ'ЮК М.І. Немає. Немає.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Почули.

Так, все, всі виступили. Давайте тоді ще... Ми маємо це пройти, тому що, колеги, тому що комітет профільний буде розглядати на наступному тижні, як ми почули. Тому прошу всіх з розумінням поставитись, що ми так довго сьогодні це розглядаємо.

Мова про тривале перебування судді на адміністративній посаді зумовлене неефективністю інструментів ротацій, підвищує корупційні ризики. Чи є в когось з цього приводу якісь зауваження або пропозиції? Якщо немає, просто прохання тоді далі, якщо немає до цього.

Тоді, добре. Я думаю, що ми дамо з цього приводу свою позицію як комітет.

2.1.8. Окремі етапи процедури добору кваліфікаційних оцінювань та внесення подання про призначення суддів є ... *(Не чути)* та непрозорими, що створює можливості для надання невинуватених переваг окремим учасникам конкурсу. Можна роз'яснення з цього приводу, НАЗК, що малось на увазі?

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую. Я спробую дуже коротко, але і по цій, і по наступній проблемі тут дуже-дуже важливою буде позиція ВККС, тому що це в першу чергу ті функції і ті процедури, які стосуються безпосередньо в першу чергу їхньої діяльності.

Коли ми говоримо про очікуваність 2.1.8.1, то тут ми маємо тільки таких три, мабуть, основних, як нам здається таких супроблеми. Перше, що сьогодні відсутня методика наповнення суддівського досьє чи досьє кандидата, зокрема в частині дотримання правил професійної етики чи відповідності критеріїв доброчесності. Друге. Це те, що на рівні закону не закріплений стандарт доказування для процедури кваліфікаційного оцінювання. Мається на увазі процедури кваліфікаційного оцінювання не як конкурсу в апеляційний, вищий спеціалізований, Верховний Суд, а саме як один з елементів дисциплінарного стягнення і екстраординарного так званого кваліфікаційного оцінювання.

І третє. Це те, що законодавство не чітко встановлює підстави оскарження рішень органів суддівського врядування в процедурах суддівської кар'єри, що дозволяє їх трактувати дуже часто в різний спосіб. Щодо цього є доволі широка рамка міжнародна, є певні пропозиції в межах бенчмарки 23.2.1, 23.2.4, є в GRECO, в межах Стамбульського плану дій, в деяких інших документах.

Які, власне, були пропозиції? Уточнити перелік інформації, який повинно містити суддівське досьє. Визначити стандарт доказування в таких провадженнях. Узгодити положення Кодексу адміністративного судочинства з виключними підставами для оскарження рішень ВККС та ВРП. Тут знову ж таки потрібна думка, мені здається, ВРП і ВККС з приводу того, чи не почала судова гілка влади, м'яко кажучи, формувати процедури і процеси, які покладені на ВРП і ВККС.

І врегулювати правовий статус секретаріату ГРД, зокрема про це йдеться в пакетах розширення і в низці інших документів. Узгодити єдині показники для оцінки доброчесності та професійної етики суддів із законодавчими змінами останніми і визначити алгоритм збору матеріалів інформації для суддівського досьє.

От, власне, якщо коротко, це ключове по першому очікуваному результату.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло.

Можливо, позиція ВККС, яких ще методик вам там не вистачає? Здається, у вас були вже методики і, здається, якісь навіть проблеми через методики були.

ГАЦЕЛЮК В.О. Шановні колеги, по-перше, пропоную проблему так само, як і в попередній. сформулювати чіткіше.

По-друге, скажу, що за ці три роки, з червня 23-го року, вже стільки було процедур завершено і така велика кількість оскаржень рішень комісії і великий масив практики Верховного Суду з цього приводу, що, мені здається, що велика частина питань, які вами піднімалася, вона вирішена, але, безумовно, вдосконалювати можна.

Стосовно правил досьє. У нас є низка документів, яка визначає, яким чином, чим самим наповнюється досьє, бузові норми в Законі про судоустрій, там є повноваження комісії, що ми збираємо, як ми збираємо і так далі, і тому подібне. В 23-му році Законом 3511 була ця вся процедура вдосконалена, надано накінець-то в тому числі на нашу пропозицію, щоб це була законодавча норма, повний доступ до досьє Громадській раді доброчесності, Громадській раді міжнародних експертів і іншим органам. Наразі це ще один такий допоміжний орган – це Експертна рада, яка буде займатися конкурсом до вищих спецадмінсудів. Тому правила наповнення досьє є, але ми, безумовно, готові включитися в роботу, якщо, на думку когось, треба щось вдосконалити. І ми рухаємося до діджиталізації, до оцифрування цього досьє. Це стосується і досьє суддів, і досьє кандидатів.

Стандарт доказування в кваліфіоціюванні на відповідній займаній посаді. Так само як в 3511 Закону, коли були вдосконалені, чіткіше прописані норми, які стосувались кваліфіоціювання на відповідній займаній посаді, зокрема стосовно участі або неучасті пленарного складу ВККС, це породило проблему, про яку Расім Шагінович написав, що вона була спочатку в одну сторону вирішена Верховним Судом, потім другу проблему.

Тому зараз, якщо говорити про необхідність удосконалення стандарту доказування в процедурах кваліфіоціювання на відповідній займаній посаді, треба серйозно зважити на ризик того, що потім в результаті оскарження суд ухвалить, що це нова процедура. Тобто змінювати правила по ходу гри треба максимально обережно.

І вернусь до практики Верховного Суду і масиву рішень ВККС і ВРП. Мені здається, там стандарти доказування і можна ще справ увільнення, там має бути достатньо суттєва кількість чітких переконливих доказів. Можемо про це говорити, але вводити

прямо новий стандарт доказування в процедурі, яка у великій частині вже завершена, я би робив це максимально обережно.

Стосовно оскарження, знову ж таки Велика Плата Верховного Суду і КЦС ВС, мені здається, їм більше ніж вистачає процедур оскарження наших рішень. Тобто четвертий пункт, який говорить про, можливо, невмотивованість рекомендацій ВККС про призначення або про звільнення, він працює дуже активно. Верховний Суд висловлюється з приводу того, яким чином варто нам тлумачити законодавство.

По алгоритму збору інформації, він є, працює. Буквально недавно комісія ухвалила черговий локальний акт, яким вдосконалено і чітко прописано. Зокрема у нас голова має хороші робочі зв'язки з НАЗК і з урахуванням досвіду НАЗК врегульовано алгоритм того, яких осіб серед близьких осіб або членів сім'ї ми перевіряємо, за яких підстав, у яких випадках і за допомогою витягів з яких реєстрів. Якщо є пропозиції вдосконалити, ми готові. Але мені здається, що треба подивитися на ту, як вона зараз працює.

З приводу посилення спроможності ГРД. Це є в дорожній карті, це тривала дискусія, але треба мати на увазі, що у вересні минулого року комісія офіційно звернулася до ГРД якраз в межах виконання дорожньої карти з пропозицією подати своє бачення, тому що ми хотіли би процеси вдосконалення діяльності ГРД зробити максимально комфортними для самої Громадської ради доброчесності. Ми запитали, яким чином рада бачить удосконалення своєї діяльності в розрізі роботи секретаріату, і наскільки я пам'ятаю, офіційною позицією ГРД на той момент, я не чув, щоб вона змінилася, було те, що секретаріат працює, він сформований так, як він сформований за допомогою проєктів міжнародної технічної допомог. І позиція ГРД на той момент полягала в тому, що ніяких змін не треба. Ми завірили, що ми залишаємося відкритими, готовими для діалогу. І якщо у ГРД буде позиція, що треба все ж таки врегулювати питання секретаріату, мені здається, що рано чи пізно ми до цього прийдемо, але станом на цю секунду треба враховувати позицію ГРД. Вона, мені здається, полягає в тому, що у них в контексті секретаріату все працює нормально.

Знову ж таки декілька сотень досьє суддів і кандидатів за останній рік-півтора передано на обробку ГРД разом з тим всім масивом інформації, ми вживаємо заходів захисту цієї інформації. І за результатами опрацювання цих досьє ГРД ритмічно, можливо, не так швидко, як би нам хотілося, але системно надає нам інформацію, висновки, які враховуються в конкурсних процедурах. Тобто все працює, вдосконалювати, звичайно, все можна.

Стосовно 2.1.8.2. Введено додаткові механізми забезпечення довіри до процедур суддівської кар'єри. Ми тільки за, єдине, що якби ми подумали, які це можуть бути додаткові механізми, оскільки ми і так зранку до вечора в ютубі в прямому ефірі і колегії, і пленарний склад засідає, а потім це саме відбувається на рівні ВРП. Тому ще раз кажу, якщо треба з нашого боку аналіз того, яким чином все відбувається, ми готові його надати, він і так є, але, якщо вдосконалити, були би раді розглянути конкретні пропозиції щодо вдосконалення.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

НАЗК стосовно цього. Ви почули, що багато з того, що тут написано, окрім дуже політкоректної фрази, що вдосконалювати, пане Віталію, завжди щось можна. Що багато з того, що тут написано, воно вже реалізовано. А нащо ми пишемо, що щось треба ввести, якщо воно у нас працює?

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую, Денис Вячеславович. Власне, ми виходили частково із тих позицій, які у нас ще формулювалися в жовтні, листопаді минулого року, коли ми змістовно і предметно обговорювали в тому числі і ВККС. І, власне, і наразі ми в листі від ВККС не бачили зауважень щодо цього пункту. Ми готові працювати з новою інформацією особливо в контексті опису проблеми і в контексті в тому числі очікуваного результату першого.

Буквально кілька фраз, тому що не буду ...*(Не чути)* тому що, мені здається, що пан Віталій дуже комплексно розкрив питання. Щодо стандарту доказування, наскільки я розумію, що стандарт доказування зараз визначений актами Вищої кваліфікаційної комісії суддів. Ідея була в тому, чи не слід було би стандарт доведення закріпити на рівні закону. Тому що сьогодні один склад Вищої кваліфікаційної комісії, сьогодні одні підходи до процедури їхньої доказовості, завтра можуть бути інші, тому чи не слід було би зробити його більш стабільним? Знову ж таки, я маю на увазі стандарт доведення не в межах кваліфікаційної процедури як інструменту по суті добору.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пан Віталій, у вас рука піднята. Чи це з минулого разу? Зрозуміло.

Щодо Громадської ради доброчесності, можу сказати, що свого часу ми теж мали пропозиції щодо змін до правового регулювання на підсилення Громадської ради доброчесності. Можу сказати, що і позиція була і наших міжнародних партнерів, і Громадської ради доброчесності, що все добре, нічого не треба, все працює добре.

СТЕФАНЧУК М.О. Денисе Вячеславовичу, дозвольте? Рука піднята.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, прошу, Микола Олексійович.

СТЕФАНЧУК М.О. Шановні колеги, от у мене виникає таке логічне запитання. У нас є... ГРД, ради доброчесності, етичні ради, їхні секретаріати, от вони всі мають доступ до досьє кандидатів: НАЗК, ВККС, ВРП. А суб'єкти призначення можуть ознайомлюватися з досьє кандидатів чи ні? Чи це, як вже сьогодні говорилися, це великий секрет, мають суб'єкти призначення діяти тільки по тих матеріалах, які їм надаються? От ці зміни у законодавстві, як ви вбачаєте, чи повинні суб'єкти призначення мати повний доступ до досьє? Тому що вже навіть секретаріати всіх оцих дорадчих груп, вони мають доступ, а суб'єкти призначення доступу до досьє не мають і починають обирати кандидатів наосліп.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я так розумію, Миколо Олексійовичу, це ви у контексті добору Конституційного Суду.

СТЕФАНЧУК М.О. Я в загальному.

КАЛМИКОВ Д.О. Якщо це питання до мене, на мою суб'єктивну думку, суб'єкт призначення обов'язково повинен мати доступ до всіх матеріалів включно зі суддівським досьє, оскільки він в першу чергу, на щастя чи на жаль, нестиме і політичну, і не тільки, відповідальність за своє призначення. Тому, на мою думку, обов'язково.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Чудово. Тут у нас повне співпадіння.

Добре. Єдине уточнення. Коли ми говоримо про розширення спроможності Громадської ради доброчесності, чи вірно я зрозумів, що мова йде про унормування діяльності секретаріату Громадської ради доброчесності, який зараз формується самостійно Громадською радою доброчесності чи кимось іншим, я не знаю, і фінансується

за рахунок теж коштів недержавного бюджету? Бо коли ми питали, чи насправді обговорювали пропозицію фінансування діяльності Громадської ради доброчесності за рахунок коштів державного бюджету, то представники громадської організації одразу сказали, ні, в жодному разі, це неправильно, так не може бути і так далі і тому подібне. Про що ми говоримо в частині посилення спроможності Громадської ради доброчесності?

КАЛМИКОВ Д.О. Насправді у нас тут дуже звужена ініціатива. Ні в якому разі не йшлося про державне фінансування. Йшлося лише про те, що при розробці законопроекту врегулювати, встановити правовий статус секретаріату Громадської ради доброчесності, в тому числі і порядок забезпечення доступу працівників секретаріату, до матеріалів суддівських досьє, кандидатів на посаду судді, зокрема персональних даних які в них вмістяться. В принципі, це все.

ГОЛОВУЮЧИЙ. У зв'язку з цим, просто питання до вас. А зараз отримусь, не знаєте? Ви ж аналізували, проводили. Зараз отримусь секретаріат Громадської ради доброчесності доступ до таких матеріалів?

КАЛМИКОВ Д.О. Наскільки відомо мені, так. Я думаю, тут пан Віталій мені допоможе. Але ідея полягає в тому, що знову ж таки, щоб закріпити це нарівні закону, щоб при зміні відповідних складів ВККС ця гарантія залишалася. Наскільки мені відомо, зараз стосунки між ГРД і ВККС дуже конструктивні. І наскільки я розумію, обидва суб'єкти задоволені цією співпрацею. Ну, принаймні в офіційній зовнішній комунікації.

ГОЛОВУЮЧИЙ. І таке маленьке питання, бо це насправді складне для всіх конкурсних процедур і комісій, нічим не врегульовується. Хто і яких людей набирає до секретаріатів, на вашу думку, як фахової людини? Скажіть, будь ласка, надавати доступ до матеріалів, які містять персональні дані, різні категорії інформації з обмеженим доступом невизначеному колу осіб, зокрема і з огляду на положення Закону «Про захист персональних даних» і інших, бо до інформації з обмеженим доступом відноситься певний перелік інформації. Це правильно?

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую за запитання. Я, наскільки... якщо ви не проти, я його сприймаю персонально як для мене...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я так і запитав.

КАЛМИКОВ Д.О. ...не як працівника Національного агентства.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні.

КАЛМИКОВ Д.О. На мою думку, тут я би трошки ширше пішов. Якщо представник секретаріату має доступ до цих матеріалів, то на нього мають покладатися зворотні обов'язки щодо збереження, запровадження інструментів контролю такого збереження, встановлення відповідальності за незбереження, поширення і так далі. І це не тільки про досьє, це і питання потенційного, скажімо так, радництва самих членів чи будь-якого іншого подібного органу, і низка інших питань. Тому для мене воно, скажімо так, трошки складніше. Або ні або якщо так, то за умови належного дотримання і забезпечення дотримання в тому числі і збереження цих даних.

Якщо ми розбудовуємо інструменти і механізм, які забезпечують, тоді, на мою думку, це допустимо. В іншому випадку, на мою думку, ризики від такого поширення вищі від тих дивідендів, які ми отримаємо, якщо його залишимо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

А тепер переходимо... як ви сказали, допоможе нам Віталій...

_____. Дякую, колеги.

ГОЛОВУЮЧИЙ. В частині доступу секретаріату, да, зараз...

_____. Да. Ми виходимо із презумпції, яка полягає в тому, що всі суб'єкти відповідних конкурсних процедур і кваліфікаційного оцінювання чітко дотримуються вимог чинного законодавства. Чинне законодавство станом на цю секунду дає повний доступ до досьє членам ВККС, секретаріату, відповідним працівникам секретаріату ВККС, членам ГРД, членам *(нерозбірливо)*, членам Експертної ради в нашому випадку. Це прописано не лише на рівні закону, але також на рівні локальних нормативно-правових актів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Іншими словами, правових для отримання...

_____. Ми не втручаємося в діяльність Громадської ради доброчесності. Але ще раз кажу, наші нормативні акти виходять із того, що ми надаємо повний доступ до досьє з урахуванням відповідних технічних обмежень членам відповідних колегіальних органів, які я зазначив.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

2.1.9. Якщо ніхто більше не бажає висловитись, 2.1.9. Процедури позаконкурсних горизонтальних переміщень суддів всередині судової системи є непрозорими та ускладненими, що породжує ризик зловживання ними та неефективні витрати бюджетних коштів.

Якщо можна, одразу позиція ВККС з цього приводу, позиція ВРП, в чому у вас там непрозорі ці конкурси.

САВ'ЮК М.І. Ну, дивіться, насправді, позиція ВРП така, що все прозоро і все зрозуміло, однак просто сама по собі оця кількість переведень, оцих тимчасових відряджень, вона переходить усі розумні межі. Деколи половину порядку денного ВРП займають питання переведення в тимчасове відрядження судді. І це не дуже нормально. Ми розуміємо специфіку, що зараз не вистачає суддів і це є проблема, можливо, цю процедуру можна спростити, там виключити деяких суб'єктів, хто беруть в цьому участь, в тому числі можливо, я не заперечую, щоб, можливо, і ВККС не заперечував, щоб їх виключити з цього процесу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ми це обговорювали. Давайте, колеги, щоб ми на цьому не зупинялись, що ВККС...

САВ'ЮК М.І. Ну, в цілому проблем ми не бачимо, будь-яких ризиків в цій процедурі.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Мова про непрозорість виключно.

ВККС, в чому у вас непрозорість? Получається, у вас непрозорість.

ГАЦЕЛЮК В.О. Дякую. Єдине, що хочу сказати, ми рухаємося відповідно до дорожньої карти в бік зменшення кількості органів і ми є саме тим органом, який хотів би

бути серед із зменшеною кількістю. Ми офіційно про це звернулися, процес іде. У зв'язку з цим ми сподіваємося, що скоро ми з цього процесу будемо виключені. То переформулювати треба оці очікувані стратегічні результати, бо там ідеться про розмежування завдань ВРП і ВККС. Ми виступаємо за те, щоб у нас жодних завдань в цій сфері не було і також готові долучитися. Якщо треба якісь там підстави з урахуванням нашого досвіду врегулювати, правової визначеності може бути трохи більше. Але загалом процедура працює і треба враховувати отой брак вакансій, про який нам з вами пише Європейська комісія, який ми трішки не помітили.

Велика кількість отаких відряджень – це затикання, вибачте, проблем там, де дуже сильно навантажені суди в результаті того, що у нас 70 тільки відсотків суддів зараз працює. І коли ми завершимо, дай бог, конкурсні процедури, ця проблема, я сподіваюсь, зменшиться і тільки ВРП буде опікуватися цим питанням, де все буде ясно, прозоро.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Добре. Маю поставити пряме питання ВККС. Сформульовано, що є непрозорість процедур. Ви з цим погоджуєтесь?

ГАЦЕЛЮК В.О. Не погоджуюсь, мені все зрозуміло. Є оприлюднені нормативні акти, всі процедури відбуваються в прямому ефірі. Мотивація рішень ВККС, вона є в рішеннях ВККС, її можна теоретично оскаржити. Але знову ж таки ми готові до вдосконалення.

ГОЛОВУЮЧИЙ. А це я поняв, це ключова фраза.

НАЗК. До вас...

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую. Денис Вячеславович, по-перше, я сприймаю цю нашу дискусію, її дизайн як такий, що ми приберемо слово «непрозорості». І ми говоримо скоріше і в першу чергу про те, що вона ускладнена. І колеги з ВРП, з одного боку, кажуть, що проблем немає, з іншого боку, пів дня розглядаємо подання. Тому ми якраз про цю проблему, про надмірну ускладненість процедури, велику кількість суб'єктів, що перевантажує орган і перевантажує життя судді, який є суб'єктом, власне, відрядження чи якщо ми говоримо про наступне... *(Не чути)* переведення. Тому ключова пропозиція оптимізувати цю процедуру на користь як органів суддівського врядування та інших органів державної влади, так і на користь самого судді, який буде відряджений чи

переведений. До редагування опису проблеми ми цілком готові і готові пристати на конструктивну позицію.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Бачите, воно ж... це дуже добре. А так ми пишемо, що в нас щось непрозоро, потім нам пишуть, що у нас, ви ж самі зазначили, що непрозоро, навіть Верховна Рада проголосувала, що тут непрозоро, а виявляється, що все прозоро. Нащо ми самі собі ці вставляємо такі формулювання, правда? Це ще й ускладнює голосування, бо воно не відповідає...

2.1.9.3, пункт такий. Процесуальні можливості продовження розгляду. Наскільки це відноситься до Антикорупційної стратегії?

КАЛМИКОВ Д.О. Ні-ні, звичайно, що тут багато, в стратегії, є ініціатив, які не мають, знаєте, такої лінійної. От якщо цього не буде, то буде корупція.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Мабуть, це процесуальні аспекти, да?

КАЛМИКОВ Д.О. Да, це процесуальні...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Якщо воно прибирається, воно не вплине на результат.

КАЛМИКОВ Д.О. На рівень корупції не вплине, але це питання завантаження ефективності діяльності, коли судді доводиться свою ж справу заново розглядати, це виглядає як неоптимальне витрачання суддівського ресурсу.

Тому, на ваш розсуд, якщо ми і закладемо, і якщо потім стратегія може якимось чином допомогти вирішити цю проблему, ми лише – за. Якщо ви вважаєте, що вона за предметом категорично неприйнятна, також готові підтримати вашу пропозицію.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да. Тепер дякую. Давайте щодо того, що дійсно може допомогти.

Дивіться, ставив вам це питання на засіданні Комітету з питань антикорупційної політики і поставлю тут знову, це питання. Скажіть, будь ласка, у нас серед корупційних ризиків для прокуратури чомусь зазначений недостатній рівень грошового забезпечення працівників. Серед судової гілки влади, чомусь такого ризику немає. Чому так сталося, що для одних це вважається корупційним ризиком, а для інших, тим більше судової гілки

влади, це не вважається корупційним ризиком і взагалі жодним чином не знайшло свого відображення, рівень грошового і матеріально-технічного забезпечення судової гілки влади. Чи вважаєте ви все ж таки це дійсно проблемою, яка потребує відображення в Антикорупційній стратегії і відповідних рішень в подальшому?

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую вам за це запитання. Воно насправді засадниче. І коли ми і починали, і завершували вивчення проблеми в сфері правосуддя, я би сказав, що якщо би їх генерально отак от в двох пунктах позначити, то генерально перша найбільша проблема – це якраз незаповненість вакантних посад і відповідно перезавантаження системи. Просто ми цю проблему бачили через призму тих ініціатив щодо полегшення і покращення діяльності ВРП, ВККС і так далі, і так далі.

А друга величезна проблема – це питання належного грошового забезпечення. В першу чергу і обмеження суддівської винагороди через Закони про державний бюджет, який, я вважаю є таким, що суперечить Конституції і порядку їх ухвалення, і питання забезпечення, грошового забезпечення, працівників апарату, які, на мою думку, ще є більш критичними. Тому що рівень грошового забезпечення – це гарантії як мінімум рівня професійності. А від рівня професійності працівників апарату залежить і динаміка, і якість проведення відпущення правосуддя. А з іншого боку, це також значною мірою гарантія зниження, суттєвого зниження корупційних ризиків і зниження загалом корумпованої системи.

Тому, на мою особисту думку і як заступника голови, і Національного агентства в цілому належне грошове забезпечення працівників судової гілки влади і, зокрема, апаратів і суддів є абсолютно важливим, визначальним. І ці питання в проєкті стратегії піднімалися не тільки в контексті суддів, а і в контексті прокурорів, і в контексті працівників освіти, наприклад. У них там ситуація ще гірша. Їм законом давно встановлений один рівень винагород, і багато років платиться зовсім інший, в кілька разів нижчий.

Інше питання, що ми як орган виконавчої гілки влади ми зобов'язані діяти в межах та у спосіб, передбачений Регламентом Кабінету Міністрів України, який зобов'язує нас будь-який проєкт узгодити з усіма міністерствами та іншими заінтересованими органами. І Міністерство фінансів, будучим одним з ключових міністерств і маючи звичайно належний голос і на урядовому комітеті і під час погоджувальних процедур, переважно просило, м'яко кажучи, в межах погоджувальних процедур прибирати практично всюди, була позиція прибрати всюди будь-які положення, які можуть збільшити витрати

державного бюджету, що, зокрема, обґрунтовувалося ситуацією воєнного стану і значним дефіцитом державного бюджету.

Десь, от як у вашому випадку з прокуратурою, так сталося, я навіть вже і не пам'ятаю, бо цей процес був майже пів року тому. Або Міністерство фінансів вирішило не звертати настільки увагу, або під час урядового комітету вдалося зберегти. Тобто це отой виняток, який зберігся із системного підходу. Ми як розробник, ще раз хочу підкреслити, якщо комітет підтримає або ініціативно в своєму висновку висловить цю пропозицію щодо належного забезпечення фінансового, ми на комітеті при опрацюванні і напрацюванні проєкту, де я вам обіцяю, що ми підтримаємо цю ініціативу, і я сподіваюсь, що, можливо, і Анастасія Олегівна, колеги з профільного комітету також будуть готові підтримати цю ідею.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо за вашу чітку позицію.

Так, рука піднята. Вища рада правосуддя, а потім Державна судова адміністрація.

САВ'ЮК М.І. Дякую. Вища рада правосуддя вважає, що ми окремо виділили цей момент. Дійсно, без фінансування говорити про будь-які там позитивні зміни, які можуть відбуватись в подальшому, що ми щось там плануємо, неможливо. Зараз просто катастрофічне недофінансування судової системи, це все призводить до тих процесів, які відбуваються, особливо в кадровому наповненні судів, і це навіть мова іде не про суддів, який тут звичайно недобір, і це проблема. Однак секретаріат, це взагалі вже доходить до тієї межі, що практично немає ні секретарів судового засідання, ні помічників, і говорити про будь-які позитивні речі, які би закладались там на роки наперед, до 30-го року, без цих речей взагалі неможливо. Тому ми вважаємо, що це лєвова така частка, яка має бути присвячена, це саме фінансуванню судової системи, бо так ми далеко не заїдемо. Насправді в нас все те, що ми плануємо, ми будемо нашоувуватись на цю ситуацію з фінансами і з цим всім, що ми просто не будемо мати, де і кого реформувати і кудись іти, бо це надзвичайно велика проблема.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, почули.

ДСА, рука була піднята.

_____. Ще раз добрий день всім. Я повністю підтримую ті висловлювання, що стосуються саме цієї теми. Державна судова адміністрація надавала письмові свої пропозиції стосовно того, що в розділі 2 ця проблема існувала, вона була зазначена і так само були зазначені очікувані стратегічні результати.

У своєму зверненні ми наводили статистику по фінансуванню судової системи, починаючи там з 21-го, з 17-го року, діапазон фінансування від потреби є таким, що від 42 до 60 відсотків. Повністю погоджуюся з тим, що не можна говорити про якість без належної кількості необхідних фахівців, якісних, професійних. Не можна говорити про швидкість вирішення питань, в тому числі в рамках судових процесів, без належної кількості помічників, секретарів і так далі.

Слушне і дуже влучне висловлювання пана Дмитра про те, що це дійсно запобіжник... запобігання корупційної складової. Про це наголошено і в Конвенції ООН проти корупції, про це є і у висновках GRECO. Тому дякую за розуміння цієї ситуації. І дякую за те, що ця проблема, бажано було б, так само зафіксовано в цій антикорупційній нашій політиці.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Справді, наскільки мені відомо, і це підтверджено було і тут на засіданні, на засідання антикорупційного комітету, де ми розглядали в первісній версії стратегії, наскільки мені відомо, якщо не так, НАЗК можете поправити, це питання було. Це питання було, це важливо розуміти, я думаю, всім, хто присутні на комітеті, і представникам суддівської спільноти так само, що розробники стратегії це бачили і пропонували це. Я думаю, що ми поправимо це, і це має бути обов'язково в стратегії антикорупційній як в одному з засадничих документів.

Ще одне системне питання. Скажіть розробники, ми вже уряд не дуже запитуємо, думаю, вони з усім погодяться, аби проголосували. Дивіться, як так сталося, що Вищий антикорупційний суд у нас опинився не в розділі судової системи, а в антикорупційній? Конституцію ніхто не змінював, ми нещодавно спілкувались, теж були на засіданні Вищий антикорупційний суд. Начебто вони ідентифікують себе частиною судової системи. Мені здається, що наратив про те, що це є частиною іншої якоїсь структури, він не йде на користь здійсненню правосуддя, може ставити під сумнів навіть об'єктивність при розгляді справ ВАКС. Але це моя суб'єктивна точка зору. І от формат цієї

Антикорупційної стратегії поданого урядом законопроекту чомусь це теж також підтверджує. З якою метою?

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую за запитання. Ну насправді відповідь, вона менш засаднича, скільки формально-юридична, я би сказав. У червні 2022 року почався наш процес комунікації з Європейською комісією з точки зору вироблення перших спільних позицій щодо подальшого євроінтеграційного руху, почався переговорний процес і зокрема почалася розробка. У вересні ми поїхали, як ви знаєте, на переговори, якщо не помиляюся, 18 вересня 2022 року. Чому я про це розповідаю? Що на цих первинних етапах, коли велися переговори по переговорному розділу 23, 24, в розділі 23 є окремий підрозділ «Запобігання протидії корупції», я колегам з Європейської комісії неодноразово пропонував всі ініціативи, які стосуються інституційної стійкості, розбудови і так далі Вищого антикорупційного суду, перенести в 24 розділ і розглядати їх у контексті загалом судової гілки влади.

До речі, так само, як про ініціативи, наприклад, про протидію зловживання процесуальними правами. Процесуальними правами зловживають не тільки у ВАКС, м'яко кажучи, і так далі. На численні мої ініціативи перенести у більш логічно системні місця мені було, на жаль, відмовлено. І в сучасній дорожній карті або мапі бенчмарків, якщо ви звернете увагу, інституційний розвиток ВАКС вмонтований в розділ 2 «Боротьба з корупцією», вибачте, підрозділу 2 розділу 23. І от оскільки одним з етапів зокрема розробки стратегії є, до речі, узгодження її проєкту і опрацювання Європейської комісії, це відбувалося у січні-лютому цього року, і відповідно те, що одним із фундаментів розробки стратегії є так само переговорна позиція і дорожня карта, то ми ініціативи щодо Вищого антикорупційного суду, слідуючи логіці побудови 23 розділу і включення ВАКС у підрозділ боротьби з корупцією, включили у підрозділ 1.10, який називається «Антикорупційні інституції», де у нас зараз там НАЗК, НАБУ, САП і ВАКС.

Разом із тим, якщо з вашого боку є ініціатива про перенесення тих ініціатив в розділ 2.1, ми цілком готові підтримати і вважаємо цей крок системним і стратегічно правильним з точки зору навіть систематизації і позиціонування читачу як ми бачимо Вищий антикорупційний суд, його діяльність і так далі, що це єдиний і належний елемент загальної системи судоустрою.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Почули відповідь.

Немає, бачу, ні питань, нічого. Ми могли б проходитись по окремих процедурах, окремих етапах чи очікуваних результатах, але, здається, ми зможемо висловити свою позицію і так.

У нас ще є розділ – адвокатура. Чи є у нас зараз представники Національної асоціації адвокатів України? Ну, Міністерство юстиції бачу. Чи є представники Національної асоціації адвокатів України?

_____. Так, є.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Є, чудово. А чи є у нас голова профільного підкомітету Володимир Антонович Ватрас зараз на зв'язку? Володимир Антонович? Бачу, що є. Володимир Антонович, можете включитись, є керівник профільного підкомітету по цьому розділу.

ВАТРАС В.А. Доброго дня, шановні колеги.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я дещо вам передам, дам можливість по цьому розділу більше модерувати.

ВАТРАС В.А. Якщо ви дозволите, у мене буде короткий виступ, а далі вже потім по пунктах безпосередньо, що стосується розділу, присвяченого адвокатурі.

Шановний пане голову, шановні колеги, перший пункт предмету відання нашого комітету – це оцінка відповідності законопроектів Конституції України. Саме крізь цю призму пропоную розглянути три проекти антикорупційної стратегії. Стратегію як таку я підтримую, але підрозділ 2.3 – адвокатура та правнича допомога змістовно тотожний в усіх трьох проектах: 15230, 15230 з позначкою 1 і 15230 з позначкою 2 конституційно перевірку не витримують.

Наведу три аргументи. Перший, сім очікуваних стратегічних результатів підрозділу 2.3.1.1, 2.3.5.1 регламентують внутрішнє життя професії, спосіб голосування адвокатів, ротацію та обмеження перебування в органах самоврядування одним строком поспіль, розподіл повноважень між Радою адвокатів України і радами адвокатів регіонів, формат кваліфікаційного іспиту, системи підвищення кваліфікації, склади дисциплінарних проступків і санкції, кошториси, закупівлі та аудит коштів, що формуються з внесків

самих адвокатів. Тут немає ані публічних коштів, ані публічних функцій, ані суб'єктів декларування – жодної точки дотику з предметом Закону «Про запобігання корупції».

Друге. Стаття 131 з позначкою 2 Конституції встановлює: «Незалежність адвокатури гарантується, засади організації діяльності адвокатури визначаються законом». Передбачаю заперечення «стратегія затверджується законом, отже парламент діє в межах повноважень», воно не спрацює. Конституція уповноважує закон визначати засади, базові принципи, а не операційні деталі виборчих процедур, навчання та кошторисів. Гарантія ж незалежності є змістовним обмеженням і для законодавця, навіть ухвалюючи закон парламент не в праві вирішувати замість професійної спільноти те, що становить сутність самоврядування.

Другий сенат Конституційного Суду України в Рішенні від 10 вересня 2025 року № 4-р25/2025 підтвердив, що адвокатура України є не державним самоврядним інститутом, а повноваження Ради адвокатів України ухвалювати рішення обов'язкові для всіх адвокатів і відповідають Конституції. Внутрішнє нормативне упорядкування професії – це сфера самоврядування.

І по-третє, НАЗК уповноважене розробляти проєкт стратегії, пункт 2 частини першої статті 11, стаття 18 Закону «Про запобігання корупції». Але предметні межі антикорупційної політики визначені тим самим законом і це публічна сфера. Логіка, де можливі зловживання, там і антикорупційна стратегія не має меж, з нею до стратегії можна включити внутрішній устрій будь-якої самоврядної професії чи громадського об'єднання. Частина друга статті 19 Конституції такого підходу не допускає.

Для збалансованості адвокатура насправді ніколи не просила і не просить імунітету. Зловживання конкретних осіб переслідується на загальних підставах, а вдосконалення професійного закону можливе у профільному законодавчому процесі в межах відання нашого комітету за участю Національної асоціації адвокатів України та інших професійних спільнот.

Тому, власне, особисто моя позиція полягає в тому, що у висновку комітету слід зафіксувати, що підрозділ 2.3 «Адвокатура та правнича допомога» не відповідає статтям 131 з позначкою 2 і 19 Конституції України. Та рекомендувати головному комітету виключити його під час підготовки тексту до першого читання.

Функцію конституційної оцінки Верховна Рада поклала саме на наш комітет, і саме в таких випадках вона має бути виконана. Незалежність адвокатури – це привілей професії. Не привілей професії, а конституційна гарантія права кожного на захист, у тому

числі від самої держави. Виключення підрозділу 2.3 не послабить антикорупційну політику, а збереже її в конституційних межах.

Ось така позиція, шановні колеги, стосовно розділу, який стосується адвокатури.

Власне те, що стосується прокуратури, те, що стосується судової влади, безумовно, воно має бути предметом Антикорупційної стратегії. Що стосується незалежних самоврядних інституцій, ну, вибачте, де ви тут бачите корупцію і де ви плануєте їй запобігати? Ну, в мене такі виникають певні питання з цього приводу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Прошу, пан Дмитро.

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую, колеги. Дякую, за позицію і пропозиції до комітету. Я спробую дуже коротко.

По-перше, я би хотів звернути увагу, що Національне агентство, по-перше, не ухвалює жодних рішень, власне, як і уряд, у сфері адвокатської діяльності, організації адвокатської діяльності і так далі.

По суті, що здійснили Національне агентство і уряд? Ми дозволили собі з огляду на те, що сфера правосуддя потрапила в число 16 найбільш вражених корупцією, виконати свій обов'язок, вивчити три невід'ємних, триєдиних елементи системи правосуддя: судоустрій, прокуратура і, власне, адвокатура. Це наш обов'язок згідно в тому числі міжнародних зобов'язань і низки документів, які визначають потребу вивчення. Вивчивши ці проблеми ідентифіковані, ми виклали ці дослідження, вони є в нас на сайті, ми готові поділитися з колегами з комітету. Тобто все, що зробило Національне агентство, це провело дослідження вивчення проблем у цій сфері.

Друге. В цих же дослідженнях представила варіанти вирішення цих проблем і представила їх навіть не на вирішення уряду, а на вирішення винятково парламенту. Тобто ми маємо надзвичайну, просто надзвичайну повагу до органів адвокатського самоврядування і загалом цієї сфери. Ми вважаємо, що ця професія має бути максимально незалежною від органів виконавчої гілки влади. Але правові засади організації діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності, як і будь-якої іншої сфери суспільного життя, визначає парламент, який черпає владу безпосередньо від народу. Парламент забезпечує правовий порядок в усіх сферах, в тому числі визначає основи правопорядку і межі, зокрема, адвокатського самоврядування, саме парламент.

Тому все, що ми зробили, це представили в проєкті стратегії ці проблеми. Ми готові представити цю аналітику. Представили вам, з нашої точки зору, найкращий варіант вирішення. При цьому в подальшому при розробці державної антикорупційної програми ми плануємо розробити заходи, жодним з виконавців яких не буде жоден орган, крім Міністерства юстиції і лише в частині розробки проєктів законів, залучення до них адвокатської спільноти комітету та інших заінтересованих осіб. І відповідно після необхідних процедур ці закони, якщо ваш комітет і парламент в цілому буде вважати правильними, зроблять зміни в правовий порядок. Сама Антикорупційна стратегія, навіть коли вона стане законом, не містить жодної норми прямої дії. Це візійний документ про те, куди слід рухатись.

Тому це наше від нас до вас результати нашого аналізу, тих проблем. Я думаю, я сподіваюся, що вони вам відомі ті проблеми, які окреслені, особливо перша. Якщо ви готові закласти цей вектор, а він, до речі, цей вектор на 95 відсотків визначений вже і нашою переговорною позицією, зокрема проміжними ключовими показниками, зокрема такими як 23.3.3, і він на 95 відсотків відображає ті ініціативи, які закладені у проєкті стратегії. Тому, якщо ми, точніше, не ми, якщо Верховна Рада України і ваш комітет хоче вирішувати ці проблеми і відповідно паралельно рухатися євроінтеграційним шляхом, то, будь ласка, це від нас вам пас. Ми як розробник абсолютно переконані у наявності цих проблем і суттєвих насправді наслідків, в тому числі корупційних. Ми бачимо останні місяці, ви бачите і затримання, і обвинувальні акти, і засудження адвокатів, які в тому числі відіграють роль і посередників, й інші ролі, на жаль, у недоброчесній поведінці або судьями, або зі сторонами процесів і так далі. Але зараз не про це. Зараз про те, що адвокатура є невід'ємним елементом правосуддя, а правосуддя – це імунна система нашої держави.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Позиція Національної асоціації адвокатів і потім Мін'юст.

ГВОЗДІЙ В.А. Дозволите, так?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, прошу.

ГВОЗДІЙ В.А. Шановний пане голову, шановні народні депутати, шановні присутні! Валентин Гвоздій – заступник голови Ради адвокатів України Національної

асоціації адвокатів України. По-перше, дякую за запрошення і можливість сьогодні висловити позицію нашої професійної спільноти, яка об'єднує без винятку всіх адвокатів України. Якраз до предмету відання вашого комітету, як було вже сказано, належить оцінка відповідності законопроектів саме Конституції України – нашому Основному Закону. Адвокатура просить комітет здійснити таку оцінку якраз щодо підрозділу 2.3 за назвою «Адвокатура та правнича допомога», який у незмінному, я підкреслюю, вигляді присутній у всіх трьох законопроектах, які сьогодні згадувалися. Позиція професії консолідована і вона є закріплена рішенням Ради адвокатів України від 31 грудня 2025 року номер 158. Зводиться вона до того, що цей підрозділ суперечить статті 131-2 Конституції і на думку адвокатури має бути виключений. Ми, звісно, вас про це інформували у письмовому вигляді, так само, як інформували Президента України та уряд.

Наведу три обставини, які, на нашу думку, мають бути враховані шановними народними депутатами при розгляді цього питання.

Перше. Усе, що охоплює розділ 2.3, наприклад, вибори органів самоврядування, кваліфікаційний іспит, підвищення кваліфікації, дисциплінарна практика, кошториси, аудит – все це існує коштом наших внесків, самих адвокатів без бюджетних коштів і без будь-яких публічних функцій. Це внутрішня організація, підкреслюю, недержавного самоврядного інституту. Статус наш такий підтверджений відповідним Рішенням Конституційного Суду від 10 вересня 25-го року. Об'єктом державної антикорупційної політики в розумінні НАЗК, як вони це бачать, я вже сьогодні цілий день з вами провів, я послухав, такий інститут бути, звісно, не може.

Друге. Підрозділ підготовлено без консультацій з Національною асоціацією адвокатів України, яка за статтею 45 Закону про адвокатуру об'єднує всіх адвокатів України. Захід 30 грудня 25-го року, представлений як громадське обговорення, відбувся без належного представництва професії, це заявляю відповідально. І його результати не можуть змінити, замінити чи підмінити консультації з адвокатурою. Взагалі я закликаю, користуючись таким майданчиком, припинити здійснювати мімікрію і підміну інституту адвокатури особами, які мають статус адвоката. З таким же успіхом можна в Кабінеті Міністрів посадити будь-якого громадянина з вулиці, сказати, що члени Кабінету Міністрів, вони ж громадяни України, то чому вони тут не можуть сидіти? Але чомусь там сидять міністри, яких туди призначили за відповідною процедурою.

Адвокатуру не може представляти конкретний адвокат з вулиці, адвокатуру представляє Національна асоціація адвокатів України. Запам'ятайте це. І тим більше не

можуть представляти громадські організації, якісь там гоп-стопери і тому подібні, які закликають. До речі, вони запросили Асоціацію правників України, Президент якої публічно закликає не вступати до Європейського Союзу, заборонити всі якісь європейські цінності, ввести смертну кару і так далі. Це не викликає у вас посмішку як мінімум, але, безперечно, цією організацією підмінюють адвокатуру мімікуючи під національну асоціацію.

Тепер щодо мандату НАЗК, коли вони над ним працювали. Сьогодні дуже було багато референсів до документа дорожньої карти. Так-от, я хочу сказати, що повноваження НАЗК зосереджено в блоці два – антикорупційна політика, запобігання корупції. Два завдання стосуються гармонізації, в першу чергу антикорупційного законодавства зі стандартами GRECO, OECD, UNCAC та acquis ЄС, забезпечення власної незалежності, ресурсоспроможності, підзвітності, конфлікту інтересів і так далі. Жодне із цих завдань не поширюється на адвокатуру як на об'єкт регулювання.

Суттєвий нюанс: у самому адвокатському блоці дорожньої карти присутні заходи антикорупційного та прозорісного характеру, які можна такими з натяжкою назвати, це щорічна аудитована фінансова звітність, органи самоврядування прозорі, дисциплінарні та конкурсні процедури, підзвітність. А, до речі, для правильного розуміння, це не підзвітність перед державою, підкреслюю це. Однак їх такі повноваження згідно тієї ж дорожньої карти, яка затверджена урядом, покладено саме на Мін'юст, Верховну Раду та на саму Національну асоціацію адвокатів України як виконавців підготовки змін до профільного закону, який регулює діяльність адвокатури, а не на НАЗК.

Тобто антикорупційна складова щодо адвокатури у дорожній карті є, але вона поза мандатом НАЗК, оскільки ми є незалежним державним інститутом. І дійсно правильно зараз сказав представник НАЗК, що рамково парламент встановить, я переконаний в цьому, ці моменти, коли до цього дійде черга у профільному законі.

Третє і останнє. У кримінальному процесі держава і адвокат – процесуальні опоненти. Вдумайтесь! Да, вони частина правосуддя. Але ми процесуальні опоненти з державними структурами, такими, як суддя, прокурор. Ми захищаємо громадянина, людину від позитивного примусу держави. Тому ми маємо бути незалежні і позбавлені будь-якого тягаря впливу на нас зі сторони державних органів. А саме це пропонується цією антикорупційною стратегією. Коли органи влади визначають для сторони захисту виборчі процедури, дисциплінарні механізми, фінансовий контроль, виникає, безперечно, конфлікт інтересів, несумісний зі стандартами Ради Європи, які викладені у відповідних рекомендаціях, Конвенцією про захист професії адвоката, яка ще не ратифікована

державою, але яка підписана Україною як дороговказ 13 травня 25-го року. Про дану ситуацію нами також надано інформування офіційно в органи адвокатських асоціацій та правничих товариств ССВЕ в Європі, щоб вони відслідковували цю ситуацію.

Забігаючи наперед, після проведених консультацій з ССВЕ в жодній країні Європейського Союзу нічого подібного немає. Адвокатура не уникає змін і готова працювати над удосконаленням профільного закону в межах парламентської процедури. Ми просимо комітет у своєму висновку констатувати чітку невідповідність підрозділу 2.3 Конституції України та рекомендувати його виключення з тексту, що буде готуватися до першого читання, який би це не був законопроект.

Розгорнутий наш правовий висновок національній асоціації ми надавали. Ми готові і надалі включитись в цю роботу. Також готові бути частиною робочої групи, яка буде створена. І я звертаюсь ще раз до НАЗК, ви знаєте, як нас знайти. Непотрібно нас блокувати від цих процесів, а потім гарними словами тут парити сьогодні на цьому засіданні, які ви молодці, все зробили, щоб ми були залучені. Давайте правду скажемо. Ви нас не залучили. Ви сховали від нас цю роботу. Ви нас за два робочих дні запросили на презентацію, а на самій презентації навіть не дали нам слово. Оце правда, яку я хочу, щоб знали народні депутати. І це не повинно так бути. Ми не є якісь вигнанці. Якщо ви говорите однією рукою, що ми є частиною правосуддя, відносьтесь, будь ласка, до нас з відповідною належною повагою. А маніпулювати, кого там де ловлять за які хабарі, так, вибачте, будь ласка, ловлять на хабарах кожен день, слава богу, представників різних професій. Чому ви сьогодні цим маніпулюєте? Ви хочете звинуватити адвокатуру в тому, що конкретний адвокат десь там вступив в злочинний зговір з якимось суддею, і вони разом вчинили злочин? До чого цей коментар сьогодні непрофесійний, на мою думку?

Ми відкриті до професійного діалогу. Але, коли я чую як юрист, як заслужений юрист України чую, що давайте ми зробимо так, якщо хтось щось там не вибрав чи не сформував, то цей приз переходить до іншого призначаючого суб'єкта. До чого ці розмови, коли у нас Конституція чітко сьогодні врегульовує цей процес? А те, що у нас сьогодні війна і наш з'їзд, який ми скликали, ми не проводимо з безпекових міркувань, то ми можемо вам в робочому порядку розказати і нагадати, як законом врегульовано сьогодні це. Буде змінено закон, буде забезпечена безпека, ми проведемо з'їзд. І непотрібно нас, будь ласка, зрівнювати з судьями чи ще з кимось, де там 50 людей, чи скільки вас там делегатів збирається, до 100 точно, я думаю, напевно, якщо я неправий, поправте. Безпеку забезпечити для 100 людей і безпеку забезпечити майже для тисячі людей не тільки на самому з'їзді, а на всіх конференціях, які сьогодні прописані в законі

чітко. І сьогодні звучать маніпуляції про електронне голосування і так далі. Так давайте ми зробимо електронне голосування для вас, нехай всі громадяни України через Дію голосують, вибирають вас, всіх працівників НАЗК давайте ми будемо голосувати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте ми по темі.

ГВОЗДІЙ В.А. Дякую. І я хочу на завершення свого виступу сказати, що захист незалежності адвокатури – це, звичайно, треба пам'ятати захист права кожного на професійну правничу допомогу, яке гарантує стаття 59 Конституції України. Тому свою позицію ми озвучили.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Мін'юст.

КРАВЧЕНКО Л.М. Доброго дня, шановний голову, шановні народні депутати. Заступник міністра юстиції Кравченко Людмила. Міністерство юстиції в силу повноважень, якими наділено відповідно до законів і актів уряду, і Конституції, брало участь саме в експертизі проєкту акта і не залучене до написання, оскільки це не наша компетенція. При здійсненні цієї експертизи Міністерство юстиції виходило з того, що аналогічні завдання, поставлені перед урядом України і в тому числі перед Міністерством юстиції як його частиною, міститься в дорожній карті в розділі адвокатури, які фактично перекликаються із тими рамковими завданнями, які є в антикорстратегії. Зараз над проєктом, якого ми працюємо, зокрема з Комітетом правової політики, підкомітетом, над тим, щоб на IV квартал 2026 року вийти із законопроєктом, врегулювання якого передбачає дорожня карта, саме розділ правосуддя.

І тому враховуючи, що ми говоримо про рамковий закон, який потім матиме і план заходів, і окремі завдання для реалізації, ми працюватимемо над тим, що вже вийде за результатами роботи в комітеті саме з урахуванням дорожньої карти. Тому окремих зауважень і пропозицій до цього розділу у нас не було, виходячи з тих завдань, які вже ми маємо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Чи бажає НАЗК?

_____. Хотів би додати, якщо дозволите. Ось, власне, чому особисто моя позиція щодо виключення з Антикорупційної стратегії положень, які стосуються адвокатури. Окремі положення дорожньої карти і окремі положення Антикорупційної стратегії не узгоджуються між собою. І на моє переконання, це ускладнить нам роботу в рамках нашої робочої групи, яка створена Міністерством юстиції і в якій ми працюємо разом з Мін'юстом і разом з Національною асоціацією адвокатів. Тому в процесі цієї робочої групи ми будемо зобов'язані, якщо ми ухвалимо в цій частині Антикорупційну стратегію, робити все в тих рамках, які підготувало нам НАЗК, що не в повній мірі узгоджується з позицією НАУ і з позицією членів підкомітету з питань організації і діяльності адвокатури.

Тому я буду ставити на голосування питання щодо уточнення нашого висновку якраз в частині виключення пункту другого розділу, який стосується адвокатури. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Володимир Антонович.

НАЗК, прошу.

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую.

Я спробую дуже коротко. Дивіться, Національна асоціація адвокатів України – це ціла професійна спільнота, членами якої люди стають одночасно з отримання відповідного статусу адвоката, по суті всі адвокати є членами Національної асоціації України. Реалізує адвокатська спільнота, принаймні відповідно до закону, реалізує свою можливість на самоврядування в першу чергу через з'їзд адвокатів України. Але от біда, з'їзди то не відбуваються. І тому сьогодні від імені всієї 70-тисячної спільноти адвокатів, кілька разів колега повторює, що він представляє 70 тисяч адвокатів і їхню думку про думку щодо ініціатив, як закладено в стратегії, так і міжнародно-правові зобов'язання чи квазіміжнародно-правові зобов'язання України, що ці зобов'язання і ініціативи є такими, що втручаються в діяльність чи якимось посягають з боку Національного агентства. Національного агентства взагалі вже і цій історії немає, проекти вже внесені трьома іншими суб'єктами і знаходяться на розгляді парламенту. Тому мені здається, що було би добре апелювати до самих проблем або їх відсутності. Ну, наприклад, ми 13 років тому подарували адвокатам ілюзію про адвокатське самоврядування і демократію, про те, як вони зможуть самі обирати собі голову, те, що голова обирається на певний термін, є принципи змінності, які будуть реалізовуватись, що

голова може бути не більше ніж двічі підряд, що з'їзд адвокатів скликається з певною періодичністю, але не рідше ніж раз на три роки і так далі, і так далі.

Ми отримали красивий закон, в якому дуже непогано описано і обсяги, і зміст адвокатського самоврядування, тільки реальність інша. Адвокати – не НАЗК, не уряд, навіть не парламент, адвокатська спільнота не має насправді жодного зв'язку з людьми, які сьогодні, зокрема зараз, від імені всієї адвокатської спільноти представляють позицію.

І ще кілька слів. З приводу залученості. Національне агентство демонструє найвищі стандарти з точки зору проведення громадських обговорень. Ми провели, щоб ви розуміли, не багато, не мало, 26 громадських обговорень проєкту стратегії, кожного підрозділу окремо, дотримуючись найвищого стандарту інформування про проведення не менше 14 днів. Щодо кожного підрозділу на сайті та в інших джерелах ми оприлюднили інформацію про проведення. Крім того, на сайті оприлюднювався, оновлювався спеціальний графік проведення обговорень. Крім того, я особисто з власної електронної адреси, з офіційної, офіційно звертався до Національної асоціації адвокатів України з проханням взяти участь. А про те, чи давали слово колегам висловитися, ви можете, шановні колеги, відео в повному обсязі.

І є окремий звіт на 100 сторінок про проведення громадського обговорення з цитуванням всіх абсолютно, навіть часу, ви можете ознайомитись у нас на сайті. Якщо вам буде цікаво, то ви побачите, що абсолютно кожна людина, яка пройшла це обговорення, могла висловитися. Це обговорення тривало понад 5 годин, в ньому взяли участь десятки адвокатів.

Я розумію, що це мімікрія, бо вони ж не відповідають позиції колеги. Це неправильні адвокати. Розумієте, є адвокат...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте ближче до законопроєкту.

КАЛМИКОВ Д.О. Якщо дуже коротко, то пропозиції, які ми представляємо комітету, який зокрема, на мою думку, стане сьогодні випробуванням комітету, запропоновано втілити в життя, вирішити ключові проблеми і одночасно втілити в життя ті ініціативи, які закладені в бенчмарки 23.3.3. Я, з вашого дозволу, його зачитую.

«Україні необхідно вдосконалити та впровадити комплексне законодавство для реформування адвокатського самоврядування з метою посилення управління інституцією, прозорості, підзвітності та професійних стандартів. Реформа неодмінно повинна включати, перше, запровадження чітких та конкурсних процедур вибору на керівні посади

з обов'язковими регулярними виборами. Вдосконалення організаційного управління та фінансової прозорості органів адвокатського самоврядування, включаючи публікацію щорічних звітів, що пройшли незалежний аудит. Можливість скликання з'їзду адвокатів в онлайн-форматі у випадках, коли проведення очних зустрічей є неможливе; запровадження єдиного стандартизованого національного цифрового іспиту для забезпечення рівного доступу до професії та більшої об'єктивності. І нарешті останнє. Посилення безперервного професійного розвитку як складової навчання впродовж життя та забезпечення прозорих справедливих і ефективних дисциплінарних процедур». Ще одним пунктом має стати перегляд та за необхідності вдосконалення правил адвокатської етики і доброчесності для адвокатів та членів органів адвокатського самоврядування відповідно до найкращих європейських практик.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Дві руки підняті. Микола Олексійович Стефанчук, потім Сергій Олексійович Демченко.

Колеги, зверніть увагу, у нас ще два законопроекти, я так підозрюю, що 7033-д ми змушені будемо перенести розгляд, бо відчуваю, що не встигнемо. Але один законопроект, який ми перенесли перший, бо не було від авторів. Я би все ж таки хотів, колеги, давайте ми його розглянемо, просив би колег, це важливий законопроект. Тому, будь ласка, щоб у нас кворум зберігався.

По антикорупційному ми, очевидно, будемо завершувати.

СТЕФАНЧУК М.О. Дуже швидко. Мені не зовсім зрозуміло, яким чином адвокати мають відношення до запобігання корупції? Тому що спеціально підняв Закон «Про запобігання корупції», тут суб'єкти, які є: Президент є, народні депутати є, державні службовці, військовослужбовці багато, багато, багато різних людей, і не знайшов я тут адвокатів. Це професійна спільнота. І в нас зараз виникне дуже такий ризиковий прецедент. Ми зараз почнемо врегульовувати діяльність адвокатів через антикорупційне законодавство, далі завтра ми будемо врегульовувати діяльність медіаторів, післязавтра діяльність, умовно кажучи, там хлібопекарів і так далі, і так далі, і так далі. Це є професійна самоврядна спільнота. Якщо вони беруть участь в якихось конкурсах, от конкретні люди, конкретні адвокати, конкретні особи, звичайно, вони мають підпадати під моніторинг і під контроль. Але говорити про тотальний контроль за усією професійною

спільнотою, ну я не впевнений, чи це правильний шлях зараз, якщо ми декларуємо себе як демократична держава. Мотивація, що вони беруть участь в правосудді? Звісно, у нас експерти беруть участь в правосудді, у нас свідки беруть участь в правосудді. Чи буде до них потім застосований такий самий механізм врегулювання? Це велике питання.

Тому тут, я думаю, треба підтримати Володимира Антоновича і діяти виключно в тій, в тому правовому коридорі, який нам прописала Конституція. Цитуючи нашого вельмишановного колегу Василя Івановича Німченка, завершую вже і скажу: ми ж Комітет правової політики, то давайте будемо діяти по-правовому, щоб потім не виникало ніяких дискусій. І я впевнений, що у випадку, якщо ми приймемо такий неконституційний закон, то перші, хто підуть його оскаржувати, це 70 тисяч адвокатів. А мені б дуже не хотілося, щоб Україна прогриміла на весь цивілізований світ як країна, яка через парламент починає тиснути на професійну незалежну адвокатську спільноту.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Сергій Олексійович Демченко. Дякую, Микола Олексійович.

ДЕМЧЕНКО С.О. Дякую, колеги. Я щиро з усіма колегами завжди. В мене є питання до pana Гвоздія. Він ще присутній?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, прошу.

ДЕМЧЕНКО С.О. Скажіть, будь ласка, от дивіться, у нас, ми зараз по суті обговорюємо, напевно, форму, підхід до снаряду, який використовується чи не використовується спортсменами. Я хотів би от саме не підхід і форму проговорити, а все-таки запитати щодо снаряду. Багато у нас було ініціатив, там Міністерство юстиції займалося, Кабмін складав робочу групу, щоб займатися, є багато звернень, і адвокатів звернень з приводу проведення, не проведення з'їздів. Просто це питання, ці всі проблеми, воно якось от в якійсь незрозумілій невирішеності знаходяться. Яке ваше бачення, можливо, вже є план якийсь, вирішення цієї ситуації, щоб вона не знаходилася в стані невизначеності, по датах, які дії плануються? І, можливо, просто ця перспектива, це якесь планування з вашого боку воно зніме ті питання, бажання з боку НАЗК ці питання обговорювати в Антикорупційній стратегії? Будь ласка, повідомте. Або нічого не планується, також, ну, значить нічого не планується.

Дякую.

ГВОЗДІЙ В.А. Дозвольте?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, прошу.

ГВОЗДІЙ В.А. Дякую. Дякую за запитання.

По-перше, відповідаючи на нього, я хотів би звернути увагу на градус якоїсь ненависті, яка трансліюється як представника НАЗК замість професійного підходу. Це прям мене трошки аж усміхнуло. Я готовий до дискусії з ним. Я думаю, що ми сконтактуємо, пане Дмитре, з вами і спокійно поговоримо. Це перше.

Друге. Відповідаючи на ваше питання, звісно, і пані Кравченко, яка зараз тут присутня, сказала, що ми напрацьовуємо зараз багато різних моментів, і в робочій групі, яка в Мін'юсті, я сподіваюся, запрацює. І є робоча група в національній асоціації дуже широка, куди залучені народні депутати з підкомітету з питань адвокатури. І я хотів би поінформувати, що вона вже завершує свою роботу. І ми готові видати законопроект ближчим часом до вашої, шановні народні депутати, уваги і виконати вимогу дорожньої карти, привести, скажемо, покращити наш законопроект, який, дякую коментарям НАЗК, дійсно є хорошим. Це правильний висновок.

Дякую. Це зніме всі проблеми.

ДЕМЧЕНКО С.О. Найближчий час, це коли, скажіть, будь ласка, пане Валентине.

ГВОЗДІЙ В.А. Це буде залежати зараз від робочої групи. Я не керівник робочої групи.

ДЕМЧЕНКО С.О. Ну ви ж сказали найближчим часом ви бачите. Найближчий час – це рік, два, три?

ГВОЗДІЙ В.А. Я думаю, що це мова йде про місяць, може, максимум.

ДЕМЧЕНКО С.О. Місяць, добре. Так, колеги, давайте в комітеті в нашому, пан Ватрас у нас є, він повністю відповідальна людина за всі питання, що береться. От ми місяць взяли, через місяць ми мусимо отримати ці пропозиції, оцінити і попередньо на комітеті своєму. Або тоді дати своє «фе» з приводу невитримання строків, якщо ці строки будуть невитримані. Я думаю, такий строгий дисциплінований підхід до присутніх тут

представників відповідних з боку нас і до нас безпосередньо він буде зрозумілим усім, в тому числі і представникам НАЗК, і що ми бажаємо ці проблеми не просто обговорювати безкінечно, а надати своє бачення і пропозицію вирішення її. І я сподіваюсь, тоді, в принципі, в стратегії тоді скажуть, що достатньо завершити те, що розпочали народні депутати Комітету з питань правової політики імені Василя Івановича Німченка. З повагою.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. З хорошого бачу, що в нас навіть вже сердечки з'явилися у відносинах між НАЗК і НААУ. Прогрес є.

ГВОЗДІЙ В.А. Ми вам за це дякуємо дуже, пане Денисе.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Якщо серйозно, то місяць, мені щось підказує, що за місяць в цілому проєкт Закону про Антикорупційну стратегію не буде прийнятий, тому час точно є на це..

Так, дивіться, ми завершили, майже завершили обговорення Антикорупційної стратегії і обов'язково маємо розглянути питання законопроєкту, все ж таки те, про що ми говорили, авторства нашого колеги пана Козира і інших народних депутатів. Василь Іванович, бачу, що ви руку піднімаєте.

Я єдине питання, яке скажу, яке ми ще залишили поза увагою, це врегулювання конфлікту інтересів. Да, це один, який там, не пам'ятаю, у мене просто вимкнувся... Не бачу один який, але в частині процесуальних питань. Одне питання, дуже коротко позицію НАЗК почути з цього приводу. І після того, Василь Іванович Німченко, вам слово надам. Там є питання, де врегулювання конфлікту інтересів в діяльності суддів, зокрема процесуальне. Процесуальні, здається, у нас врегульовані Процесуальним кодексом як відвід, самовідвід і так далі. Більше того, є повноваження певні у Раді суддів згідно основного Закону «Про судоустрій і статус суддів».

Що по цій частині хочете сказати? Я думаю, що ми позицію комітету сформулюємо.

КАЛМИКОВ Д.О. Дякую.

Якщо дуже коротко, то наша пропозиція полягає в тому, щоби процесуальний конфлікт інтересів вирішувався в процесуальний спосіб, в тому числі інструментами

відводу і самовідводу, а позапроцесуальний конфлікт інтересів і зокрема питання так званих загальних роз'яснень, тобто роз'яснень регулятивного законодавства покладалось на Національне агентство, власне, як і передбачено законом. На сьогоднішній день згідно із законами права офіційного тлумачення законів не має ніхто, роз'яснення згідно з Законом «Про комітети Верховної Ради України» має право профільний комітет, в даному випадку очолюваний Анастасією Олегівною, а також Національне агентство відповідно до статті 11 нашого профільного закону.

Ну, і загалом роз'яснення рекомендаційного характеру – це повноваження винятково державних органів. Ясно, що орган самоврядування певної професії не може давати роз'яснення, загальне роз'яснення закону. От тут, власне, ми би просили комітет підтримати нас і вирішити оце питання, яке породжує вже багато років дискусію про те, хто ж може надавати роз'яснення, тим більше, що профільний закон наразі, поки що правильно, не наділяє Раду суддів такими повноваженнями, а, власне, по суті визначає суб'єктів, який врегульовує, має важливу роль у врегулюванні конфлікту інтересів.

Це все. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Рада суддів, дуже коротко з цього приводу. Я думаю, що комітет зможе...

САЛІХОВ В.В. Дуже коротко. Це єдине питання, з якого Рада суддів почала переговори з НАЗК. Є певне порозуміння. Дійсно, закон говорить, що ми врегульовуємо конфлікт, а не даємо тлумачення порядку вирішення. Тому я думаю, що ми в змозі обговорити це питання і прийти до єдиної думки з цього.

Єдине скажу, що, якщо я не помиляюсь, був підписаний меморандум, у зв'язку з чим і виникло таке непорозуміння між Радою суддів і НАЗК. Тому на теперішній час є певні проблеми, які, думаю, що до першого читання ми вирішимо скоро.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Чудово. Я думаю, що комітет правильні з цього приводу надасть свої пропозиції.

Василь Іванович Німченко, і будемо переходити тоді до...

НІМЧЕНКО В.І. Доброго дня, шановні колеги. Що це було? Як член Комітету правової політики, що це сьогодні було? Якщо відносно того, що хтось це називає вироблення стратегії, то це не стратегія, це тактика. Я думаю, що дуже влучно сказав наш

колега, голова підкомітету, стосовно того... він один, який бив на конституційність чи неконституційність. Давайте ми подивимося відносно стратегії боротьби з корупцією. Стратегія боротьби з корупцією не вирішується шляхом тактики. Ви розумієте, про що йде мова? Ми сьогодні чули все, починаючи від того, як накинуть уздечку на суддю, як перевірити його родичів. Ви чуєте, це що стратегія? Хіба ми можемо виходити з цього, читаючи рішення Європейського суду чи читаючи рішення Комісії Європейської, верховенство через право.

І де ж тут верховенство права? Це перше питання.

Я думаю, що потрібно було з цього і починати вирішувати, як воно накладається на Конституцію. Тут вели мову про Вищу раду правосуддя. Колеги, я там почув, по-моєму це ще Вища рада правосуддя чи хто... я просто в машині їхав, слухав дуже уважно, іде питання про те, що оцінювати суддю, який іде у відставку. Нормально? Це стратегія? Що за цим стоїть? Перше.

І друге. Вища рада правосуддя – конституційний орган, я хочу вам сказати і нагадати, ви всі знаєте, конституційний орган, і ми якимось нормативним актом, включаючи (*нерозбірливо*) закону, починаємо тлумачити що, Конституцію, чи підмінити Конституцію? Хто дав таке право? На паузу Конституцію ставити? Це ми чули у нас в суспільстві. Хіба так можна, шановні колеги? Я хотів би знати, де зароджувалася оця ідея, навіть ідеологія. Я хочу, почитайте, десь є, був виданий проєкт – Кодекс протидії корупції. Оце я думаю, що от на сьогоднішній день як стратегію боротьби ми повинні вирішити це питання. Він є написаний, проєкт цього кодексу. Оце я розумію, що це стратегія, стратегічне рішення питання.

Слідуюче. Хто сказав, що судова система... Ви ж розумієте, ми топчемося по цій судовій системі, скільки от я себе пам'ятаю, я трішки працював в судах і трішки вже працюю і депутатом. От ми щось там шукаємо, ви подивіться, про що ми вели мову. Візьміть витягніть стенограму і почитайте, що вокруг судів. А що це дало? Громадська чесність, громадський контроль. Та це добре, що громадський контроль. Тут же спеці працювали. Якщо спеці, почитайте, що таке корпоративне право суддів в США. І ви там знайдете, ви попробуйте туди десь комусь щось зробити. Це перше.

І стосовно суддів, щоб до цього більше не звертатись. Конституція застосовує терміни тільки для суддів – незалежний і не підлягаючий будь-якому впливу, я би сказав, будь-який вплив не допускається. Тоді читайте і давайте етимологію текстівки вашої стратегії. Чи є там вплив на суддів? В тому числі починаючи із тих дій, які пропонуються авторами цієї стратегії. Ми повинні забути. І я хочу, знаєте, куди повернути, верніться к

грудневого рішення Конституційного Суду України стосовно такої... що таке судова система, що не дає тлумачення на конституційному рівні якраз розділу правосуддя, і куди вводять, до речі, і прокуратуру. Я хотів би, щоб автори перед тим, як на обговорення кидати, зрівняли, що Конституційний Суд взяв напроч завалив ту ідеологію, яка у нас існувала в державному апараті і в прокуратури, в тому числі і в судовій системі, що так неможливо, це свавілля, це знущання. Так написав Конституційний Суд. А ми сьогодні... Я раз лише почув, а як же на предмет відповідності Конституції. Я вдячний, колеги, голові підкомітету.

Та інші тези, інші параграфи, інші статті, інші пункти. Ми зможемо онлайн вирішити проблему? Це ж проблема. Це система суспільства. Колеги, судова система – це невід’ємна частина поки що системи суспільства. І тому я хотів би, що коли ми обговорюємо такі питання, все-таки в сув’язі з суспільним життям, в сув’язі перш за все з Конституцією і вимогами часу, який на сьогоднішній день є.

І закінчуючи, я хотів би, колеги, щоб ми ще раз зрозуміли, я як комітет представляючи і є членом Комітету правової політики, я там, звучало, що офіційне тлумачення надано агенції, комусь надано, комусь не надано. Нікому не надано право офіційно тлумачили закон. Ще раз вам кажу: нікому не надано, Надано було Конституційному Суду, а сейчас вони позбавлені цього права, не надали в новому законі, лише стосовно Конституції. А тому любий правозастосувач вправі тлумачити норми закону. І в першу я вам скажу, в першу чергу як тлумач-експерт виступає Комітет правової політики. Почитайте, що таке правова політика? Образний так вираз, що таке правова політика? Оце є стратегія, і там навіть це слово ви знайдете, що це стратегія діяльності.

І тому я хотів би, щоб ми виносили рішення як Комітет правової політики держави, звірене, вивірене з боку відповідності Конституції, з боку відповідності вимогам суспільства і з боку відповідності наведення належного правопорядку.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Василь Іванович.

Будь ласка, вимкніть тим, хто не говорить.

Дякую, Василь Іванович, за висловлену позицію. Безумовно, ми ж тому і беремо час для підготовки проєкту рішення. Нам важливо було почути роз’яснення, позицію різних сьогодні інституцій, позицію народних депутатів. Ми сьогодні не приймаємо рішення, ми сьогодні витратили дуже багато часу саме з тим, щоб розібратися, що

закладено на думку авторів, в якій позиції і так далі. А проєкт рішення ми будемо, підготуємо окремо...

НІМЧЕНКО В.І. Ми не можна зробити висновок, це тактика чи стратегія? Чи узгоджується з Конституцією, чи ні?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Василь Іванович, ми можемо все і для цього буде якраз рішення комітету.

Сергій Демченко. Ви і давайте вже до того закону переходити. Сергій Олексійович, у вас рука піднята.

ДЕМЧЕНКО С.О. Да, дякую. Колеги, я спробую коротко. Оскільки багато вже було сказано своїми колегами...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зі зв'язком щось, Сергій Олексійович.

ДЕМЧЕНКО С.О. Я хотів би звернутися до органів НАЗК.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зависаєте.

ДЕМЧЕНКО С.О. Я відео виключу. Зараз чути?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ви виключайте. Виключайте. Да, прошу. Да, кажіть.

ДЕМЧЕНКО С.О. Хотів... *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. На жаль, Сергій Олексійович, не чули вас.

ДЕМЧЕНКО С.О. Чути мене?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, тепер да. Давайте, кажіть коротко, бо переривається.

ДЕМЧЕНКО С.О. Давайте спробуємо ще раз, тому що дорога і погода погана, тому може перериватися. Я перепрошую. Найбільша складова природи корупції в судовій

владі, це залежність судової влади від Міністерства фінансів. Колеги з НАЗК, ви мусите, ви це знаєте і ви мусите надати пропозицію в кінцевій корупційній стратегії, як цю залежність прибрати. Не може так відбуватися, що постійно на початку року, на протязі року керівництво розпорядників коштів, це всі судові установи, це Державна судова адміністрація, ходять і кланяються до міністра фінансів, щоб вони належним чином профінансували судову владу, щоб вони дозволили використати одні кошти... *(Не чути)* Не можна ставити це в залежність від Міністерства фінансів. Ви розумієте, це... *(Не чути)* корупція, яка в нас зараз закладена в діючих нормах законодавства... *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Сергій Олексійович, на жаль...

ДЕМЧЕНКО С.О. *(Не чути)*...ресурсом фінансовим чи ... *(Не чути)* відбувається з боку Міністерства фінансів.

Колеги з НАЗК, я вас дуже прошу, закладіть відповідні положення, щоб прибрати цю залежність ганебну. Давайте приберемо приниження фактично керівництва всієї судової гілки влади, яка ходить і кланяється перед міністром фінансів, що... *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Хоч є проблема, але, здається, ідея була почута, і НАЗК, ви вже говорили про те, що певні проблеми були закладені. Якщо хочете додати, дуже швидко.

КАЛМИКОВ Д.О. Максимально коротко. Для того, якщо є ініціатива не залежати ДСА, ВРП ...*(Не чути)* органи від рішення Міністерства фінансів, яке відповідальне за накопичення і витрачання державних коштів, це можна зробити лише змінами в закон. І відповідно, якщо є така ініціатива, вона зріла. То тут в даному випадку найкращий інструмент, якщо ви в свій висновок закладете цю пропозицію, ми тоді зможемо на базі основного комітету разом з колегами...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Почули.

Сергій Олексійович, у вас поганий зв'язок. Ви або зупиніться і скажіть.

ДЕМЧЕНКО С.О. Щоб цю пропозицію ми відрегулювали і відпрацювали, щоб вона була у висновку і в антикорстратегії в кінцевому вигляді. Я вас наберу. Я вам дуже дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Все, колеги. Дякую всім, хто приймав участь по Антикорупційній стратегії. Ми витратили дуже багато часу, але ми мали її пройти для того, щоб висловити зрештою потім позицію комітету, щоб врахував головний комітет при розгляді відповідних законопроектів. Я всім дякую народним депутатам, всім, хто був присутній.

Тепер, колеги, поки у нас є кворум, давайте розглянемо той проєкт закону, який ми перенесли розгляд.

_____. Пане голово, давайте просто проголосуємо і все.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Чекайте. Через те, що не було тоді представників від авторів, тому... Прошу, давайте. Бачу, що в нас присутній наш колега, ініціатор цього законопроекту пан Сергій Козир. Прошу вам слово, дуже коротко.

_____. Ми його повністю підтримуємо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Це зрозуміло, але давайте з поваги до колег. Колега разом з нам, він зрештою підключився і довго з нами розбирався в нетрях Антикорупційної стратегії. Прошу.

КОЗИР С.В. Доброго дня, пане Денисе. Дякую, колеги. Доброго дня, колеги. Дійсно, комітет довгий і Антикорупційна стратегія також відклалася в моїй пам'яті.

Я вам коротко представлю законопроект, який поданий нашою тимчасовою слідчою комісією, він, в принципі, погоджений із Міністерством економіки, Міністерством відновлення. Я коротко по тезах пробіжусь, я думаю, і прошу вашої підтримки.

16 червня 2026 року у Верховній Раді зареєстровано законопроект 15335 про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо нерухомого майна, придбаного в іпотеку. Тобто основна ідея цього закону, вона полягає в трьох, в декількох причинах.

Перше. Він усуває наявну законодавчу прогалину, яка перешкоджає використанню житлових ваучерів у поєднанні з банківським кредитуванням. Тобто запропоновані зміни дозволять внутрішньо переміщеним особам залучити іпотечні кошти для придбання житла навіть за умови встановленої заборони на його відчуження.

По-друге, законопроект одночасно захищає інтереси держави і фінансових установ, та отримувачів державної підтримки. Він передбачає законодавче закріплення заборони на відчуження такого майна та його передачу в наступному в іпотеку, водночас залишається і можливість звернення стягування у випадку невиконання кредитних зобов'язань. Ну, це забезпечує баланс між соціальною підтримкою громадян і належним захистом прав кредиторів.

По-третє, запропоновані зміни удосконалюють механізм державної реєстрації обтяжень та повноважень нотаріусів щодо накладення заборони відчуження, що сприятиме їх правовій визначеності та мінімізує ризики зловживань при реалізації державних житлових програм.

Таким чином, ухвалення цього законопроекту воно буде важливим кроком для вирішення доступу внутрішньо переміщених осіб до власного житла, підвищить ефективність державної житлової політики та створить прозорі надійні правила використання житлових ваучерів в поєднанні з іпотечним кредитуванням.

В принципі, прошу колег підтримати. Ви знаєте, що ми займаємося внутрішньо переміщеними особами. І я думаю, що колеги там ознайомилися, у кого є там що доповнити, будь ласка.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Позиція профільного підкомітету.

ФРІС І.П. Дякую, пане голову. Профільний підкомітет підтримує вказаний законопроект з певними доповненнями і дискусійними нормами, які висловили і Головне юридичне управління, і Дослідницька служба Верховної Ради, і Нотаріальна палата України. Вони запропонували доповнити до другого читання вказаний законопроект певними нормами, які визначають порядок накладення заборони відчуження на об'єкти нерухомого майна. В принципі, для цього необхідно застосувати 116-ту, тому у висновку комітету пропонується застосувати 116 статтю.

На підкомітеті шляхом опитування колеги підтримали рекомендувати Верховній Раді України включити до порядку денного п'ятнадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання проєкт Закону про внесення змін до деяких законів України щодо нерухомого майна, придбаного в іпотеку (реєстраційний номер 15335 від 16 червня 2026

року), поданого народним депутатом Козирем та іншими народними депутатами, та за результатами розгляду в першому читанні прийняти його за основу.

І другим питанням, це звернутись до Голови Верховної Ради України з пропозицією оголосити відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України на пленарному засіданні під час розгляду зазначеного законопроекту про необхідність внесення пропозицій та поправок щодо виправлень, уточнень, усунення помилок та/або суперечностей в його тексті, інших структурних частинах законопроекту та/або інших законодавчих актів, що не були предметом розгляду в першому читанні та відповідають предмету правового регулювання законопроекту.

Доповідачем від комітету з цього питання пропоную голову підкомітету Фріса Ігоря Павловича.

Дякую, пане голово.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Мін'юст, якщо є позиція з цього приводу.

КРАВЧЕНКО Л.М. Міністерство юстиції вчора надало до комітету позицію. Ми підтримуємо цей законопроект, він дійсно дуже важливий, врегулює ряд питань, які будуть пов'язані з правами громадян. Є окремі зауваження, я не буду переповідати, про що закон і про зауваження, вони в письмовому вигляді надані. Дійсно, закон потребує техніко-юридичних правок і доповнень.

ГОЛОВУЮЧИЙ. І роботи перед другим читанням.

КРАВЧЕНКО Л.М. Да, перед другим читанням.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло.

Бачу, у представників Нотаріальної палати піднято руки. Якщо можна, дуже коротко, бо в нас кворум.

_____. Добрий день. Щиро дякую.

_____. Зараз вирубиться в мене телефон. Я прошу швидко, бо зараз вирубиться в мене телефон, я не проголосую.

_____. Так, так. Ми теж підтримуємо і просимо врахувати наші пропозиції, письмово викладені, для того щоб можливо купувати також майбутні об'єкти будівництва, щоб наявна заборона не перешкоджала, також звертати стягнення, відповідні зміни до статті 24 ми виклали. Бо без цього не буде можливо реалізувати потім предмет іпотеки в порядку звернення стягнення і «Оселя не запрацює. Це саме для забезпечення прав кредиторів.

І останнє. Це звільнення від сплати адмінзбору при реєстрації даних обтяжень. Бо це теж важливо, бо це в нас пільгові категорії, і для них дійсно кожна копійка на рахунку. Це в нас військові, внутрішньо переміщені особи...

Щиро дякуємо. Підтримуємо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Почули.

Сергій Демченко, рука піднята, але врахуйте, що...

ДЕМЧЕНКО С.О. Колеги, колеги! Дуже правильні автори, наші колеги, дуже правильна законодавча ініціатива. Підтримуємо, всі – за. Пропоную голосувати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Правильно. Так, колеги, давайте тоді переходити до голосування за запропонований проєкт рішення. Прошу підтримати.

Бабій.

БАБІЙ Р.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Божик.

БОЖИК В.І. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Васюк.

ВАСЮК О.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте так, Фріс.

ФРІС І.П. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. А то раптом вимкнеться.

Ватрас.

ВАТРАС В.А. Представник ГО ВПО Ватрас – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Власенко.

Демченко.

ДЕМЧЕНКО С.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дирдін.

ДИРДІН М.Є. Дирдін – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Калаур.

КАЛАУР І.Р. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Князевич.

Маслов – за.

Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Німченко – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Новіков.

НОВІКОВ М.М. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Отрадна.

Павліш.

Пузанов.

Соболєв.

СОБОЛЄВ С.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Стефанчук. Стефанчук Микола Олексійович.

СТЕФАНЧУК М.О. Стефанчук – за.

СОБОЛЄВ С.В. 13 – за, 0 – утримались, 0 – проти.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, колеги. Рішення прийнято.

Колеги, всім дякую за участь у засіданні комітету.

Дивіться, що ми з вами зробимо? У нас залишився ще один 7033. Очевидно, ми вже не зможемо його розглянути. І в нас проєкт Антикорупційної стратегії, маємо підготувати рішення. Є така пропозиція: не оголошувати засідання комітету закритим, оголосити перерву, ми визначимо дату, коли продовжиться засідання комітету, бо ми маємо підготувати проєкт рішення по Антикорупційній стратегії. Коли це буде, тоді і оголосимо.

Немає необхідності це ставити питання на голосування?

_____. Немає, все нормально.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Все, колеги. Оголошую перерву в засіданні комітету. Всім величезне дякую за участь сьогодні в роботі на засіданні комітету. Всім безпеки і перемоги нашій країні. Все. До зустрічі.

(Після перерви)

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ми визначались і з секретарем засідання комітету, і з порядком денним, тому немає необхідності це все заново робити. Просто продовжимо. Нагадаю, що ми вирішили зупинити засідання комітету і перерву оголосити на Антикорупційній стратегії. За цей час ми з вами мали можливість всередині комітету ще попрацювати над проєктом рішення. Сподіваюсь, що максимально погодили проєкт рішення.

Чи є необхідність додаткового обговорення даного питання? Якщо немає необхідності обговорення даного питання, останній проєкт рішення комітету було розіслано народним депутатам. Якщо немає необхідності повторювати, там редакційні

зміни були, ви бачили і сьогодні кінцева версія надсилалась. Чи є необхідність комусь додатково пояснювати?

Якщо немає, тоді є пропозиція переходити до голосування за запропонований проєкт рішення комітету.

Бабій.

БАБІЙ Р.В. Бабій – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Божик.

БОЖИК В.І. Божик – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Васюк.

ВАСЮК О.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Для стенограми і протоколу: Васюк присутній, член комітету, народний депутат.

Ватрас.

ВАТРАС В.А. Ватрас – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Власенко.

ВЛАСЕНКО С.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Демченко.

ДЕМЧЕНКО С.О. Демченко – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дирдін.

ДИРДІН М.Є. Дирдін – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Для стенограми і протоколу: також присутній на засідання комітету Максим Євгенович Дирдін, народний депутат України, член комітету.

Калаур.

КАЛАУР І.Р. Калаур – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Князевич.

Маслов – за.

Німченко.

Новіков.

НОВІКОВ М.М. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Отраднова.

ОТРАДНОВА О.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Павліш.

ПАВЛІШ П.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пузанов.

Соболев.

Стефанчук. Микола Олексійович Стефанчук.

Фріс.

ФРІС І.П. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Рішення прийнято, колеги.

Колеги, дякую вам, що оперативно ми встигли розглянути. Сейчас це рішення комітету, як тільки буде оформлено, піде на адресу профільного комітету для того, щоб вони враховували його при опрацюванні і підготовці свого рішення по Антикорупційній стратегії.

Колеги, дивіться, давайте визначимось. У нас незакрите питання залишилось з минулого засідання 7033-д. Очевидно, зараз ми його не будемо розглядати, є пропозиція знову оголосити перерву. Перерву. Чуєте, да, мене? І ми визначимось...

СТЕФАНЧУК М.О. До коли?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Микола Олексійович, давайте вирішимо з вами в робочому порядку, в чаті домовимось, до коли буде перерва. Бо, очевидно, зараз важко сказати.

ВЛАСЕНКО С.В. А вдруг пан міністр буде паном міністром...

_____. А чого вдруг? Не вдруг.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте це сьогодні вже в залі з вами проговоримо.

ВЛАСЕНКО С.В. Давайте дочекаємось голосування до післязавтра, а там будемо дивитися.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, ніхто не заперечує, що перерву оголосимо?

_____. Короче, пауза. Всі – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, добре. Тоді оголошую перерву в засіданні комітету. Тоді узгодимо продовження, дату продовження наступного комітету.

ПАВЛІШ П.В. Денис Вячеславович!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, Павло Васильович. Оголошую це засідання закритим. Перерва. Можна відключати.